ראמאן „איז פלאמען פון ליבע און האס“ זעה 11-טע זייט!

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

Najer Folksblat

פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 99 (1093)	Łódź, Piątek 29 Kwietnia 1927	פינפטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג כז ניסן תרפ״ז.	Nr. 99 (1093)

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71. | Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, Tel. 24,71.

רעגירונגס-קאמף מיסברויכען

מיניסטאר-ראט שאפט אן אויסערגעוועהנליכע קאמיסיע.

געבילדעט א נאציאנאל-יודישען בלאק אין ווארשא.

אויסערגעוועהנליכע קאמיסיע

צו בעקעמפען מיסברויכען אין מלוכה אינסטיטוציעס.

ווארשא, 28 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דער מיניסטאר-ראט האט בעשלאסען איבערצוגעבען צו דעם מלוכה פרעזידענט אונטערצושרייבען די רשימה פון די מיטגלידער פון דער אויסערגעוועהנליכע קאמיסיע צו בעקעמפען מיסברויכען, וועלכע גראבען אונטער די אינטערעסען פון דער מלוכה.

די קאמיסיע בעשטעהט פון 5 פערזאן. די רשימה און דער דעקרעט זאל שוין די טעג אונטערגעשריבען ווערען דורך דעם מלוכה פרעזידענט.

ווענען הנחות פון אומזאץ-שטייער.

ווארשא, 28. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). נעכטען איז אין פינאנץ מיניסטעריום פארגעקומען די פארזעצונג פון דער קאנפערענץ מיט די פארשטעהער פון סוחרים-ארגאניזאציעס וועגען אומזאץ-שטייער.

די סוחרים האבען פערלאנגט הנחות פאר סוחרים, וועלכע געהערען צו די קאטעגאריעס 3, 2, 1 און פאר בעלי מלאכות פון 8. קאטעגאריע.

דער שטייער-דירעקטאר האט צוגעזאגט די פערלאנגען איבערצוגעבען דעם פינאנץ-מיניסטער און האט צוגעזאגט, אז ביז שבת וועט מען פונאנדער-שיקען געהעריגע צירקולארען צו די שטייער-אמטען ווי אזוי זיך צו בעגעהן ביים איינמאהנען דעם אומזאץ שטייער.

פונאנדערגעלאזט דעם ווילנער שטאט-ראט.

איצט שטעהט דער לאדזער שטאט-ראט אין דער רייה.

ווארשא, 28 (אטע) דער אינערן-מיניסטער האט היינט אונטערגעשריבען א פארארדנונג וועגען פונאנדערלאזען דעם ווילנער שטאט-ראט. דער טערמין פון נייע וואהלען איז איבערגעגעבען געווארען צו בעשטימען דעם ווילנער וואיעוואדע. אין קורצען דארף אויך פונאנדערגעלאזט ווערען דער לובלינער שטאט-ראט. דער לובלינער וואיעוואדע האט שוין דערהאלטען די געהעריגע פארארדנונג.

ווי מיר דערוויסען זיך וועט אויך אין קורצען פונאנדערגעלאזט ווערען דער לאדזער שטאט-ראט. און אויך דער לעמבערגער.

פראנצויזישער פרעזידענט פאהרט בעוואפענט.

אויף זיין רייזע קיין ענגלאנד בעגלייטען איהם קרייסער-שיפען, טארפעדא און לופט-שיפען.

פאריז, 28. (אטע) „פטי פאריזיען“ מיילט מיט, אז דעם פרעזידענט דומערג וועט אויף זיין רייזע קיין ענגלאנד ווערען בעגלייט פון 6 גרויסע קרייצער-שיפען, אן אויסערגעוועהנליכע צאהל טארפעדא-שיפען און א גרויסע פליה עסקאדרע.

מין. סקלאדקאווסקי רוהט נישט.

ווארשא, 28 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) נעכטען האט דער אינערן-מיניסטער סקלאדקאווסקי בעזוכט א רייהע גאסען און קאנטראלירט דעם סאניטארען מצב.

ווארש. טראמוואיען וועלען אין 1. מאי שטרייקען ביז 3 בייטאג.

ווארשא, 28. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). נעכטען איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די טראמוואי-ארבייטער, וועלכע האבען בעשלאסען, אז אין 1. מאי זאלען די טראמוואיען נישט קורסירען ביז 3 א זייגער בייטאג.

שטרעזעמאן ווינשט בריאנ׳ען.

בערלין, 28 (אטע) צום 25 יעהריגען יובילעי פון דער פאליטישער טעטיגקייט פון פראנצויזישען אויסערן-מיניסטער בריאן, האט שטרעזעמאן ארויסגעשיקט א הארציגע בעגריסונגס-דעפעשע. שטרעזעמאן ווינשט בריאנ׳ען לאנגע יאהרען פרוכטבארע טעטיגקייט.

בריאן האט אין זיין ענטפער דערמאנט, זיין געמיינזאמע ארבייט מיט שטרעזעמאנ׳ען אויף צו פערזיכערען דעם וועלט-שלום

א גרויסע גנבה אין מאסקווער מוזעאום.

מאסקווע, 28 (סס. טעל.) פון מאסקווער מוזעאום האט מען ארויס-גע׳גנב׳עט אייניגע בילדער, וועלכע האבען א וועלט בעדייטונג און האבען א ווערט פון עטליכע הונדערט טויזענד רובל.

געבילדעט א נאציאנאל-יוד. בלאק

צו די שטאט-ראט-וואהלען אין ווארשא.

ווארשא, 28 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) נעכטען אין אווענד איז אין דער וואוינונג פון ד״ר ביכאווסקי פארגעקומען די ווייטערדיגע קאנפערענץ וועגען נאציאנאלען בלאק צו די שטאט-ראט וואהלען אין ווארשא.

שפעט ביינאכט איז געקומען צו א הסכם צווישען די צדדים און עס ווערט געבילדעט א נאציאנאלער בלאק אויף פאלגענדע יסודות:

ציוניסטען – 6 מאנדאטען; ארטאדאקסען–6; סוחרים – 5; האנדווערקער – 4; קליין-הענדלער – 2; „מזרחי“ – 2 און פרייען פעראיין – 1 מאנדאט.

די דעמאקראטען און „התאחדות“ בילדען א בעזונדערען בלאק.

פריי פון די היי-יאהריגע איבונגען

זענען די רעזערוויסטען. וואס האבען אפגעגעבען ביטעס וועגען נאמינירען זיי אלס פאדפאָרוטשניקעס.

ווארשא, 28 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דאס קריגס-מיניסטעריום האט פעראָרדענט צו בעפרייען פון די היי-יאהריגע מיליטערישע איבונגען די יעניגע רעזערוויסטען, וואס האבען אין דער ריכטיגער צייט דערלאנגט ביטעס וועגען בעשטימען זיי אלס פאדפארוטשניקעס פון דער רעזערווע און זייער נאמינאציע איז ביז איצט נאך נישט ערלעדיגט געווארען.

די דאזיגע פעראָרדנונג איז חל אויך אויף די יעניגע רעזערוויסטען, וואס האבען בעקומען א תשובה פון דער פ.ק.או., אז זיי וועלען נאמינירט ווערען אלס פאדפארוטשניקעס ערשט נאך די איבונגען.

די איבונגען פאר די דאזיגע רעזערוויסטען וועלען ארגאניזירט ווערען אין יאהר 1928.

אויב אזא קאנדידאט אויף פאדפארוטשניק וועט בעקומען אן אויפפאדערונג (קארטא פאוואלאניא) צו די היי-יאריגע איבונגען, דארף ער די אויפפאדערונג אפשיקען אין זיין פ. ק. או. מיט א בעמערקונג, אז ער האט דערלאנגט א ביטע וועגען בעשטימען איהם אלס פאדפארוטשניק פון דער רעזערווע.

טויט-אורטיילען אין ליטע הערען נישט אויף.

טאלין, 28. (אטע) מען טיילט מיט פון קאוונא, אז דריי ליטווישע אפיצירען זענען געווארען פעראורטיילט צום טויט, ווערענדיג בעשולדיגט אין מלוכה-פערראט.

א גרויס לאקאל

בעשטעהענד פון א גרויס געוועלב

און א שטוב מיט א קוך

אין צענטרום שטאט, יודישע געגענד איז פון זאפארט

איבערצוגעבען.

צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע פון דער צייטונג.

פון דינסטאג, דעם 26 אפריל ביז מאנטאג דעם 2 מאי — גרויסער פראכטפולער פראגראם

„אלטס פאר׳ן קינד“

גרויסע דראמע אין 8 אקטען מיט דער בעריהמטער

HENNY PORTEN

רעזשיסער: Karol Froelich

אנאנס! דער נעכסטער פראגראם „CHŁOPI“ לויט׳ן אגנשטערב. ליבען ווערק — פון וול. ריימאנט

קינא ביים קאאפעראטיוו

פון מלוכה-, קאמונאלע און געזעלשאפטליכע בעאמטע

40 שיענקעוויטשא 40.

אנהויב אין געוו. טעג 5 א זייגער נאכט. שבת און זונטאג – 2 נאכמיטאג.

לעצטער סעאנס 9.30 אין אווענד.

אנטי-יודישע עקסצעסען אין בוקאווינא

פערלייכטערונגען פאר איינגעוואנדערטע אין אמעריקא.

עקסצעסען געגען יודען.

בוקאַרעשט, 28 (יט"א טעלעגראַפיש) פון קראַסנא פוטנא (אַ שטעטעל אין בוקאָווינאַ) איז אָנגעקומען אַ מיטטיילונג, אַז דאָרט זענען אויסגעבראָכען אַנטי יודישע עקסצעסען.

איינצעלהייטען פעהלען.

די ידיעה האָט ביי דער היגער יודישער באַפעלקערונג אַרויסגערופען גרויס באַאונרוהיגונג און געמאַכט אַ שווערען איינדרוק.

וויכטיגע פערלייכטערונג

פאר יודישע איינגעוואַנדערטע אין אַמעריקאַ.

וואַשינגטאָן, 28 (יט"א טעלעגראַפיש) דאָס העכסטע געריכט אין שטאַט קאָלומביאַ האָט אָנגענומען אַ זעהר וויכטיגען באַשלוס בנוגע די „ציים-ווייליגע בעזוכער". די אויסלענדער, וואָס ווילען פערבלייבען אין לאַנד און באַמיהען זיך וועגען אַנ'ערלויבניש, קענען בלייבען אָפּוואַרטען ביז ס'וועט קומען זייער קוואָטע רייה.

דער דאָזיגער באַשלוס האָט אַ וויכטיגע באַדייטונג פאַר פיל טויזענדער יודישע עמיגראַנטען.

האנדעלס-אפמאך צווישען טשעכאסלאוואקיע און א"י.

פראַג, 28 (יט"א טעלעגראַפיש). די היגע רעגירונג האָט בעקומען אַ מיטטיילונג פון דער ענגלישער רעגירונג, אַז א"י איז צוגעטראָטען צום האַנדעל-אָפּמאַך צווישען ענגלאַנד און טשעכאָסלאָוואַקייען.

פרויען- און קינדער-שוץ

קאמיסיע-סעסיע ביים פעלקער-בונד.

גענף, 28 (יט"א טעלעגראַפיש) דאָ האָט זיך געעפענט די סעסיע פון פעלקער בונד קאָמיסיע פאַר פרויען און קינדער-שוץ. אין דער סעסיע באַטייליגט זיך אויך דער יודישער קאָמיסיע מיטגליד קאָהען.

20 יודען אין סאוויעטישען אויספיהרונגס-קאמיטעט.

מאָסקווע, 28 (טעלעגראַפיש יט"א) אויף דעם פערבאַנדישען ראַטען-קאָנגרעס איז אויסגעוועהלט-געוואָרען אַנ' אויספיהרונגס-קאָמיטעט פון 450 מעמבער. צווישען זיי 20 יודען — טראָצקי, קאַמענעוו, ליטווינאָוו, לאַרין א. אַנד.

ראמזיי מאקדאנאלד אויפ'ן יובילעאום פון „פארווערטס".

ניו-יאָרק, 28 (י.ט.אַ. טעלעגראַפיש) דאָ איז פאַרגעקומען די פייערונג לכבוד דעם 30 יאָהריגען יובילעאום פון דער גרעסטער יודישער צייטונג אין דער וועלט „פאָרווערטס". ס'איז אָנוועזענד געוועזען אַנ'עולם פון 10,000 מאַן. צוו. אַנד. איז מיט אַ רעדע אַרויסגעטרעטען דער געוועזענער ענגלישער פרעמיער מאַקדאָנאַלד, וועלכער איז אַ מיטאַרבייטער פון דער צייטונג.

אונגארישע אדוואקאטען פראטעסטירען געגען איינפיהרען „נומערוס-קלאוזוס".

בודאַפעשט, 28 (יט"א טעלעגראַפיש) די גענעראַל-פערזאַמלונג פון דער אַדוואָקאַטען-קאַמער האָט אָנגענומען אַ פראָטעסט-רעזאָלוציע געגען דעם פלאַן פון דער רעגירונג איינצופיהרען אַ „נומערוס קלויזוס" פאַר יודישע געריכטס-אַפּליקאַנטען.

אינזשינערען און ארכיטעקטארען קאנפערענץ אין א"י.

חיפה, 28. (יט"א טעלעגראַפיש) צווישען 21. און 24. אַפּריל איז דאָ פאָרגעקומען די קאָנפערענץ פון אינזשינערען און אַרכיטעקטען אין א"י.

3 פערזאָן ארעסטירט

צוליב די מאי-פייערונגען אין א"י

חיפה, 28. (יט"א טעלעגראַפיש) אין צוזאַמענהאַנג מיט די פאָרבערייטונגען צו די מאַי-פייערונגען זענען דאָ אַרעסטירט געוואָרען 3 פערזאָן.

א יודישער גט האט נישט קיין געזעצליכע בעדייטונג

מאָנטרעאָ. (י.ט.א.) דער קאַנאַדער בעריכט האָט אַרויסגעגעבען אַ אורטייל, אַז דער גט לויט'ן יודישען דין און נישט דורכ'ן געריכט האָט נישט קיין געזעצליכע בעדייטונג. אַ געוויסער וואַסניק האָט חתונה געהאַט מיט אַ צווייטער פרוי נאָכדעם ווי ער האָט זיך געגט מיט דער ערשטער בלויז ביי אַ רב. דער ריכטער האָט די חתונה מיט דער צווייטער פרוי מבטל געמאַכט. אָבער ער האָט נישט אָנגעקלאָגט וואַסניק'ן פאַר ביגאַמיע, ווייל וואַסניק האָט באמת געמיינט, אַז אַ גט ביי אַ יודישען רב איז גענוג, כדי נאָכאַמאָל חתונה צו האָבען.

געשטארבען דער הויפט-רב פון די ספרדים.

ירושלים, 28 (י.ט.א. טעלעגראַפיש). אין עלטער פון 78 יאָהר איז דאָ געשטאָרבען דער ראש בי"ד פון דער ספרדישער קהלה הרב פאַפאַ. דער נפטר איז געווען זעהר פאָפולער צווישען דער יודישער בעפעלקערונג אין קליין-אַזיען.

סטיפענדיעס פאר יודישע דיכטער אין ווייס-רוסלאנד.

מאָסקווע, 28 (י.ט.א. טעלעגראַפיש). דאָס בילדונגס-קאָמיסאַריאַט פון ווייסרוסלאַנד האָט בעשטימט סטיפענדיעס צו 50 רובל אַ חודש פאַר די 5 יודישע דיכטער: ווימעלזאָן, מייף, אַלעווסקי, ליפשיץ און אַקסעלראָד.

ערד פאר יודען אין סיביר.

ארום דער יודישער ערד-איינארדנונג אין סאוויעט-רוסלאנד.

מאָסקווע (יט"אַ) אין באַרנאַולער קרייז אין סיביר, זענען אויסגעטיילט געוואָרען די ערשטע 750 דעסיאַטין ערד פאַר 50 יודישע פאַמיליעס.

די אויסגעטיילטע ערד געפינט זיך אין אַ געגענד פון צוקער-פאַבריקען און דעריבער וועט מען דאָרט בעזעצען נאָר אַזעלכע, וואָס זענען בעקאַנט מיט בוראַקעס-זייען. אויף איינצואָרדנען אַ ווירטשאַפט פאָדערט זיך דאָרט 1200 רובל, אין וועלכע עס ווערט פאַררעכענט אַ בהמה, אַ פאַר פערד, אַ הויז, טויטער אינווענטאַר און אַנדערע ווירטשאַפטס-זאַכען. פון 450 ביז 500 רובל וועלען די איבערוואַנדערער בעקומען קרעדיט פון דער רעגירונג. דאָס איבעריגע געלד דאַרף דער איבערוואַנדערער אַליין אַריינלעגען אין דער ווירטשאַפט אין משך פון אַ יאָהר צייט. אויסער דעם דאַרף ער האָבען מיט וואָס דורכצולעבען דעם ערשטען יאָהר. עס קען זיין, אַז די צוקער פאַבריקען וועלען אַרויסגעבען די איינוואַנדערער אַוואַנסען אויפ'ן חשבון פון די קומענדיגע בוראַקעס.

דער באָדען אין באַרנאַולער קרייז איז אַ שוואַרצערדיגער און אַ פעטער. די דורכשניטליכע גערעטעניש איז אַ גוטע. דער זומער איז דאָרט אַ הייסער און דער ווינטער אַ שאַרפער. עס טרעפען פראָסטען ביז 40 גראַד. אָבער צוליב דעם, וואָס ווינטען זענען דאָ זעלטען, איז גרינג צו איבערטראָגען די קעלט.

דער ענטפער פון די רומענישע סטודענטען

אויפ'ן מעמאראנדום פון די יאסער פראפעסארען.

בוקאַרעשט, (יט"א) דאָ איז פערעפענטליכט געוואָרען דער ענטפער פון די קוזיסטישע סטודענטען אויפ'ן מעמאָראַנדום פון די יאַסער פראָפעסאָרען, וועגען וועלכען מיר האָבען זיינער צייט שוין מיטגעטיילט. דער ענטפער פון די סטודענטען איז איבערגעשיקט געוואָרען אין דער פאָרם פון אַ רעזאָלוציע צום מיניסטעריום פאַר פאָלקס-בילדונג:

„די אידעאַליסטישע און בעוואוסטזיניגע רומענישע סטודענטשאַפט פראָטעסטירט מיט דער גאַנצער ענערגיע געגען די אינסינואַציעס און דער שטעלונג פון יענע, וועלכע האָבען זיך אַרויסגעוויזען אַלס שטיף-פאָטערס, סיי אין האַרצען, סיי דורך פאַקטען. די סטודענטענשאַפט פאָדערט פון מיניסטער פאַר פאָלקס-בילדונג, אַז ער זאָל מאַכען אַ אויספאָרשונג, כדי זיך צו איבערצייגען אין דער נישט ריכטיגקייט פון די בעהויפטונגען פון מעמאָראַנדום. אין דער זעלבער צייט פאָדערט די סטודענטענשאַפט שטרענגע סאַנקציעס לגבי די אמת'ע שולדיגע".

דער דאָזיגער חוצפה'דיגער ענטפער פון די אַנטיסעמיטישע סטודענטען האָט אַרויסגערופען אַנ'אויפרעגונג אין דער פאָרטשריטליכער עפענטליכער מיינונג.

א יור פראוועט זיין 109-טען געבורטס-טאג און שטארבט פון צוקיהלונג.

ניו-יאָרק. (י.ט.אַ.) חיים ווייס, וועלכער האָט מיט דריי וואָכען צוריק געפראַוועט זיין 109 טען געבורטסטאָג אין „מושב זקנים" און זיך אויסגעצייכענט יענעם אָווענד טאַנצענדיג דעם „טשאַרלסטאָן". בעווייזענדיג דערמיט, אַז ער פיהלט זיך נאָך גאַנץ שטאַרק און יונג איז פלוצלינג געשטאָרבען.

מיט אַ פאַר טעג צוריק האָט דער יודישער זקן זיך פערקיהלט בעת'ן זיין מעגל-כען שפאַציר.

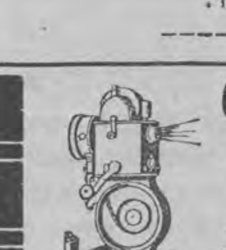

אפאראטען

פאָטאָגראַפישע און קינעמאַטאָגראַפישע

פאַר דר היים, שולע און פעראיינען (צו אויפנאַהמען אויף דער שטעל און צו דעמאָנסטרירען). ווי אויך אַלע זעמטליכע צוגעהערע אויף גינסטיגע בעדינגונגען עמפפעהלט צום יעצט-גען סעזאָן

J. MORGENSTERN, Łódź, Piotrkowska 47 (róg Zielonej) tel. 20-63

אויסבאַרגונג פון קינעמאַטאָגראַפישע פילמען. דאָס ענטוויקלען פון קינעמאַטאָגראַפישע פילמען. אַלערליי אינפאָרמאַציעס און עצות ווערען געגעבען ערטייליט. 850

מעבעל

אין גרעסטען אויסוואַהל פון קאָמפלעט-איינריכטונגען, ווי אויך פערשידענע ענצעל-שטיקער, דויערהאַפטע לאַנג-יעהריגע גאַראַנטיע! די ביליגסטע פרייזען! די בעקוועמסטע בעדינגונגען! עמפפעהלט נור די עלטסטע לאָדזער אַבעראַל בעקאַנטע פירמע

I. M. TERKELTAUB

12 NARUTOWICZA 12

Tel. 34-18 w podwórzu.

א ביער-שענק

און 5 צימערן

מיט אַלע איינריכטונגען, זענען פרייוויליג פון זאָפאָרט איבערצוגעבען. :--: צו ערפאָהרען ביים ווירט וואָלטשאַ 18 (גאַלוט) ביים באַלוטער מאַרק. 847

4 צימער און קוך

מיט בעקוועמליכקייטען

אויפ'ן ערשטען שטאָק קילינסקא 146 איז פון זאָפאָרט איבערצוגעבען. 872

א קוואליפיצירטער

דאמען-שניידער-געזעלען

(וואָכען מענש) ווי אויך אַ לערן-יונגע ווערען פון זאָפאָרט געזוכט אין דאַמען-שניידער-אַטעליער א. זיידמאַן, ווסכאָדניאַ 49. 873

בעקאנטמאכונג

Aarhus Oliefabrik, Dänemark

מאַכט בעקאַנט די צוקער- און שאָקאָלאַדען-פאַבריקאַנטען, אַז איהרע קאַקאַאָ-פוטער נאַקקאַ (CEBES) מאַרקע

זענען צו בעקומען אין פאָלגענדע פערקויפס שטעלען צו פאַבריקס-פרייזען

ה. דימאַנט — קאַשטשעלנאַ 6

אברהם קופערמינץ — קאַשטשעלנאַ 1

ה. נוטערמאַן — קאַשטשעלנאַ 4

ע. דאַפפנער — אַלטער-רינג 15

מ. ראַזענפיש — קאַשטשעלנאַ 6.

דרינגענדע רעגירונגס-בעראטונג

בעשלאסען צו ברענגען תבואה פון אויסלאנד און פערקויפען אויף נאמינאלע פרייזען.

ווארשא, 28 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) די רעגירונג האט נעכטען אפגעהאלטען א דרינגענדע קורצע בעראטונג וועגען דער לאגע.

אין דער בעראטונג האט זיך אויך בעטייליגט דער האנדעלס-מיניסטער און פינאנץ-מיניסטער.

עס איז בעשלאסען געווארען צו ברענגען תבואה פון אויסלאנד און פערקויפען אויף נאמינאלע פרייזען.

א ווארשאווער שווינדלער פיגורירט אלס געשטארבענער,

אין „טויטערהיים" פערקויפט ער כלארעק אין פערפאקונג פון א פרעמדער פירמע.

אויף באניפראטערסקא 11 אין ווארשא האט פון כמה יאהרען עגזיסטירט די פירמע קאזשעראדזקי, וואס האט זיך פערנומען מיט כלארעק-פערקויף. שוין א יאהר ווי די פירמע עקזיסטירט מעהר נישט. דאך האבען אין האנדעל אלץ ווייטער זיך בעוויזען כלארעק אין די פערפאקונגען פון קאזשעראדזקי'ס פירמע. קאזשעראדזקי איז ארומגעגאנגען פרעגען איבער די געוועלבער. כדי גע־וואהר צו ווערען, ווער עס איז דאס דער „פאבריקאנט" פון זיין כלארעק, האט מען איהם ערקלערט, אז יצחק פרידמאן פון קראכמאלנא 11. דער לעצטער געהט ארום איבער די געוועלבער, פארשטע־לענדיג זיך אלס קאזשעראדזקי'ס אגענט און פערקויפט דערביי דעם כלארעק.

דער ענין איז אריבער אין דער פאליציי און מען האט גענומען זוכען יצחק פרידמאנ'ען אויף קראכמאלנא 11. עס האט זיך אבער ארויסגעוויזען, אז פריד־מאן וואוינט דארט גארנישט. נאר קאנ־טראלירענדיג די מעלדונגס - ביכער פון הויז קראכמאלנא 11, האט זיך ארויסגעוויזען, אז פרידמאן איז שוין פון לאנג געשטארבען. אזוי האט מען אויך געמעלדען דעם פרא־קוראר. דערווייל האט קאזשעראדסקי זיך דערוואוסט, אז פרידמאן לעבט און געהט ווייטער ארום איבער די געשעפ־טען און פערקויפט כלארעק מיט דער פערפאקונג פון זיין פירמע. מען איז נאכאמאל אוועק אויף קראכמאלנא 11 און ווידער פעסטגעשטעלט, אז פרידמאן איז געשטארבען. ערשט נאכהער איז מען דערגאנגען, אז פרידמאן וואוינט גאר אויף קראכמאלנא 26 און, ווייסענ־דיג אז איינער מיט דעם ענליכען נא־מען און פאמיליע, וואס האט געוואוינט אויף קראכמאלנא 11, איז געשטארבען, האט ער אלע זיינע קונים געזאגט, אז ער וואוינט אויף קראכמאלנא 11. איצט האט מען דעם לעבעדיגען פרידמאנ'ען אבגעפונען.

פראפ. אדלער בעקומט א דאנק

פון דער עסטרייכישער רעגירונג.

ווין, 28 (יס"א טעלעגראפיש). די עסטרייכישע רעגירונג האט ארויסגע־שיקט א דאנק דעם פראפ. גווידא אד־לער פאר דער גלענצענדער איינארדנונג פון די בעטהאווען-פייערונגען אין ווין. די רעגירונג האט איהם אויך פארגע־שלאגען א גאלדענעם עהרען-מעדאל, אבער פראפ. אדלער האט זיך פון איהם אבגעזאגט.

סאציאליזם און... א יודיש מיידעל.

„אינאפהענגיגער סאציאליסט" פערלאזט זיין קריסטליכע חבר'טע — זי ווענדעט זיך צום ראבינאט נאך הילף.

ווארשא, 28. (טעלעפאניש).

נעכטען איז אין ראבינאט געקומען די קריסטין יוזעפא שליווינסקא און מיט טרעהרען אין די אויגען דערצעהלט פאלגענדע געשיכטע:

מיט 12 יאהר צוריק האט זי חתונה געהאט מיט דעם קריסטליכען ארביי־טער-פיהרער באלעסלאוו שליווינסקי, פון וועמען זי האט געבוירען 4 קינדער. די גאנצע צייט האבען זיי געלעבט בשלום. ער איז געווען א געטרייער מאן און א געטרייער פאטער צו די קינדער.

האבען זיך אבער די „דראבנעראוו־צעס"—צו וועלכע עס האבען אויך גע־הערט באלעסלאוו, זיך מיט עטליכע יאהר צוריק פעראייניגט מיט די „פער־אייניגטע" אין געבילדעט די פארטיי אונאבהענגיגע סאציאליסטען. באלעס־לאוו האט אנגעהויבען קומען אין לא־קאל פון די געוועזענע „פעראייניגטע" אויף לעשנא 49 — האט זיך דארט בע־קענט מיט דער יודישער לעהררין לאניא בערענט און זייט דעמאלט האט זיך פאר דער אונגליקליכער יוזעפא ש. אנגעהויבען א גהינום. דער מאן האט זעהר אפט אנגעהויבען נישט אהיימקומען נעכטיגען; זיך בסדר געקריגט מיט'ן ווייב, אויפגעהערט געבען אויף פרנסה און בכלל אנגעהויבען טענה'ן, אז ער האט זי שוין נישט ליב.

לכתחילה האט זי נישט געוואוסט, וואס עס איז געשעהען און צוליב וואס ער האט זיך אייגענטליך אזוי געענ־דערט צו איהר און צו די קינדער; ביסלעכווייז אבער האט זי אנגעהויבען איבערכאפען פערשידענע בריוולעך, וואס דאס מיידעל האט געשריבען צו איהר מאן. אויסער דעם, האט זי זיי א סך מאל געטראפען צוזאמען אין פארטיי - לאקאל אויף לעשנא 49 און זעהר אפט זיי ביידע געטראפען שפא־צירען.

דעם 27 טען פעברואר ה. י. האט חבר באלעסלאוו ש. זיך אויפגעהויבען אין דערפריה, אהן א זיי געזונד אוועק פון שטוב און ביז'ן היינטיגען טאג מעהר נישט צוריק געקומען.

עס איז איהר געלונגען זיך צו דער־וויסען, אז ער איז אנטלאפען מיט דער יודישער לעהררין בערענט, וועלכע איז אן'אנגעזעהענע חבר'טע פון די „אונאבהענגיגע סאציאליסטען".

עטליכע מאל האט זי שוין געמאכט סקאנדאלען אין פארטיי-לאקאל, זי האט אויך פראבירט אינטערווענירען ביי פער־שידענע יודישע און קריסטליכע פיה־רער פון דער פארטיי, זיי האבען איהר אויך צוגעזאגט איהם אויפצוזוכען, אבער זי איז געבליבען בלויז ביים צוזאג און דערווייל געהט זי מיט די קינדער פשוט אויס פון הונגער.

איז זי דעריבער געקומען אין ראבי־נאט און געבעטען, מען זאל ארויסרו־פען דעם מיידעל'ס פאמיליע און פון זיי ארויסקריגען וואוהין איהר מאן איז פערשוואונדען געווארען און דער רא־בינאט זאל אויפפאדערן דאס מיידעל, אז זי זאל איהר אבגעבען איהר מאן, דעם חבר באלעסלאוו ש.

קורסען פאר „אזעט-ארגאניזאטארען".

מאסקווע, (י.ט.א.) די פערוואל־טונג פון אדעסער „אזעט" איז צוגע־טרעטען צו ארגאניזירען קורסען, וואס זאלען צוגרייטען אזעטישע ארגאניזא־טארען און פראפאגאנדיסטען. אויסער דעם וואס די אדעסער אזעט-אבטיילונג ארגאניזירען א סעמינאר פאר סטודענ־טען, וואס אינטערעסירען זיך מיט דער „אזעט" ארבייט.

א נייע יודישע אגראנא־מישע שולע.

מאסקווא (י.ט.א.) דער הולאי־פאלער דיסטריקט-עקזעקוטיוו האט אסיג־נירט די נויטיגע געלד-מיטלען צו ארגא־ניזירען אן'אגראנאמישע שולע אין דער יודישער קאלאניע נאווא-זלאטאפאל.

עהרען-געשאנק פון דער ווינער קהלה פאר גרשון שכמאן.

ווין, (יס"א) די ווינער קהלה־פערוואלטונג האט בעשלאסען צו געבען אן'עהרען - געשאנק פאר'ן בעקאנטען העברעאישען נאוועליסט גרשון שוכמאן צום יוביליי פון זיין שריפטשטעלע־רישער ארבייט. דער געשאנק איז איבערגעגעבען געווארען דער יוביליי־קאמיטעט. אויך די „דזשוינט"-אבטיי־לונג האט צוגעשיקט אן עהרען-געשאנק דעם יוביליי - קאמיטעט פאר'ן העברע־אישען דיכטער.

כאדעקעס פאדערען אן'אויסערגעוועהנליכע זיצונג פון סיים.

ווארשא, 28 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). נעכטען איז פאר־געקומען א זיצונג פון דער כאדעקישער פארטיי און עס איז בעשלאסען געווא־רען צו פאדערען צוזאמענצורופען דעם סיים אויף אן'אויסערגעוועהנליכע זי־צונג צו בעטראכטען די פראגען וועגען הוספות פאר די מלוכה בעאמטע, וואהל־ארדינאציע צום סיים און סענאט, ווע־גען שטאדט ראט-וואהלען א. ד. גל.

די פסח-הילפס-אקציע פון דער ווינער קהלה.

ווין. (י.ט.א.) די היי-יאהריגע פסח הילפס-אקציע פון ווינער קהלה פאר די יודישע נויטבעדערפטיגע האט געפאדערט פיל גרעסערע מיטלען ווי אין אלע פאריגע יאהרען. די פעראָרי־מונג פון יודישען קליינהענדלער און הענד-ווערקער אין ווין האט אין לעצטען יאהר דערגרייכט די העכסטע שטופע. די קהלה האט געמוזט אויס־געבען אויף פסח-אונטערשטיצונגען הע־כער 500 מיליאן קראנען.

דער בודזשעט פון דער ווינער קהלה אויף אויסערגעוועהנליכע הוצאות וואקסט כסדר. לעצטענס האט די קהלה בע־שטימט א מאנאטליכען סובסידיע אין דער הויך פון 30 מיליאן קראנען פאר דער העברעאישער רעאל-גימנאזיע אין ווין.

כשר'דיגע טויט-אורטיילען אין כינע

לאנדאן, 28 (אטע) מ'מעלדעט מיט פון פעקינער רעגירונגס - קרייזען, אז דער או סערגעוועהנליכער, געהיימער געריכטס-טריבונאל, וועלכער האט א געהאלטען די לעצטע טעג זיינע זיצונ־גען, האט פעראורטיילט צום טויט די קאמוניסטען, וואס זענען געווען אנגע־קלאגט אין מלוכה-פערראט.

ביז איצט איז שוין אויסגעפיהרט געווארען 20 טויט-אורטיילען צווישען די דערשאסענע געפינט זיך אויך איין פרוי.

לאנדאן, 28 (אטע) די דיפלאמא־טישע פארשטעהער פון די אייראפעאי־שע מלוכות אין פעקין, האבען היינט איבערגעקוקט די דאקומענטען, וועלכע זענען קאנפיסקירט געווארען, בעת דער רעוויזיע אין דער סאוויעטישער אמבא־סאדע.

די דאקומענטען זענען איבערגעזעצט געווארען אונטער דער אויפזיכט פון מיליטער אטאשע פון די פעראייניגטע שטאטען. די וויכטיגערע דאקומענטען וועלען ווערען פאטאגראפירט און פוב־ליקירט.

די קריטישע לאגע פון די יודען אין שאנכיי.

בערלין. (יס"א). ווי בעוואוסט האבען זיך די לעצטע יאהרען בעזעצט אין א רייה שטעדט פון כינע נישט־ווייניג יודישע עמיגראנטען פון רוס־לאנד, וועלכע זענען אהער אריבערגע־פאהרען פון כארבין צו זוכען פרנסה. אזא קאלאניע האט זיך די לעצטע יאה־רען געגרינדעט אויך אין שאנכאי. די גאנצע יודישע קאלאניע אין שאנכאי צעהלט לערך 3000 פערזאן. די קאלא־ניע בעשטעהט פון צוויי קהלות: פון די ספרדישע יודען, וועלכע וואוינען שוין דא א לענגערע צייט און די ניי-אנגע־קומענע אשכנזישע פאקטיש רוסישע-יו־דען. די הויפט-בעשעפטיגונג פון די יו־דען איז געווען דא דער מסחר ארום די אויסלענדישע קאנצעסיעס, ווייל פי־זישע ארבייט איז פאר איינגעוואנדער־טע פון אייראפא דא כמעט אוממעגליך צו געפינען. זיי זענען נישט ביכולת צו קאנקורירען מיט דער ארטיגער ארימער כינעזישער בעפעלקערונג, וועלכע איז גרייט צו ארבייטען פאר האלב-אומזיסט אזוי, אז מסחר איז געווארען די הויפט־בעשעפטיגונג פון די ניי-אנגעקומענע יודען. עס איז אבער אויך פערהאן א געוויסע צאהל יודישע בעלי-מלאכות. ארום מסחר און מלאכה אין שאנכיי האבען געארבייט עטליכע טויזענד יו־דען און האבען זיך אין אלגעמיין נישט שלעכט איינגעארדנעט.

איצט האט די געזעלשאפט „היאס־יקא-עמיגדירעקט" בעקומען א ידיעה פון כארבינער יודישען אינפארמאציע־ביורא פאר עמיגראנטען וועגען דער קריטישער לאגע פון די יודישע איבער־וואנדערער אין כינא און ספעציעל אין שאנכאי.

די לעצטע ידיעות, וואס מיר האבען בעקומען פון שאנכאי — שרייבט דאס כארבינער ביורא מעלדען, אז אין צו־זאמענהאנג מיט דער שארפער בעווע־גונג געגען די אויסלענדער אין די גרעסערע צענטרען פון דרום-כינא, האט זיך אנגעהויבען א גרויסע אויסוואנדע־רונג פון די אויסלענדישע קאנצעסיעס, וועלכע האט מיטגעבראכט א פולשטענ־דיגע רואינירונג פון דעם אנגעפאהרע־נעם ביסעל יודען. פאר די לעצטע צוויי יאהר האבען זיך געהאט איינגעארדענט אנגעפאהרענע יודען אין די דרום-פרא־ווינצען אין די גרויסע פארט-שטעדט פונ'ם טייך יאנצזי.

די לעצטע געשעהענישען האבען גע־בראכט דערצו, אז פיל אויסלענדער, ביי וועלכע יודישע הענדלער און האנד־ווערקער האבען געהאט צו בעקומען געלד זענען אבגעפאהרען. די, וועלכע זענען איבערגעבליבען, צאהלען אויך נישט. אויסער דעם האט מען אינגאנ־צען אויפגעהערט צו קויפען צוליב דער אנגעשטרענגטער שטימונג. דער גרעס־טער טייל רואינירטע פון כאנקאו און פון די פראווינצען כובעי, ציאנסי א. א. זענען אנגעקומען קיין שאנכאי. נאר אין שאנכאי איז אויך אנגעשטרענגט די לאגע אויפ'ן העכסטען גראד. עס איז א פולשטענדיגע בהלה. דער גרעס־טער טייל אויסלענדער פערלאזען די שטאדט. די איבריגע פערשרייבען זיך אויף שיפסקארטען און בעווארענען זיך מיט פלעצער".

אן'אלטע געשיכטע, וואס חזר'ט זיך כסדר איבער

שיער נישט אן'עלילת-דם אין וואליע.

חול המועד פסח האבען די וואליער יודען איבערגעלעבט א געשעהעניש, וועלכע דערמאנט אזוי גענוי די עלילת־דם געשיכטע.

2 וואכען פאר פסח איז אין וואליע פערלוירען געווארען א 16-יעהריג קריסטליך יונגעל, זעמביצקי. דאס יונ־געל האט געליטען פון דער שווערער קראנקהייט.

די שכנים פון דאזיגען יונגעל הא־בען געדענקט, אז אין אווענד ווען ער איז פערשוואונדען איז ער געווען ביים יודישען בעקער הירש אוצר קויפען זעמעל.

ערשט חול המועד, ווען דאס יונגעל איז נאך אלץ נישט געפונען געווארען האבען עטליכע וואליער קריסטען אויפגעהויבען א טומעל בכן דאס פער־שוואונדען פון יונגעל שטעהט אין צו־זאמענהאנג מיט... בלוט, וואס יודען דארפען אויף פסח". די מהומה און פינסטערע אגיטאציע איז געווארען נאך שטארקער, ווען מען האט זיך דערוואוסט, אז אין טייך אויף די פאטרעס איז קאפויער געקומען דער טויטער קערפער פון פערשוואונדענעם בחור.

קודם כל האט מען זיך א נעהם געגעבען צום יודישען בעקער. איהם האט מען געפרובט פעראנטווארטליך מאכען פאר'ן טויט פון קריסטליכען יונגעל, ווען מען זאל האבען פריהער ארויסגעצאפט דאס בלוט און דאן איהם אריינגעווארפען אין טייך. דעם בע־קער'ס וואוינונג איז בעשיט געווארען מיט שטיינער, און פינסטערע ברואים האבען אנגעהויבען שרייען „אויסשחטען אלע יודען"! וואליע האט א שוואכע פאליציי וואך בס"ה 2 פאליציאנטען פון 2-טען קאמיסאריאט היטען דעם גאנצען געגענד. האט מען אזוי שנעל נישט געפונען קיין פאליציאנט. ענדליך האט מען מודיע געווען אין צווייטען קא־מיסאריאט, פון וואנען עס איז אנגע־קומען פאליציי מיט'ן קאמיסאר בראש. דער קאמיסאר האט קודם כל בערו־היגט די יודען און זיי גאראנטירט, אז קיין שום שלעכטס וועט נישט געשעהן. דעם ה' קאמיסאר איז אויך געלונגען צו בערוהיגען די אויפרעגענדע און אויפגערעגטע קריסטען און אזוי ארום איז די הצלה תיכף אבגעשטעלט גע־ווארען.

ווי עס ווייזט זיך ארויס האט דאס יונגעל בעקומען אן'אנפאל פון זיין שווערע קראנקהייט ביים טייך און אזוי ארום דערטרינקען געווארען.

אין שטאדט האט מען דערווייל פערשפרייט א קלאנג בכן מען האט ארעסטירט דעם וואליער רב און א. וו. די קלאנגען האבען זיך אבער ארויסגעוויזען גרונדלאז.

א ווארנונג

כל זמן ס'איז נישט שפעט.

מיר שטעהען פאר א וויכטיגען געשעהעניש אין אונזער ווירטשאפטליכען לעבען.

דער טאג ווען ס'וועט בעשטימט ווערען דער נייער סטאביליזירטער קורס פון זלאטי איז שוין גאנץ נאהענט. דער פינאנץ ראט ביי דער רעגירונג האט בעקומען דעם אויפטראג פון דער רעגירונג פארצושטעלען א פראיעקט וועגען דעם קורס, אויף וועלכען דער זלאטי זאל סטאביליזירט ווערען און אין די נאהענטסטע טעג וועט דער ראט אננעהמען א בעשלוס און פארשטעלען איהם דעם מיניסטארען-ראט צו בעשטעטיגען. אין די קרייזען פון פינאנץ-ראט הערשט די ריכטיגע מיינונג, אז דער זלאטי-קורס דארף איצט סטאביליזירט ווערען אזוי ווי ס'איז זיין ריכטיגער קורס אין פריוואטען פערקעהר, ווייל אנדערש קען מען ארויסרופען א נייע אויפטרייסלונג אין האנדעל און ווירטשאפט און שטארק שעדיגען אויך דעם עקספארט. דאס איז אויך פערשטענדליך, ווייל יעדע בעדייטענדע ענדערונג אינם קורס פון זלאטי וואלט אויסגעווארפען אלע קאלקולאציעס, וואס זענען געמאכט געווארען דורך די סוחרים, אינדוסטריעלער און עקספארטערען. ס'איז דעריבער פאראויסצוזעהען, אז דער זלאטי זאל סטאביליזירט ווערען אויף א קורס, וואס איז ענליך צום איצטיגען אדער מיט קליינע ענדערונגען אויף עטליכע פונקטען, וואס וועלען קיין וויכטיגע בעדייטונג נישט האבען, און וועלען קיין אויפטרייסלונגען אינם ווירטשאפטליכען לעבען נישט ארויסרופען.

דאס וואלט געווען נישט קשה, ווען די נייע סטאביליזאציע וואלט מיט זיך נישט ארויסגערופען קיין זייטיגע ערשיינונגען, וואס קענען גורם זיין צו זעהר נישט געוואונשטע תקלות. גאנצע שיכטען פון דער בעפעלקערונג זענען פערשולדיגט אין זייערע חובות, זענען געזעצען אדער דעקרעטען איבערוואלאריזירט געווארען אויף זלאטיס צום קורס פון 2.66 פאר א גאלד-רובל, 5.18 פאר א דאלאר א. א. וו. אזוי איז אויך אוב מיט'ן דירה-געלד, וואס מאכט לעצטענס שוין אויס א זעהר בעדייטענדע טייל אין בודושעט פון די בירגער.

אויב די נייע סטאביליזאציע זאל אויך ארומנעהמען די דאזיגע געביטען אויב די בעלי-חובות זאלען זייערע חובות מיזען צאהלען לויט'ן נייעם סטאביליזאציע-קורס, ווערען זיי אלע רואינירט.

קיינער פון די לאקאטארען וועט נישט זיין אומשטאנד צו צאהלען דירה-געלד, וואס זאל בעטרעפען כמעט דאס דאפעלטע, ס'וועט זיך אנהויבען א נייע כוואליע פון יקרות א. א. וו.

ס'איז דעריבער דער חוב פון די ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס זיך צו פערנעהמען מיט דער פראגע און בעמיהען זי צו לעזען אזוי, אז דער רוב פון דער בעפעלקערונג זאל נישט ליידען. די דאזיגע ארגאניזאציעס דארפען זיך צוזאמענרעדען און פארנעהמען אנ'אלגעמיינע אקציע, וואס זאל פערהיטען פון נייע אויפטרייסלונגען.

מיר האבען דא געוואלט נאר אנצייכנען די פראגע, כדי צו פראינטערעסירען מיט איהר די קרייזען, וועלכע האבען אומפערשטענדליכער ווייזע ביז איצט נישט ארויסגעוויזען פאר איהר קיין שום אינטערעס, און בעוואויגען זיי צו נעמען א ווארט, ביז ס'איז נאך נישט שפעט.

שין.

DR PRYBULSKI
זאנאדרזנא 1, טעלעפאן 25-38
אינגערישע און האר - הוים - קרענקהייטען, פענער-שוואכע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (האר-אויספאל). רענטגען-שטראהלען.
נעמט אן פון 9—1 און פון 4—8 אווענד. דינסטאג: פון 4—5 נאכט.

פאר וואס איז נישט געלונגען דער פראיעקט פון א טעקסטיל-שטעדטעל אין ארץ-ישראל?

די אויספארשונגס-קאמיסיע האט פעסטגעשטעלט, אז דער פלאן איז אויסגעארבייט געווארען דילעטאנטיש, זי לענט, פאר אז די ציוניסטישע ארגאניזאציע זאל איבערנעהמען דעם ענין.

(קארעספאנדענץ צום „נייעם פאלקסבלאט“).

פריוואטע איניציאטארען האבען פערעפענטליכט אין די יאהרען 1924/25 אין דער יודישער פרעסע אין פוילען דעם פראיעקט פון גרינדען אין ארץ-ישראל א לאנדווירטשאפטליכען ישוב פון טעקסטיל פאכמענער. די בעווירער זאלען ארבייטען אין דער פאבריק און אלס אויסהילף האבען א קליינע לאנדווירטשאפטליכע ווירטשאפט.

אין עצם א געזונדער דורכפיהרבארער געדאנק וואס קען מצליח זיין. אבער ער מוז געבויט זיין אויף א רעאלער באזע, פאכמענישער קענטניש און איבערגעבענקייט פון די דורכפיהרער. דער דורכפאל פון דעם פלאן, וואס האט אריינגעבראכט 58 משפחות אין דער גרעסטער נויט, איז ווידער אמאל א בולטער בעוויז ווי פארזיכטיג מען מוז זיך בעציען צו די פלענער פון די פערשידענסטע פריוואטע איניציאטארען.

די פאקטען, וואס מיר ברענגען ווייטער זענען די רעזולטאטען פון אנ'אונטערזוכונג, וואס עס האט אדורכגעפיהרט אנהויב אקטאבער 1926, א קאמיסיע אין וועלכער עס זענען געוועזען פערטרעטען דער מיטגליד פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע דיזענהאף, די פערטרעטער פון אפ"ק האפיען און מרגליות, פערטרעטער פון פיק"א און אנדערע בעזעלשאפט, ווי אויך א שורה בעקאנטע אינדוסטריעלער.

די געזעלשאפט „מנור“ איז געגרינדעט געווארען אין אקטאבער 1925. איהר ציל איז געווען צו בעזעצען 300 טעקסטיל-פאכמענער משפחות פון פוילען ארום א טעקסטיל פאבריק פון 300 וועב-שטולען, יעדע משפחה צאהלט איין 250 פונט און בעקומט דערפאר 12 דונאם ערד, א הויז און דעם גאנצען לאנדווירטשאפטליכען אינווענטאר וואס איז נויטיג פאר דער ווירטשאפט, יעדער בעל משפחה ארבייט אין דער טעקסטיל פאבריק פאר א פערדינסט פון 20 גרוש א טאג און דעם רעשט פרנסה האט ער פון דער לאנדווירטשאפט.

דעם פלאן האבען זיך די גרינדער פארגעשטעלט ווי פאלגט: 4300 דונאם וואס זענען געקויפט געווארען אין גלרה (21 קילאמעטער פון חיפה) 24000 פונט אינווענטאר 9 טויזענד פונט, מאשינען 25 טויזענד פונט און 81 טויזענד האט מען בעדארפט צאהלען דער געזעל שאפט „סימאנס שוקערט“ פאר'ן בוי פון דער פאבריק, 300 וואוינונגען, שולע שול, קראנקען הויז, ברונען, שאסעען, בעלויכטונג און וואסער-לייטונג. דאס זענען בכן שוין געוועזען 139 000 פונט בעת ווען אלע 300 משפחות זאלען איינצאלען די 250 פונט זענען עס דאך ערשט 75.000 פונט האט מען טאקע די איבעריגע 64 טויזענד נעפלאנט אלס הלואה, וועלכע מען האט געהאפט צו בעצאהלען אין משך פון 3 ביז 5 יאהר פון די רווחים פון דער פאבריק

די אויספארשונגס-קאמיסיע האט אבער געפונען, אז אנשטאט 75 טויזענט פונט האבען די מיטגלידער פון דער געזעלשאפט נאר געהאט איינגעצאלט ערשט 30 טויזענד און פונדעסטוועגען האט די געזעלשאפט אנגעהויבען בענוצען די סכומים. דערצו נאך איז א טייל פונ'ם סכום אריינגעקומען נישט אין מזומן נאר אין מאשינען; אלס מיטגלידער האט מען אויפגענומען יעדען איינעם וואס האט זיך נאר פערפליכטעט צו צאהלען 250 פונט, סוחרים, קרעמער און בכלל מענטשען וואס קענען אלץ און גארנישט אזוי, אז צווישען די 58 משפחות וואס האבען זיך שוין בעזעצט זענען פערהאן קוים 7 משפחות טעקסטיל-פאכמענער

ווען מען זאל אפילו אננעמען, דאס 250 פונט גענוגט אויף צו שאפען די לאנדווירטשאפטליכע ווירטשאפט פון 12 דונאם מיט וואוינונג און אנדערע עסענט-ליכע איינריכטונגען וואס דאס איז א גאר גרויסער ספק, ווייל אפילו אין סאסקינס פלאן פאר אינטע זיווער לאנדווירטשאפטליכער בעזידלונג שלאגט ער פאר 500 600 פונט, איז דאך נאך נישט בעהערט געווארען צו בויען א פאבריק אויסשליסליך אויף קרעדיט, און די האפנונג דאס צו קענען בעצאהלען אין 5 3 יאהר ארום פון די רווחים פון דער פאבריק איז דאך א גאנץ בולטע אילוזיע.

לויט דעם אפמאך מיט דער געזעל שאפט „סימאנס שוקערט“ איז דער סכום 81 טויזענד פונט גאר אנגענעבען פראוויזאריש און די פירמע האט איהם געקענט נאך פערגרעסערען. יעדער בעל מומחה פערשטעהט, אז דער פלאן האט בעדארפט קאסטען מעהר ווי 139,000 פונט; ווען מען נעמט נאך אין זכר, אז עס האבען זיך ביי אזא אונטערנעמונג געניימיגט לכל הפחות 80—90 טויזענד פונט בעטריבס-קאפיטאל, וואס די גרינדער האבען בכלל נישט גענומען אין חשבון, ווערט קלאר, אז אויף צו רעאליזירען דעם פלאן האט זיך געפאדערט אחוץ די 75 טויזענד פונט וואס די חברים האבען געזאלט צאהלען, נאך לכל הפחות 250.000 פונט קרעדיט; דעריבער געפינט די קאמיסיע פאר אונמעגליך צו פערווירקליכען דעם פלאן לויט די אויבינע ת.א.ים

די קאמיסיע האט נאך פעסטגעשטעלט, אז דער אפמאך איז געשלאסען געווארען איידער מען האט פעסטגעשטעלט צי געפינט זיך נעגוגענד וואסער אויפ'ן ארט און א גאנצע שורה ווייטערע סאכען, וואס בעווייזען די די נישט פאכמענישקייט און לייכטגלויביקייט פון די גרינדער. ווייטער האט די קאמיסיע פארגעשלאגען, אז די ציוניסטישע עקזעקוטיווע זאל איבערנעמען דעם ענין און אינוועסטירען די נויטיגע קאפיטאלען. וואס נוגע דעם לעצטען פארשלאג איז די קאמיסיע נישט געווען אייניק.

צ. י. ק. א.

שרעקליכער זעלבסטמארד אין ווארשא.

יונג מיידעל העננט פינף מינוטען אין דער לופט, פאלט אראפ און ווערט געהרג'עט.

דער ראיאן פאר'ן אייזערנעם טויער האט אין ווארשא דורכגעלעבט א זעהר פיינליכע און טראגישע סצענע: 5 מינוט צייט איז מען געשטאנען און געקוקט, ווי א יונג יודיש מיידעל הענגט אראפ פון א פענסטער אויפ'ן דריטען שטאק, מאכט געוואלדען, מען זאל זי ראטעווען און לסוף פאלט זי אראפ אויפ'ן ברוק...

די טראגישע געשיכטע האט געהאט אזא מין אויסטערלישען פערלויף:

אויף רינקאווא 7, אין א וואוינונג פון צוויי צימערן אויפ'ן 3. שטאק וואוינט די פאמיליע פון פערמעגליכען קיך-געשיר-סוחר משה בלאט. די פאמיליע בע שטעהט פון טאטע-מאמע, פון 4 דערוואקסענע קינדער: צוויי זיהן און צוויי טעכטער. צווישען די טעכטער זיסעל, 18 יאהר אלט, און פייגע, 16 יאהר, זענען פסדר פארגעקומען סכסוכים, וועלכע זענען געווען ריין פאמיליארישע, אבער דאך האבען זיי געבראכט צו פערשארפטע בעציהונגען.

אויף יום טוב האט דער פאטער געקויפט דער עלטערער טאכטער א קאסטיום און דער יונגערער-נישט. נאטירליך האט אויך דער דאזיגער פאקט ארויסגערופען ביז בלוט צווישען די שוועסטער. נאך מעהר האט פייגען די געשיכטע געטוהן וועה, ווען עס איז איהר דינסטאג אין אווענד אויסגעקוכען צו געהן אין א „דאנסינג“ אין גאנץ ארימע מלבושים. זי איז אהיימגעקומען א שטארק דענערווירטע און זיך געלענט שלאפען, נישט רעדענדיג מיט קיינעם.

נעכטען 11 א זייגער אינדערפריה האט זי געדארפט ערגיץ געהן. זי איז צו צו דער שאנק און געוואלט אנטון דער שוועסטערס קאסטיום. גלייך איז אונטערגעלאפען זיסעל און צוגעכאפט דעם קאסטיום. עס איז ענטשטאנען א קריגעריי, בעת וועלכען פייגע האט אנגעהויבען דראהען, אז זי וועט זיך נעהמען דאס לעבען. די מוטער האט צעעס פארנעפיהלט און שנעל אראפגעשיקט אין געשעפט-אריין (אין זעלבען הויף) ארויפצורופען דעם פאטער, אבער דער פאטער איז נישט געווען. דערווייל ווען אלע שטוב-מענשען האבען זיך גראד געפונען אין קיך, האט די דערנערווירטע פייגע זך ארויפגעכאפט אויפ'ן פענסטער און אנגעהויבען ארויבשפרונגען.

זיסעל האט עס בעמערקט און אויסגעשריגען:

— פייגע, וואס טוסטו?

פייגע האט דערויף געענטפערט:

— איך טו, וואס עס געפעלט מיר — און האט געטון א שפרונג.

דער שפרונג איז אבער געווען אזוי נישט בערעכענט, אז דאס קלייד האט זיך פערטשעפעט און די זעלבסטמערדערין איז געבליבען הענגען. דערזעהענדיג, אז זי איז געבליבען הענגען, האט פייגע ח"טה בעקומען און מיט ביידע הענד זיך אנגעכאפט ביי דער ראמפע פון פענסטער שרייענדיג מיט אלע כוחות: „ראטעוועט! ראטעוועט!“

גאנצע פינף מינוט האט זיך פייגע געהאלטען מ ט ד' הענד. אוף דער גאס האבען זיך הונדערטער מענשען צונויפגעזאמעלט, געקוקט ארויף צום דריטען שטאק, וואו עס ראנגעלט זיך א יונג מיידעל מיט'ן טויט, און קיינער האט נישט געוואוסט, וואס צו טון. פון גרויס איבעראשונג איז אפילו קיי נעם נישט איינגעפאלען ארויפצולויפען אין שטוב אריין און זעהן עפיס צו טון. דערווייל אבער האט די יונגע זעלבסטמערדערין נישט געהאט מעהר קיין כוח אין די הענד און — איז אראפגעפאלען אויפ'ן שטיינערנעם ברוק.

די פיינליכע סצענע האט איבערגעלאזען אויף די הונדערטער צושויער אנ'אויסערגעוועהנליך שווערען איינדרוק.

אין א שטערבליכען צושטאנד איז די 16 יעהריגע פייגע אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

טוראשקא

איז געוועהן איז ווארשא און אפגעפאהרען קיין אויסלאנד.

ווארשא, 28 (טעלעפאניש).

גרויס אויפזעהען האט ארויסגערופען די ידיעה, וואס האט בליץ-שנעל זיך פערשפרייט מיטוואך האלב 9 אין אווענד, צווישען די פאסאזשירען אין בזנלייסטער, וואס האבען זיך געפונען אויפ'ן ווארשאווער הויפט-וואקזאל, אז דארט איז נאר וואס אנגעקומען דער מערדער פון באגינסקי און ווינטשאר-קיצווי נ ש-טוראשקא.

טוראשקא איז מיטוואך מיט דעם אינטערנאציאנאלען צוג, וואס געהט אב 9 אין אווענד פון הויפט וואקזאל אבגעפאהרען קיין אויסלאנד. ווי מען נימ אבער, איז ער די לעצטע טעג בעפריים געווארען פון תפיסה און בעקומען א פאסטען אלס בעאמטער אין איי נעם פון די פוילישע קאנסולאטען אין אויסלאנד.

קיין ווארשא איז טוראשקא געקומען נאך דינסטאג און זיין אויפהאלט דא איז געהאלטען געווארען שטרענג בסוד. ער האט דעריבער גענעכטיגט אין לאקאל פון דער פאליטישער פאליציי, מיטוואך בייטאג האט ער ארויסבעקומען אין ווארשא אנ'אויסלענדישען פאס און אין אווענד פערלאזט פוילען.

קורצע ידיעות פון ארץ-ישראל.

— אין דער געגענד פון כרכור, צווישען זכרון יעקב און חדרה, האט א פריוואטע פלאנצונגס-געזעלשאפט, מיט אמע יקאנער קאפיטאליסטען בראש, געקויפט א שטח באדען פון 1600 דונאם אויף דארט צו פלאנצען באארעס.

— די נאהענטסטע וואכען וועט די רעגירונג אהייבען בויען דעם שאסע פון עפולה קיין כנרת און אונטערשטען גליל.

— אין כרכור האט מען נאך לאנגע פרובען געפונען געזונטע וואסער אויף צו פלאנצען פרדסים. דאס וועט פיהרען צו א גיכער ענטוויקלונג פון דער סביבה.

— דער ראט פונ'ם ארבייטער בוי-קאאפעראטיוו „סולל בונה“ האט בעשלאסען צונויפרופען פאר דעם 15. מאי די רעגולערע יאהר קאנפערענץ. צווישען אנדערע פראגען שטייט אויך אויפ'ן סדר היום די בעשטעטיגונג פונ'ם אפמאך מיט'ן קאנסארציום, וואס האבען געגעבען „סולל בונה“ א גרעסערע הלואה

דאס מיניסטעריום איז אהנמעכטיג לגבי דעם מאגיסטראט.

ווארשא, 28 (טעלעפאניש)

מיט איינינע וואכען צוריק האט זיך דעפ. הארטגלאס געווענדעט צום אינערן-מיניסטעריום, וועלכע איז די אויפזיכט-מאכט איבער די קאמונאלע אינסטיטוציעס אין ווארשא בנוגע דער רעזאלוציע פון ווארשאווער מאגיסטראט, לויט וועלכער מען טאר נישט פערעפענטליכען אויף די רעקלאמע-סלופעס אנאנסען און אפישען אין דער יודישער אדער העברעאישער שפראך. צום גע-דויערן האט דאס מיניסטעריום נישט אנערקענט זיין קאמפעטענץ צו ערלעדיגען דעם דאזיגען ענין.

אין זיין ענטפער פעררופט זיך דאס מיניסטעריום אויף איינינע פאראגראפען פון די זעלבסטפערוואלטונגס-געזעצען, לויט וועלכע עס קומט אויס, אז אין עהנליכע פראגען איז דער מאגיסטראט אויסשליסליך קאמפעטענט צו דעצידירען און דאס מיניסטעריום האט נישט דערביי קיין מעגליכקייט צו אינטערווענירען.

Dr. med. H. LUBICZ
צעגעלניאנא 43, טעל. 41-52.
ספעציאליסט פאר הוים, הענקרושע און פענער-שוואכע קראנקהייטען.
איז צוריקגעקעהרט.
ה[illegible]לונג מיט קווארץ-לאמפען (האר-אויספאל)
נעמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אווענד

Dr. Z. Rakowski
ספעציאליסט פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-ק אנקהייטען.
קאנסטאנטינאווסקא 9 טעלעפאן 27-81
שפרעכשטונדען פון 12 ביז 2 און פון 5 ביז 7. נעמט אויך אן אין לעשנאָ 17 [illegible] פון 10—11 און פון 2—3 נ.מ.

ער געפיהלס-מאָמענט
ן דער אַמעריקאַנער הלואה פאַר פּוילען

פון דעפּ. דר. י. ראָזענבלאַט

ער האָבען שטענדיג פערטראָטען
שטאַנדפּונקט, אַז דאָס ערשטע
ר וואָס פוילען וועט דערהאַלטען
אויסלאַנד, מוז פערווענדעט ווערען
צו סטאַביליזירען די פּוילישע וואַ·
און די דאָזיגע מיינונג האָבען
נישט איינמאָל אויסגעדריקט אויף
שפּאַלטען פון דער צייטונג. דאָס,
מ׳קען דורכבליקען דורך דער
ער עפענונג אינ׳ם פאַרהאַנג, וואָס
שטעלט די פערהאַנדלונגען מיט׳ן
אַמעריקאַנישען פינאַנץ - קאָנצערן,
טיגט פאָלשטענדיג אונזער טע·
זעלבסטפערשטענדליך מוז מען די
יעות בעהאַנדלען מיט אַ גרויסער
כטיגקייט, ווייל קיין אָפיציעלע
יקאַטען וועגען דעם דאָזיגען ענין
ען היום נאָך נישט ערשינען.
ן אונטערליגט אָבער נישט קיין
ק, - אַז דאָס ערשטע און דאָס
טעסטע אָרט אינ׳ם דאָזיגען פינאַנץ
נעמען די פּאָזיציעס, וואָס
שייכות מיט דער באַנק פּאָל·
ד. ה. מיט דער רעפאָרם פונ׳ם
ון זלאָטי. דערויף בעשטעהען די
קאַנישע עקספּערטען און די אַמע·
ישע באַנקירען.
ווערשטעהען זעהר גוט און ריכ
עלע אַנשטרענגונגען, וואָס די
וועט מאַכען, כדי צו סאַנירען
קאָנאָמישע לאַגע, וועלען נישט
קיין שום ערפאָלג אַזוי לאַנג,
נישט עקזיסטירען אַ געלד·
ן, אין וועלכער דאָס ווירטשאַפט·
ען קען זיך אויסדריקען. די
געדינגונגען איז איהרע פעסט
הר סטאַביליטעט, איהר אונ
ערליכקייט. וואָס נוצען אַלע
גונגען, אַלע קאַלקולאַציעס,
קאָמבינאַציעס, וואָס נוצען די גע·
איינפאַלען, ווען דער קלענסטער
פּליידערט מיט שווערען פּענדע
ר פּוילישער וואַלוטע און
ט דעם גאַנצען עקאָנאָמישען
דעם בעשלוס זענען געקומען
לעצטער צייט די פּוילישע
נאַנס קרייזען. וואַרשיינליך
ן איינפלוס פון דער אַמעריקאַ·
קספּערטען-קאָמיסיע.
נען נישט אין דער לאַגע אָנ
גענוי דאַטען וועגען דער
די בעטראַגען, וואָס וועלען
ווערען, כדי צו מאַכען די באַנק
וואָס סאָלידען פינאַנציעלען
, וואָס האָט די איינציגע
צו רעגולירען דאָס פּוילישע
סיסטעם. יעדענפאַלס וועלען
ענען זיין גענוג הויך, אַז זיי
נען דערגרייכען דעם צוועק.
וייטער טייל פון דער הלואה
מט פאַר אינוועסטיציע·צוועק
גויען באַהנען, דורכצופיה
רען, א. ד. גל. די קאָנטראָל,

וועלכע דער אויסלענדישער קאָנצערן פערלאַנגט, ווערט מאָטיווירט דערמיט, וואָס די געלד·געבער ווילען זיין גע·זיכערט, אַז די איינצעלנע פּאָזיציעס פון דער הלואה וועלען פערווענדעט ווערען אויסדריקליך צו די דאָזיגע צוועקען פאַר וועלכע זיי זענען בעשטימט לויט׳ן פּלאַן. ווען, למשל, אַ געלד·בייטראַג איז פאָרגעזעהען צו בויען אַ באַהן, וועט ער מוזען פערווענדעט ווערען אין זיין גאַנצען סכום פאַר דער דאָ·זיגער אונטערנעהמונג. און נישט פאַר קיין אַנדערער. אָט אין דעם וועט בעשטעהען די אויפגאַבע פון די אַזוי גערופענע אויסלענדישע „אָבסערוואַטאָ·רען". ס׳איז אויך פאָראויסגעזעהען, אַז אַ טייל פון דער הלואה וועט בלייבען אין די קאַסעס פון די אַמעריקאַנישע באַנקען מיט דער בעשטימונג צו בילדען אַ זיכערונג פאַר די געלד·דעקונג פון די באַנקנאָטען. אויף דעם דאָזיגען אופן וועט דערגרייכט ווערען אַ קלע·נערער צינזפוס פאַר דער הלואה, ווייל דאָס געלד וועט נישט ברויכען צו ליגען, אַלס אַ טויטער קאַפּיטאַל אין דער קאַסע פון באַנק פּאָלסקי, אַ מין גאַראַנ·טיע און גאַראַנטיעס קאָסטען אַלע מאָל ביליגער, ווי געבאָרגט מזומן געלד.

דאָס זענען אומגעפעהר די וואַרשיינ·ליכע בעדינגונגען פון דער הלואה.

מ׳האָט דעם איינדרוק, אַז די רעגירונג ציהט בעוואוסטזיניג אָפּ מיט׳ן אָפּשלי·סען די פערהאַנדלונגען. מ׳האָט וואַר·שיינליך די כונה פּאַמעליך צוצוגעוואוי·נען די עפענטליכע מיינונג מיט דער סענטימענטען-זייט פון דער דאָזיגער טראַנזאַקציע.

אין פיל קרייזען הערשט נאָך אַן׳ אונאַנגענעהם געפיהל ביים געדאַנק, אַז אויסלענדער וועלען קאָנטראָלירען אונ·זער פינאַנץ·טעטיגקייט, מ׳זעהט אין דעם אַ פערלעצונג פונ׳ם מלוכה·פּרעס·טיזש. אָט דערצו מוז מען זיך צוגע·וואוינען ביז מ׳וועט בעגרייפען, אַז דער, וואָס באָרגט געלד, האָט דאָס רעכט צו קאָנטראָלירען, צי דאָס גע·באָרגטע געלד ווערט ריכטיג אויסגע·געבען. מ׳מוז זיך צוגעוואוינען צום דאָזיגען געדאַנק, ווייל ער איז אַ ריכ·טיגער, שוין דערפאַר, וואָס דאָס געלד וועט מען דאָך מוזען אַמאָל צוריקצאַה·לען. ווען מ׳פערווענדעט דאָס נישט ריכטיג, קען איינטרעטען אַ עווענטוּאַ·ליטעט, אַז מ׳וועט נישט זיין אומשטאַנד צוריקצוצאַהלען די הלואה, אַזאַ מאָמענט איז זעהר אונאַנגענעהם און נישט גע·וואונשען פאַר ביידע צדדים – פאַר׳ן געבער און פאַר׳ן נעמער.

—

זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20

נור אויף אַ קורצע צייט!

גאַסט-שפּילען

פון 1-טן וואַרשאַווער יודישען מיניאַטור-טעאַטער

„אַזאַזעל"

פון מאָרגען שבת, דעם 30-טען אַפּריל 9 אַ זייגער איז אָוונט

פּרעמיערע! צום ערשטען מאָל אין לאָדז! פּרעמיערע!

דאָס גרויסע

4 פּראָגראַם 4

קאָנפערענסיער: א. נאָריק.

עס נעהמען אַנטייל: אַלאַ לילית, לוריע שפּיגעל, ר. וועלנער, וו. נאָריק, ש. לאַנדוי, י. סטרוגאַטש, י. מאַנסדאָרף, נ. ערעלניק, מ. פּאָטאַ·שינסקי, ה. פּאָזנאַנסקי און אַנדערע.

קינסטל. לייטונג: טעאַ אַרצישעווסקאַ
ליטעראַרישע „ משה בראָדערזאָן
מוזיקאַלישע „ הענעך קאָן

דעקאָראַטיווע לייטונג: פריץ קליינמאַן
כאָרעאָגראַפיע: אַלאַ לילית
דירעקציע: י. דאַנציגער

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע-זאַל.

DRUSKIENIKI

Zdrojowisko położone nad Niemnem i otoczone olbrzymiemi lasami sosnowemi. Radjoczynne solanki. Kąpiele: solankowe, kwasowęglowe, borowinowe. Hydropatja. Elektrotrapja. Kąpiele słoneczno-powietrzne. Łaża nad Niemnem. Kąpiele kaskadowe.

Sucho, Słonecznie, Wesoło, Tanio

Dużo ładnych spacerów i wycieczek Rybołóstwo. Grzybobranie

Sezon od 15 maja do 20 września.

Informacje w biurze Zarządu: Warszawa, Marszałkowska 130 tel. 182-34, od g. 12-2-ej.

596

איז פאַראַן אַן׳אַראַביש=נאַציאָנאַלע בעוועגונג?

א אינטערעסאַנט בוך פון אַן׳ענגלישען מחבר

(קאָרעספּאָנדענץ פון לאָנדאָן)

די פראַגע פון נאָהענטען מזרח פער·נעהמט אין ענגלאַנד אַ גאַנץ בעדייטענ·דען אָרט, מיט איהר אינטערעסירען זיך נישט נאָר די קרייזען פון די גע·שוואוירענע פּאָליטיקער, נישט נאָר די ספּעציאַליסטען, נאָר אויך דער דורכ·שניטליכער אינטעליגענט. בעזונדערס אינטערעסירט זיך די היגע געזעלשאַפט מיט די ענינים פון די מאַנדאַט·לענדער – פּאַלעסטינאַ, סיריען און מעסאָפּאָ·טאַמיען, בפרט מיט דער ערשטער. די אַלגעמיינע אויפגאַבע פון די מאַנדאַ·טען, ווי זיי ווערען דאָ אויפגעפאַסט איז „ערציהען" דאָס בעטרעפענדע לאַנד ביז עס וועט עקאָנאָמיש און פּאָליטיש רייף ווערען און קענען אַליין שטעהן אויף די פיס.

אַ שטאַרקען רושם האָט דעריבער אַ·רויסגערופען דאָס בוך פון מאַיאָר פּאָל·סאָן-ניומען, דעם מזרח קאָרעספּאָנדענט פון „דיילי מייל" וועגען די מאַנדאַט·טעריטאָריעס פון נאָהענטען מזרח.

דאָס בוך איז געשריבען אין אַ לע·בעדיגער שפּראַך פול מיט אינטערע·סאַנטע פאַקטען. פאַר אונז איז זעהר אינטערעסאַנט דאָס אויפפאַסען פונ׳ם א״י-פּראָבלעם דורך אַ מענשען, וואָס איז נישט קיין יודען-פריינד און נאָך וועניגער אַן׳אַנהענגער פון די אַראַבער.

אין זיין בוך שרייבט פּאָלסאָן ניומען: אין פּאַלעסטינאַ פעראייניגט זיך די אַלגעמיינע אויפגאַבע פון ערציהען די בעפעלקערונג פון די מאַנדאַט-לענדער צו אַ זעלבסטשטענדיגען פּאָליטישען לעבען אויך מיט דער ספּעציעלער אויפ·גאַבע, וואָס איז אויסגעדריקט אין דער בעריהמטער באַלפור - דעקלאַראַציע פון 1917. די יודישע און ענגלישע מחברים פונ׳ם דאָזיגען געדאַנק האָבען עס פער·שטאַנען אַזוי, אַז די דאָזיגע צוויי אויפ·גאַבען דאַרפען געגענזייטיג דערפילען איינע די אַנדערע, ד. ה. אַז די יודישע קאָלאָניזאַציע דאַרף פערשנעלערען די אַלגעמיינע ענטוויקלונג פון לאַנד.

אָבער דאָ איז ענטשטאַנען אַן׳אָפּאָ·זיציע פון דער אַראַבישער נאַציאָנאַלי·סטישער פּאַרטיי, וואָס פאָדערט צו אַנער·קענען פּאַלעסטינאַ אַלס אויסשליסליך אַראַבישע לאַנד. נישט אָפּזאָגענדיג זיך פון איהר דעקלאַראַציע איז די ענגלי·שע רעגירונג געגאַנגען אויף פיל פער·לייכטערונגען פאַר די אַראַבער, בע·גרענעצענדיג די יודישע איינוואַנדערונג אַ. א. וו. אָבער זי האָט די פערשטענ·דיגונג מיט די אַראַבער נישט דערגרייכט. די אַראַבער האָבען זיך אָפּגעזאָגט פון יעטוועדער מיטאַרבייט מיט דער רע·גירונג.

און דאָ געהט דער מחבר איבער צו דער כאַראַקטעריסטיק פון דער אַראַבי·שער נאַציאָנאַלער בעוועגונג. וועגען אַן׳ אַ ר אַ ב י ש ע ר בעוועגונג קען מען רעדען אין העדזשאַס, מעסאָפּאָטאַמיען אָבער נישט אין א״י, וואו די איינצעל·ליכע אַראַבער זענען די וואַנדערנדע בעדואינער. זיי אינטערעסירען זיך אָבער נישט מיט קיין פּאָליטיק און די אַנטי-ציוניסטישע שטימונגען שטאַמען נישט פון זיי.

די פּויערישע בעפעלקערונג פון לאַנד די פעלאַכען זענען נישט קיין אַראַבער. זיי זענען געווען אין פּאַלעסטינאַ נאָך פאַר׳ן אַריינקומען פון די אַראַבער און זענען שטאַרק אויסגעמישט. גאָר אויך זיי זענען זעהר ווייניג פערכאַפּט פון נאַציאָנאַליזם. פאַר זיי איז די יודישע איינוואַנדערונג געווען דער ערשטער זונען-שטראַהל אין זייער שווערער לאַגע.

די שטעטישע „אַראַבישע" בעפעלקע·רונג בעשטעהט פון אַ צוזאַמענמיש און פערמאָגט די פעראייניגטע חסרונות פון אַלע פעלקער פון דער וועלט. שליסליך אַלס טרעגער פונ׳ם אַראַבישען „נאַציאָ·נאַליזם" זענען די אָרטיגע פּרוצים די עפענדים. די פּסיכאָלאָגיע פון די דאָזי·גע קרייזען קוואַליפיצירט מאַיאָר ניו·מאַן אַלס אַ פערלאַנג צו בעקומען „עפּיס פאַר גאָרנישט". זיי זענען געוואוינט געוואָרען בעת דער טערקישער הער·שאַפט צו מאָנאָפּאָליזירען די אַדמיני·סטראַטיווע אַמטען און די נישט אָפּי·ציעלע איינקונפטען, וואָס איז געווען אַ רעגעל אין יענע צייטען, זיי זענען אונ·צופרידען אייגענטליך נישט צוליב דער יודישער איינוואַנדערונג נאָר איבער·הויפּט צוליב׳ן איינפיהרען פון אַ אייראָפּעאישער אָרדנונג.

אָפּשאַצענדיג דעם יודישען אויפבוי אין פּאַלעסטינא, שטעלט דער מחבר פעסט, אַז די יודען האָבען פאַר 8 יאָהר אויפגעטאָן מעהר, ווי די אַראַבער אין 800 יאָהר, איבערהויפּט נעגירט ער דאָס „אַראַבישע" פּאַלעסטינא, וועלכע איז נישט אַראַביש, און הגם ער איז פאַר דער בעגרענעצונג פון דער יודישער איינוואַנדערונג, האַלט ער, אַז אַפילו צוליב ריין פאָרמעלע טעמים דאַרף דער פערלאַנג וועגען אויטאָנאָמיע אָפּגע·וואָרפען ווערען, אַזוי לאַנג ווי ס׳דויערט נאָך די יודישע קאָלאָניזאַציע. די דאָזיגע קאָלאָניזאַציע, וואָס ווערט סוב·סידירט דורכ׳ן יודענטום פון דער גאַנ·צער וועלט, ברענגט פיל נוצען דעם לאַנד.

דערביי בעצייכענט דער מחבר, אַז ענגלאַנדס פערפליכטונג איז נעגעבען געוואָרען נישט נאָר צוליב אידעאַליסטי·שע טעמים, נאָר כדי צו בעקומען די שטיצע פונ׳ם אַלוועלטליכען יודענטום אין דעם שווערסטען מאָמענט פון קריג, און דער מחבר שטעלט פעסט דערביי, אַז די יודען האָבען פון זייער צד די פערפליכטונג געהאַלטען און אויסגע·פיהרט.

דאָס בוך איז זעהר כאַראַקטעריסטיש פאַר די שטימונגען אין בעשטימטע ענגלישע „נישט ציוניסטיש בעשטימטע" קרייזען. דער אויפבוי פון די יודען אין פּאַלעסטינא קען נישט פערבייגעהן די אויפמערקזאַמקייט פון די וואָס קוקען מיט אָפענע אויגען אויף דער ווירק·ליכקייט.

יעקב שא.

—

Dr. med.

EYCHNER Jakób

Aleja 1-go Maja 16, Tel. 11-24

אינערליכע- און קינדער - קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 6—7, זונטאָג פון 3—4.

Dr. med. I. WAJNBERG

Cegielniana 47, tel. 26-02

אינערליכע קראַנקהייטען, ספּעצ. פאַר לונגען- און האַרץ-קראַנקהייטען, בעשטראַלונגען מיט קינסטליכע בערג-זון.
נעמט אָן פונאָכמיטאָג, 5—ג 3

Dr. med. M. GLAZER

ul. ZIELONA Nr. 6

טעלעפאָן 45-49

הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 8—9³⁰, 12—2 און 7—8 אָמ

אלי פיקאָ, פּאַליא
נגרי, ראַמאָן נאַוואַרא
ייער ערפאָלג צו פערדאַנקען זייער שעהנהייט!
ילסטו אויך זיין שעהן ???
מאַ קויף איין דיין קאָסמעטיק, ווי: פּודער, זייף, קעל·
לומען-וואַסערן, פּאַרפומען, פערשידענע קרעמען אינ·
לענדישע צו די שאַרפסטע קאָנקורענץ - פּרייזען
ער רעיעלסטער און סאָלידסטער פּאַרפומעריע פון

J. DRUKIER

11 ZAWADZKA 11

ער ענגראָס טעע – גרעסערער ראַבאַט!
עמ.: דאָס בעזוכען מיין געשעפט איז אָהן קויפצוואַנג.

מיט מארקס'ן אויף פאן-בראט...

פון משה בראדערזאן

בעת דער לויה פון דעם פ.פ.ס.'ישען פיהרער און טעארעטיקער פעליקס פערל איז פארגעקומען א שטיק – נישט א שטיקעל – מיספערשטענדניש מיט דער יודישער לויה-עגלה, און וועלכער דער רעשט אנפיהרערשאפט פון פ.פ.ס. האט געפונען פאר נישט צוועקמעסיג און פאסענד איבערצופיהרען דעם טויטען קערפער פון פערל'ען אויף דעם יודישען בית עולם.

דער דאזיגער קליינער עפיזאד אין דער פ.פ.ס.'ישער פערדינסטפולער גע-שיכטע האט אנגעמאכט א טומעל אין דער יודישער עפענטליכקייט, און ווען ער וואלט זיך בלויז געענדיגט מיט דער ענטשולדיגונג, וואס די פארטיי האט שריפטליך צוגעשיקט צו דער ווארשא-ווער יודישער גמינע, וואלט דער אינ-צידענט פערזונקען געווארען, ווי א גע-זאלצענער טראפען אין דעם ים פון פיל אנדערע עוולות און מיספערשטענ-דענישען.

האט אבער דער אפיציעלער ארגאן פון פ.פ.ס. דער „ראבאטניק" נישט גע-וואָרט, זיך נישט בעגנוגענט מיט'ן מחילה-בעטען פון דער פארטיי, און די דאזיגע צייטונג, וואס דער רעדאקטאר איהרער, דער געבליבענער יוד פעליקס פערל איז אקארשט געשטארבען – האט זיך זעהר שטארק און אונפאר-זיכטיג אנגעבלאזען און ארויסגעלאזט בייזע קולות אויף דער יודישער עפענט-ליכקייט, וואס האט געהאט די חוצפה און די העזה צו ברוגז'ן זיך, הלמאי מען האט אויף דער לויה אויסגעמיטען און לחלופין זיך נישט בענוצט מיט דער יודישער עגלה.

דעם פריהערדיגען רעדאקטארס אויג האט, פערשטעהט זיך, נאכ'ן טויט נישט געקאנט דערזעהן די דאזיגע אונטאקטיש-קייט פון זיין צייטונג, דעם „ראבאט-ניק", פונקט אזוי, ווי ער האט אזעלכע זאכען נישט געזעהן ביי זיין לעבען נאך און אזוי ווי דער איצטיגער רעדאקטאר דער נייער איז משמעות נישט צוגע-וואוינט צו סיורפריזען, האט ער אויך דאס אונטער-פיסעל נישט בעמערקט...

און – אויב דאס פיסעל איז דאס מאל געווען א טריפ'ס, א נישט געשפאל-טענס, האט זיך דאך דאס אנטיסעמי-טישע חזיר'ל פון „ראבאטניק" ארויס-מעלה גירה'ט, און ארויסגעבראכט אין דרויסען, א נישט שטארק איבערגע-שפיצטע חכמה פון מארקס'ן, א ציוי-פעלהאפטע מארקס-טעאריעלע, וואס האט גארנישט צו טון מיט מארקסיזם – מיט מארקסיסטישע אקסיאמען!

ביי דער געלעגענהייט פון דעם עגלה-אינצידענט, וואס איז געווען א בעליידיגונג נישט-נאר פאר דעם יודי-שען כלל, נאר אויך א חוזק איבער'ן „אייגענעם מת", איז דער „ראבאטניק" ארויס מיט אזא פזמון:

– „נישט ווילענדיג דערמאנהט מען זיך די ווערטער פון קארל מארקס: „וואס איז דער וועלטליכער קולט פון די יודען? שאכער-מאכעריי! און וואס איז זייער וועלטליכער גאט? געלד!"

אט מיט דער דאזיגער לייכט-וואגיגער ציטאטע פון מארקס'ס א לחלופין נישט-פעראנטווארטליכען, צווייפעלהאפטען אפאריזם (און בכלל זענען אלע, אדער כמעט אלע אפאריזמען צווייפעלהאפט, ווי אינטעליגענטיש-פסיכאלאגישע גלייכ-ווערטלעך און קאלאמבורען אויפ'ן חשבון פון פרויען!) מיט דעם דאזיגען לאנג-אויסגעטרוקענטען שטרויעלע פרובט זיך דער „ראבאטניק" אויפהאלטען אויף דער אויבערפלאך פון זיין אייגענער פלאכקייט, און פערגעסענדיג די אונ-טאקטישקייט – איידעל גערעדט – און שווינעריי – א ביסעל גראבער אריינ-געזאגט – מיט דער ארימער יודישער לויה-עגלה...

די טעמפקייט כאפט זיך אן אין א גרויער האר פון מארקס'ס לייבען-קאפ, און שעהמט זיך נישט מודה זיין, אז זי הענגט אויף א האר – בוכשטעבליך: אויף איין האר.

טאטע-פאטער, ווי לייכט און לייכט-זיניג דארף מען זיין, כדי צו פיהלען זיך בעקוועם און זיכער אין אזא גע-פעהרליכער, ממש סכנות-נפשות'דיגער לאגע!

*

אז עס איז געקומען צו דער אפארי-זמען, טא לאמיר שוין אויך זיך דער-לויבען דעם פערגעניגען ארויסצוזאגען א קאלאמבוריסטישען אפאריזם, וועל-כער איז אפשר נישט אינגאנצען אמת, אבער קרוב לאמת איז ער פארט: אלזא, מענשען, וואס לעבען בלויז מיט ציטאטען זענען נישט ראוי צו טאטען!

און דאס איז דער גורל פון שוואכען מענש, וועלכער פערמאגט נישט אין זיך נענוג חוש פאר קריטיציזם, און וועל-כער נעהמט אן יעדער צופעליגקייט, יעדער שטימונגס-געדאנק, אדער כתם בולט'ע נארישקייט פאר הייליגער תורת משה – פאר א חוק ולא יעבור, פאר מאדערן געזאגט, אייזערנעם געזעץ!

און דאס איז דער גורל פון שוואכען אינטעלעקט, וואס דער קאפ זיינער האלט זיך איהם אויף היהנער-פיסלעך, און ער מוז איהם אנלעהנען אין דעם טיף-אויסגעשטערנטען געשטאלט פון א גאון, וואס האט זיך זיינע משוגעת'ן קאפריזען, און שוואכקייטען, וועלכע טארען בשום אופן נישט איבערגע-חזר'ט ווערען און ארויסגעבראכט ווע-רען אין דער ברייטער עפענטליכקייט צוליב זייער כבוד וועגען.

לעבען אזוי מענשען-מאסען מיט ציטאטען פון גרויסע פערזענליכקייטען, פערפולען זייער פוסטקייט און אונ-פרוכטבערדיגקייט פון די אייגענע מוחות מיט סענטענצען און מחשבות'ן פון בי-כעריין, און פערזעהען דאס לעבעדיגע לעבען –

פערשטעלען די אויגען אויף דעם אמת, וואס איז אנדערש, מאכען זיך אליין למען דער אידעע בלינד, און בלייבען שטעקען אין די ענגע ד' אמות פון דעם בוך, אין וועלכער ס'ליגט פערבאלזאמירט א שטיק גייסט פון דעם טעארעטיקער – טאלענטירטען, צי גע-ניאלען – מיט אלע זיינע מעלות און חסרונות, און דער בור דאורייתא, דער עם הארץ ווייסט נישט פון קיין שום חכמות און קאנטראלע; ער ווייסט נישט צו אונטערשיידען פון יראה ביז טומאה; פון געגיאלען און פסולת'דיגען – פון דעם, אז דער צוטראגענער פראפעסאר טריגקט זיך גאנץ געמיטליך אויס זיין טינטער טיגט, אנשטאט דער גלאז קאווע, וואס שטעהט איהם אונ-טער'ן נאז, און וואונדערט זיך בעת מעשה, וואס – אז ער, דער פראפעסאר וואלט נישט געווען איבערצייגט, אז מ'האט איהם דערלאנגט קאווע, וואלט ער געשוואוירען, אז ער טריגקט טינט...

דער פראפעסאר, דער גאון, דער קאבינעט-מענש מעג עס! צוליב זיין גרויסען אויפטו אין דער וויסענשאפט איז עס איהם דערלויבט צו האבען מעות'ן, וואס האבען קיין טעם און קיין ריח נישט, אבער דער מענש, וואס דערנעהרט זיך מיט דער שפייז פון דעם גרויסען אינטעלעקט איז מחויב צו זעהן און צו פיהלען, וואו קאווע איז, און וואו ס'איז טינט!

*

און דאס איז דער גורל פון דעם-יעניגען מאסען-מענש, וואס זאגט זיך אפ פון זעלבסט-קריטיציזם, אז ער נעהמט אויף מיט דעם זעלבען צוטרוי – לאמיר אננעהמען צום ביישפיל – דאסטאיעווסקי'ס וואהרהאפטיגע אריינ-טיפען זיך אין די אפגרונדען פון דער רוסישער נשמה, און זיין פינצטערען אומצוטרוי צו יודען און פאליאקען.

דאס נעמליכע ביי א סך קלענערע און גרעסערע נשמה-כירורגען! (ואל מיר פערגעבען ווערען פאר דעם דא-זיגען אויסטערלישען בעגריף).

דאס נעמליכע – ביי נאר „קליינע גרויסקייטען", ווי ס'האט געטראפען דער פאל, וואס מיר אלע געדענקען אוודאי, ווי ב'ויסע גרופען פון רוסי-שער און יודישער יוגענד האבען זיך איבערגענומען אנומעלט מיט ארציבא-שעוו'ס ראמאן „סאנין" און זיך פער-פלאנטערט אין דעם אומגעלומפער פון די אזוי-גערופענע „ליבע'ס פאר פו[...] ליבע".

א קליינינקייט: אז ארציבאשעו[...] אזוי און נישט אנדערש דערוויז[...] דעם הייליגען ספר פראלעניק, אין [...] בלעטען-ראמאן – איז דאך נישט [...] צו זאגען!

וואנקא איז נישט קיין נאר, [...] דער ישוב'ניק שיקט איהם נאכ'ן [...] אין שטאט אריין, און זאגט אי[...] ער זאל היטען דעם פיטום – ה[...] איהם! ער היט איהם ווי א נ'א[...] קאפ, וואנקא! און ווען ער [...] דעם אתרוג צום בעל הבית, [...] ישוב'ניק, און ווען דער זעלבער [...] ניק בעמערקט פערצווייפעלטערה[...] דער פיטום איז נישטא, טרי[...] וואנקא:

– ע, בארין! וואנקא גיט ד[...] פיטום וו' קארמאניע.

וואנקע פאלגט זיך דאך טר[...] קלוגען בעל הבית זיינעם.

*

און קענען מארקס'ס ווערט[...] זענען טריי ציטירט פון „ראבאט[...] ווידער דיזעלבע מעשה, וואס [...] היסטארישען ביישפיל:

איינער א קראטאגער דערצע[...] אלע קרעטענער זענען ליגנער[...] לערענט דערפון דער סא[...] דעם פאלגענדען משל:

– לאמיר אננעהמען, אז [...] טאגער זענען ליגנער, איז [...] קרעטאנער, וואס האט געזאגט [...] דיגען אמת, אויך א ליגנער, א[...] שוין יא אזוי – ער איז א לי[...] שוין דאך, ממילא, אויך א ליגנ[...] וואס ער האט געזאגט, אז אל[...] נער זענען ליגנער...

[...] ADAM
[...]SGLIK
[...]ciuszki 27,
[...]51-78
תויפ[...] אין הערנ[...]
רענט[...] אין רילכ[...]
נעמט [...] פון 4—[...]

med.
[...]kielny
ספעציאל-[...]
נירען, ב[...]
הארן - קר[...]
[...]rot 8,
[...] 19-90.
עמפפאנגט פון [...]

והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת?
פארוואס לויפט יעדער אין ביורא פיעטריקאווער 17?
ואמרת אליו, זאלסטו איהם זאגען
— אז אין דעם ביורא —
17 פעטריקאווער 17
2-טען הויף, פארטער, דערבנעבנ זאכאדניא 52, תאג ס'ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי בימעס לויפ'ן אומסמיי, קלאגען, קלאוועס, ואבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעדט אין פוילען, אפעלאציעס, אפאזיציעס, אדוואלאניעס, רעקורסען, וועגען פעטער און קא-מיסאריאט-רושאנדע, ביטעס וועגען דירה און אוזשאנד ראזיעמטש און אין אלע פאליציי-בעצירקען, שותפות-אקטען, סטאטוטען, אקטען אינמערציזיעס, אקטען דאראוניעס, קארנע ספראוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.
רעכט-קאנסולענט י. מאנעלא,
פעטריקאווער 17, זאכאדניא 52
שנעל, רעעל און ביליג!

די, וועלכע אזעוו האט פערראטען.

בעארבייט פאר'ן „נייעם פאלקסבלאט" לויט פערשידענע מאטעריאלען פון ל. בראנט. (60

בורצעוו'ס אינפארמאטאר באקאי.

אין מאי 1906 איז אין רעדאקציע „בילאיע" אין פע-טערבורג געקומען א יונגערמאן פון א יאהר 27-28 און זיך געמעלדען צו בורצעוון, ערקלערנדיג, אז ער וויל מיט איהם רעדען אונטער-אויף-אויג. ווען זיי זענען אליין געבליבען אין קאבינעט, האט דער יונגערמאן געזאגט:

– איהר זענט בורצעוו? איך קען אייך זעהר גוט. אט איז אייער פאטאגראפיע. כ'האב זי בעקומען פון פאליציי-דעפאר-טאמענט. לויט דער פאטאגראפיע האט מען אייך ארומגעזוכט.

בורצעוו האט נישט בעוויזען עפעס צו ענטפערן, ווי זיין בעזוכער האט ווייטער גענומען רעדען:

– לויט מיינע איבערצייגונגען בין איך א סאציאל רעוואָ-לוציאנער, איך ארבייט אין פאליציי דעפארטאמענט אלס בע-אמטער פאר ספעציעלע אויפטראגען ביי דער אכראנע אָטדיעלגיע.

– וואס-זשע ווילט איהר פון מיר? – האט בורצעוו געפרעגט.

– איך וועל אייך גלייך ערקלערען, – האט דער בעזוכער געזאגט. – איך וויל וויסען, צי איך קאן נישט מיט עפעס נוצליך זיין דער בעפרייאונגס-בעוועגונג.

בורצעוו האט אויפמערקזאם בעטראכט דעם יונגערמאן. עס זענען איהם דורכגעפלויגען אין קאפ פערשידענערליי השערות. אבער די אויפריכטיגקייט פון דעם בעזוכער איז געווען פאר איהם אויסער יעדען ספק. ער האט געמאכט דעם איינדרוק פון א מענשען, וועלכער האט פיל און לאנג איבערגעטראכט דעם שריט, וועלכען ער איז דא בעגאנגען.

בורצעוו האט איהם געענטפערט, אז עס פרעהט איהם זיך צו בעקענען און זיך אדורכצורעדען, ווייל פאר'ן שטודיום פון דער פרייהייטס-בעוועגונג קאן זיין נוצליך יעדער מענש, בפרט נאך איינער, וואס דינט אין פאליציי-דעפארטאמענט, אויב נאר ער מיינט די זאך אויפריכטיג.

דער יונגערמאן האט דערויף גענומען רעדען, אז ער וואלט געקאנט זיין נוצליך אין איניגע פראקטישע ענינים פון דער ס.-ר.'שער פארטיי, אבער בורצעוו האט איהם איבערגעשלאגען:

– איך בין א ליטעראט, כ'פערנעהם זיך מיט שטודירען די געשיכטע פון דער רעוואלוציאנערער בעוועגונג און פערזענ-ליך וועל איך מיט אייך רעדען נאר וועגען דעם, וואס האט א שייכות צו דער דאזיגער געשיכטע און מיט-אזוי צוזאגען-היגיע-נישע פראגען; אויפקלערונג פון פראוואקאטארישער טעטיגקייט אין דער פערגאנגענהייט און געגענווארט.

דעם אונבעקאנטען איז אויסגעקומען מאדנע וואס בור-צעוו פערפיהרט דאס געשפרעך אויף אזעלכע אונשולדיגע טע-מעס און בורצעוו האט איהם לאנג געמוזט איבערצייגען, אז אט די ליטערארישע ארבייט האט א זעהר וויכטיגע בעדייטונג.

דער יונגערמאן האט באלד ביי דער ערשטער בעגעגעניש געוואלט דערצעהלען בורצעוו'ן זיין ביאגראפיע, נאר יענער האט איהם אפגעשטעלט, ערקלערענדיג, אז דאס איז דערווייל נישט נויטיג, ווייל ער וועט מיט איהם רעדען בלויז וועגען ליטע-ראַרישע ענינים. דער אונבעקאנטער האט זיך פארגעשטעלט מיט'ן נאמען „מיכאילאווסקי", און ערשט אין עטליכע חדשים ארום איז בורצעוו געוואויר געווארען זיין ריכטיגען נאמען: ער האט געהייסען מיכאיל באקאי

וועגען די מאטיוון, וואס האבען איהם געבראכט צו בורצעוו'ן האט דער יונגערמאן דערצעהלט, אז אין פאליציי-דעפארטאמענט האט ער אנגעהויבען ארבייטען צופעליג; ער האט זיך דארט שטענדיג געפיהלט ווי א פרעמדער, ווייל דער כא-ראקטער פון דער ארבייט איז פאר איהם געווען קל[...] האט ער על פי אינערציע בין די געשעהענישען פ[...] טער צייט האבען איהם געעפענט די אויגען, און [...] בען אויף זיין פאסטען קאן ער נישט. נאך מיט [...] האט ער געמאכט פרובען צו קומען אין קאנטאקט [...] וואלוציאנערען, נאר דערפון איז גארנישט ארויסגעק[...] איהם נישט געגלויבט. דעם בעשלוס צו געהן [...] האט ער אנגענומען אויסשליסליך, ווייל ער וויל [...] פאר דער פרייהייטס-בעוועגונג, קיין שום פערזענ[...] פערפאלגט ער דערביי נישט: מאטעריעל איז [...] פערזיכערט און ווען ער זאלט וועלען ווייטער [...] פאליציי, שטעהט איהם פאר א גלענצענדע קארי[...] ווייטער ערקלערט, אז ער פערשטעהט די מעגל[...] דורכפאל, דאס שטעלט איהם אבער נישט אפ. [...] בלייבען אין דער פאליציי האלט ער פאר אויסגע[...]

פון דעמאלט אן פלעגט זיך בורצעוו אפט [...] באקאי'ען און שמועסען מיט איהם גאנצע שעה'ען [...] פאר בורצעוו'ן געעפענט א נייע וועלט, מיט בעוו[...] לאגיק, אינטערעסען און טערמינאלאגיע. א לאנ[...] בורצעוו נישט געקאנט אויפפאסען, אז דאס ווארט [...] סער" בעדייט אויף דער שפראך פון דער [...] וואקאטאר".

איינמאל האט באקאי מיטגעטיילט בורצעוו[...]

– נעכטען האט זיך פערע דינגט דער צוואנ[...] עסערען אין מאמערפארס (פינלאנד). עס זענען [...] ווארען אזעלכע און אזעלכע רעזאלוציעס.

– פון וואנען ווייסט איהר דאס? – האט [...] געפרעגט.

– איך בין געווען ביים לייטער פון דע[...] דער קאמפס ארגאניזאציע פון די ס.-ר. „זיי [...] קומען אלע אינפארמאציעס וועגען צוזאמענפאה[...]

(פארטזעצונג קומט).

לאדז, 29-טן אפריל 1927

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 29-טן אפריל 1927

שווער זיך צו אסימילירען

פון צביון

וויפיל יאהר איז עס שוין, ווי מען האט אונז אנגעפאנגען דערצעהלען, אז יודען אסימילירען זיך, און אז דאס יודישע פאלק געהט אונטער?

שוין היבשע עטליכע צעהנדליג יאהר זענען פאריבער, ווי מען האט עס אונז אנגעפאנגען פארזיכערען, און אין משך פון דער צייט איז די גרויס פון יודישען פאלק כמעט ווי פערדאפעלט געווארען.

מיט אנ׳ערך הונדערט און פופציג יאהר צוריק, אין דער צייט פון דער גרויסער פראנצויזישער רעוואלוציע, זענען אויף דער גאנצער וועלט אפשר געווען גישט מעהר ווי א מיליאן יודען — אזוי ווערט געשאצט פון יודישע היסטאריקער. — און היינט ווערט די יודישע צאהל אין דער וועלט געשאצט צווישען 16 און 17 מיליאן.

אין מיטעל-אלטער איז פארגעקומען א סיסטעמאטישע פערניכטונג פון יודישען פאלק. די גירושים. די אינקוויזיציעס. די געצוואונגענע שמד׳ען און די מאסען הריגות האבען כמעט אויס געראט די יודען פון דער וועלט. ערשט ווען יודען האבען בעקראגען די מעגליכקייט מעהר אדער ווייניגער פריי צו אטעמען און מען האט זיי אויפגעהערט ברענען אויף די שייטער-הויפענס פון דער אינקוויזיציע, האט דאס יודישע פאלק אנגעפאנגען קומען צו זיך און וואקסען אין צאהל. און פון יענער צייט אן האלט עס אין איין וואקסען און גרעסער ווערען.

נאר וואס האב איך עס זיך פלוצים דערמאנט אן די נביאות וועגען דער יודישער אסימילאציע?

ס׳איז געווען א קליין שטיקעל נייעס וועגען דעם לעצטען וואונש פון לואידזשי לוצאטי, אז מען זאל איהם מקבר זיין אויף דעם יודישען בית-עולם, וואו זיינע עלטערן ליגען.

לואידזשי לוצאטי איז געווען אנ׳אסימילירטער יוד, ווי די מייסטע יודען אין איטאליען. עס איז א וואונדער ווי אזוי די יודען אין איטאליען זענען נאך ביז היינט נישט פערשוואונדען. די צאהל יודען אין איטאליען איז א קליינע, אינגאנצען אפשר פערציג אדער פופציג טויזענד. די שפראך פון די יודען דארטען איז שוין לאנג איטאליעניש. און ווען יודען וואלטען זיך נישט אזוי שווער אסימילירט, האט שוין אין איטאליען אפילו קיין שפור נישט בעדארפט זיין פון זיי.

געווען אמאל א צייט, ווען אין איטאליען איז געווען א צענטער פון יודישער תורה. געוועזען דארטען גרויסע יודישע גאונים מיט בעריהמטע נעמען. אבער דאס איז שוין געווען גאנץ לאנג צוריק. איך האב נישט נאכגעזוכט אין וואס פאר א קרובה שאפט דער איצטיגער פערשטארבענער לואידזשי לוצאטי איז געשטאנען מיט דעם גוט בעקאנטען ר׳ משה חיים לוצאטא, דער בעל מקובל און משורר, וועלכער איז געשטארבען מיט הונדערט און אכציג יאהר צוריק. אבער אויב איך מאך נישט קיין טעות, שטאמט לואידזשי לוצאטי פון דער זעלבער משפחה וואס ר׳ משה חיים לוצאטא. אבער נישט די קרובה׳שאפט איז דא דער עיקר. איך האב דא דערמאנט דעם נאמען ר׳ משה חיים לוצאטא בלויז אנצומערקען, אז שוין ער איז געווען פון די לעצטע גרויסע יודישע לומדים אין איטאליען. נאך איהם האט די יודישע לומדות אין איטאליען אנגעפאנגען שנעל זינקען. און מען קען זאגען, אז מיט ר׳ משה חיים׳ס אור-אייניקעל שמואל דוד לוצאטא (שד״ל), וועלכער איז געשטארבען מיט צוויי און זעכציג יאהר צוריק, איז אויך אבגעשטארבען די יודישע לומדות אין איטאליען.

און דאך נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס די יודען אין איטאליען האבען זיך אנגעפאנגען אסימילירען מיט אזוי פיל יאהרען צוריק און נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס זייער צאהל איז דארטען אזוי קליין זענען זיי דאך נאך ביז היינט געבליבען יודען.

לואידזשי לוצאטי, ווי שוין געזאגט, איז געווען שוין אינגאנצען אנ׳אסימילירטער יוד. שוין אויף אזוי פיל אסימילירט, אז ער האט זיך בעקענט אפילו ערלויבען צו זאגען א גוט ווארט וועגן קריסטענטום, נאר אויך וועגן קאטוליציזם. און עס זאגען אזוי נישט ווי א יוד, נאר טאקע ווי איינער, וואס שטעהט אינגאנצען פון דער זייט. דאס איז זיכער א הויכע מדרגה פון אסימילאציע און דאך איז אויך ער, דער פולשטענדיג איטאליעניזירטער לואידזשי לוצאטי דער געוועזענער פרעמיער מיניסטער פון איטאליען, געבליבען א יוד. זיין לעצטער וואונש איז געווען בעגראבען צו ווערען אויף א יודישען בית-עולם.

מען וועט זאגען: א יוד ביים שטארבען, אבער נישט ביים לעבען; זאל זיין, אז בלויז ביים שטארבען. אבער איז דען נישט אפילו לואידזשי לוצאטי׳ס יודישקייט ביים שטארבען נישט קיין וואונדער? ער האט דאך אייגענטליך אפילו ביים שטארבען נישט געדארפט זיין יודיש. עס איז דאך מעהר צו בעוואונדערען, אז ער האט זיך אן זיין יודישקייט ביים שטארבען דערמאנט. און דאס בעווייזט דאך, אז נישט קוקענדיג אויף זיין גאנצער אסימילירטקייט איז דאך ערגעץ וואו אין א ווינקעל ביי איהם אין הארצען געלעגען בעהאלטען א יודישער פונק, וואס האט נישט געוואלט אויסגעלאשען ווערען.

געוויס איז מיט בית עולם יודישקייט נישטא וואס זיך צו איבערנעהמען. און געוויס קען מען אויף בית-עולם-יודישקייט גאנץ ווייניג בויען. אבער עס זעהט אויס, אז מען דארף אויך דעם בית-עולם אריינרעכענען צווישען די עלעמענטען, וואס גיבען אזא שטארקען ווידערשטאנד דער יודישער אסימילאציע. ווען אלע גרענצען און באריערען פאר דער יודישער אסימילאציע זענען שוין אבגעשאפט, דאן קומט דער לעצטער גרעניץ, די לעצטע באריערע — דער בית-עולם.

איך ווייס נישט אויב לואידזשי לוצאטי האט בעלאזען קינדער. אויב יא, דאן וועלען זיי געוויס מיט נאך א מדרגה העכער אסימילירט ווי זייער פאטער. אבער אויך זיי וועלען מעגליך אינגאנצען נישט אוועק פון יודישען פאלק, צוליב דעם יודישען בית-עולם. ווען עס וועט קומען זייער צייט, וועלען אויך זיי אפשר וועלען ליגען אויף דעם יודישען בית-עולם, וואו זייער טאטע ליגט.

דער וועג פון פולשטענדיגער אסימילאציע איז זעהר א שווערער. עס זענען פאראן אונצעהליגע כוחות, וואס שטעהען דער אסימילאציע אין וועג און גיבען איהר א ווידערשטאנד. עס איז לייכט זיך א ביסעל צו אסימילירען; א ביסעל אסימילירט איז כמעט יעדער איינער פון אונז. דאס איז אבער אין דער ווירקליכקייט נישט קיין אסימילאציע. דאס איז ענדערונג און ענטוויקלונג. יעדעס פאלק ענדערט זיך און ענטוויקעלט זיך. אסימילאציע איז אבער נישט ענדערונג. אסימילאציע מיינט פערשמעלצונג מיט אנ׳אנדער פאלק ריכטיגער, אסימילאציע מיינט פערשלינגען ווערען פון אנ׳אנדער פאלק. פולשטענדיגע אסימילאציע מיינט אבצווישען יעדען גרעניץ און יעדע שפור פון אייגענער נאציאנאלער עקזיסטענץ.

אין פלוג דוכט זיך אמאל אב, אז עס ווערען אבגעווישט די לעצטע גרענניצען און אז עס ווערען פערשוואונדען די לעצטע שפורען. אבער ווען מען קוקט זיך אביסעל צו בעהעלטער, זעהט מען גאנץ גוט, אז מען מאלט א טעות. אפילו דארטען, וואו עס זענען פאקטיש אבגעווישט געווארען די וויכטיגסטע גרענעצען, איז נאך אלץ איבערגעבליבען וועלכע עס איז גרענעץ. און ווי לאנג ס׳איז נאך איבערגעבליבען וועלכע עס איז גרעניץ, ווי אונבעדייטענד זי זאל נישט זיין, איז די אסימילאציע נאך נישט פולשטענדיג.

און ווען די אסימילאציע איז אזוי שווער אפילו אין די לענדער, וואו די צאהל יודען איז זעהר א קליינע און וואו דער אסימילאציאנס-פראצעס האט זיך שוין אנגעפאנגען מיט אזוי פיל יאהרען צוריק, טא ווי שווער איז שוין דער וועג פון אסימילאציע ביי יודען אין אזעלכע לענדער, וואו זייער צאהל איז גרויס און וואו עס ווערט געגען דער אסימילאציע געפיהרט אנ׳ארגאניזירטער קאמף?

אין איטאליען האט די אסימילאציע ביי יודען קיין ארגאניזירטען ווידערשטאנד נישט בעגעגענט אין געגענטייל, עס זענען געווען ארגאניזירטע כחות, וועלכע האבען געשטויסען דארטען די יודען צו אסימילאציע. אין די לענדער אבער, וואו יודען לעבען אין גרעסערע צאהלען, ווערט געפיהרט אנ׳ארגאניזירטער קאמף געגען דער אסימילאציע.

נאר איך בין דא נישט אויסען צו שרייבען אנ׳אבהאנדלונג וועגען אסימילאציע ביי יודען. איך האב בלויז פערבייגעהענדיג געוואלט אנווייזען ווי שווער און ווי לאנגזאם עס איז דער אסימילאציאנס-פראצעס ביי יודען, און אז אומזיסט שרעקט מען אונז בסדר מיט׳ן אונטערגאנג פון דעם יודישען פאלק. דאס יודישע פאלק האט אפילו נישט בדעה אונטערצוגעהן. אין געגענטייל: עס וואקסט און פערגרעסערט זיך. מיר האבען היינט אין ניו-יארק אליין מעהר יודען, ווי עס זענען אמאל געווען אין גאנץ ארץ ישראל.

די קריזע

האלב ערצעהלונג — האלב אמת

פון אסיף דיטאוו

דאס אינטערעסאנטסטע און דאס שעהנסטע אין לעבען, דאס בלאסטע און דאס קאמפליצירטסטע איז דער מאדערנער אומצוגרייפליכער צוזאמענהאנג פון ערשיינונגען און מענשען. יעדער פלאנעטער פון אורזאך און פאלגען דער שיינבאר גישט-פערשטענדליכער טאנץ פון די בילדער, וועלכע אארמאניזירען דאס טאג-טעגליכע לעבען..

דערשיינונגען, — פונקט אזוי ווי בלומען, פונקט אזוי ווי לעבעדיגע געשטאלטען, וואקסען און שטארבען אפ. ווערן רייף און ווערן פערוויאנעט.

דאס אומצוגרייפליכע, דאס מיסטעריעזע, וואס טראגט דעם נאמען צופאל, איז אפט אויך א טייל, א מין פארבע פון א לעבעדיגער זאך, וואס ווערט געבוירען, ווערט רייף און שטארבט אפ...

גאר דער ציקל פון איהר ענטוויקלונג איז לענגער פון דעם ציקל פון א מענשען — דערפאר איז עס אזוי שווער צו בעגרייפען...

* * *

די נייע, שעהנע, גיגאנטישע שיף האט צום ערשטען מאל פערלאזען דעם אייראפעאישען האפען און איז געשוואומען קיין אמעריקע.

די שיף איז געווען געבויט לויט די לעצטע פאדערונגען פון טעכניק און בוי קונסט. עטליכע מיליאן דאלאר זענען געווען פערשוועגדעט, כדי צו מאכען די שיף פאר א מוסטער פון לוקסוס און בעקוועמליכקייט — א שווימענדער פראכטפולער האטעל. א קליינע שטאט, וואס איז געווען בעוואוינט פון מיליאנערען אויבען און פון ארמע מענשען אונטען. אבער די ארימע מענשען האט מען נישט געזעהן: זיי זענען געווען בעהאלטען, כדי די פאסאזשירען פון אויבען זאלען זיי זעהן וואס ווייניגער. א לעבעדיגער סימבאל פון דעם עקאנאמישען סיסטעם, א פערקערפערונג פון שטאט-ארדנונג.

די פאסאזשירען אויבען האבען געטאנצט, געגעסען, געטרונקען, גערייזט פון ים-קראנקהייט און טרויעריג פילאזאפירט:

„צו וואס טויג די גאנצע וויסענשאפט, אז זי האט נישט קיין רפואה פאר א פשוט׳ער ים קראנקהייט?!״

אין דעם יאהר איז דער פריהלינג געווען א פריהצייטיגער. פון די אומענדליכע אייז-פעלדער און אייז-בערג פון נארד-פאל האבען זיך אפגעטיילט ריזיגע אייז-בערג און ארומגעשוואומען איבער׳ן ים. א שטארקער פריהלינגסווינט האט זיי פערטריבען ווייט אין די פרייע וואסערן אריין און זיי זענען געווען א געפאהר פאר די שיפען.

ראדיא איז יעצט צייטען נאך געוועזען א נייעס. אבער מען האט שוין בענוצט די דאזיגע וואונדערבארע ערפינדונג. איין שיף האט שוין געהאט די מעגליכקייט צו רעדען מיט א צווייטער וואס איז געווען ווייט און וועלכע זי האט אפילו נישט געזעהן.

„היט זיך!״ האט די גרויסע לוקסוסשיף בעקומען א ראדיא טעלעגראם. „זייט פארזיכטיג, שווימט נישט צו ווייט צו נארד, די אייזבערג זענען נאהענט״

„פערשטאפט אייער פיסק!״ האט נישט צו העפליך געענטפערט דער ראדיא מאן פון דער לוקסוס-שיף.

דער קאפיטאן, אנ׳אלטער ים-וואלף, האט דוקא גענומען דעם קורס אויף נארד. צו וואס? גלאט אזוי... אהן א פאריוואס... אזוי האט זיך איהם פערגלוסט. אפשר צו געווינען א פאר שעה.

עס איז שוין געווען שפעט אין דער נאכט. די רייכע פאסאזשירען האבען אויבען געפראוועט א פרעהליכען באל. די מענער אין שווארצע פראקען. די דאמען אין טייערע קליידער בעשאטען מיט דימענטען, מיט גאלד און פערל פון נארד-פאל האט זיך אפגעריסען א ריזיגער אייז-בארג און פערשטעלט דעם וועג פאר דער לוקסוס-שיף.

* * *

א ציטער, אנ׳אויפרייס, א צוזאמענברוך...

וואס האט פאסירט?

גארנישט. שפיל ווייטער, מוזיק! טאנצט ווייטער, שעהנע דאמען און האלב-שכור׳ע מענער!

„וואס האט פאסירט?״ פרעגען די פאסאזשירען, אויפכאפענדיג זיך פון שלאף.

קיינער ענטפערט זיי נישט: ווער רעדט מיט פאסאזשירען אין אזעלכע מאמענטען?

קיינער ווייסט נישט, אז די שיף איז אין געפאהר. אומזין! אונזער שיף, די שווימענדע שטאט, דער שווימענדער לוקסוס-האטעל?! שפיל, מוזיק, ווייטער, טאנצט, טאנצט!

אויף א טרעפ טרעפען זיך צוויי מענשען: דער קאפיטאן, דער אלטער יםוואלף און א מאן אין די פערציגער מיט א גרויסען פליך כמעט איבער׳ן גאנצען קאפ און א רויט געלע דיק צושפאלטענדיגע בארד.

דער קאפיטאן האט איהם גוט געקאנט.

„וואס איז?״ האט געפרעגט דער מאן מיט דער בארד אין א רוהיג קאלטען טאן. „געפאהר?״

דער מאן איז נישט געווען צווישען די טאנצענדיגע און אויך נישט צווישען די טרינקענדע. זיינע קלוגע גרויע אויגען האבען געקוקט אויפ׳ן קאפיטאן ווארטענדיג אויף אנ׳ענטפער.

„געפאהר?״ האט איבערגע׳חזר׳ט דער אלטער ים-וואלף. „איך הער דאך: מ׳טאנצט, מ׳לאכט, מ׳זינגט. אבער,״ און דער קאפיטאן האט ארונטערגעלאזט זיין שטים. „ווילט איהר מיך פאלגען? נעמט אייער ווייב, איך גיב אייך א קליין שיפעל און א פאר מאטראזען, און שווימט אוועק וואס גיכער. ווייל אין צעהן מינוט וועט זיין צו שפעט.״

„איהר מיינט, אז...״

„איך האב אייך געזאגט. טוט עס!״

דער מאן מיט די גרויע קלוגע אויגען און מיט דעם גרויסען פליך און מאדנער בארד האט זיך אויף א ווייל׳ע פערטראכט.

„גוט״, האט ער געזאגט. „כ׳טו עס״.

דריי מינוט שפעטער האט זיך פון דער גיגאנטישער לוקסוס שיף אפגעטיילט א קליין שיפעלע. דארט זענען געזעסען, א חוץ דעם מאן מיט דער געלער בארד און זיין ווייב, נאך 6 8 מענשען און א פאר מאטראזען.

דאס שיפעל האט מאנצענדיג זיך געלאזט שווימען אין די ווייטע וויסטע וואסערן אריין. עטליכע מענשען זענען געשטאנען אויף דער שיף און געשמייכעלט:

„קוק נאר אן די פייגלינגען, וואס לויפען זיי אוועק?״

צעה מינוט שפעטער האט מען געשאסען איינער דעם צווייטען אבי קריגען פאר זיך א פלאץ אין א שיפעל. די גרויסע שעהנע שיף איז אונטערגעגאנגען. הונדערטער מענשען זענען דערטרונקען געווארען. די דאזיגע שרעקליכע קאטאסטראפע איז פערבליבען אין זכרון פון דער געשיכטע.

* * *

דער מאן, וואס האט זיך דערשטער א דאנק דעם קאפיטאן געראטעוועט פון דער שיף איז געווען א דאקטאר. א כירורג, זיין ספעציאליטעט איז געווען קינדער-קראנקהייטען: געליימטע, שוואכע, פערקריפעלטע קינדער האבען איבערגעפילט זיין קאבינעט און זיין פריוואטען קליניק. זיין גאנץ לעבען, זיינע אויסערגעוועהנליכע פעהיגקייטען, זיין כירורגישען טאלענט האט ער געווידמעט צו די קינדער. דאס געלד, וואס ער האט פערדינט פון רייכע — און ער האט פערדינט נישט ווייניג געלד, — פלעגט ער אפגעבען פאר קורירען די ארימע. זיין נאמען איז געווארען אלץ גרעסער, זיין רעפוטאציע האט געוואקסען

...איינמאל זענען צו איהם אריינגעקומען א פערהייראט פארפאל מיט א פינף-יעהריג טעכטערל אויף די הענד. דאס איז געווען זייער אייציג קינד. זייער גליק, זייער פרייד און זייער האפנונג אין לעבען. דאס מיידעלע איז געווען אויסערגעוועהנליך שעהן, געזונד, אבער געבוירען איז זי מיט א קרום פיסעלע. די עלטערן זענען געווען פשוט׳ע, פראסטע, ווענינג-גאבילדעטע און ארימע מענשען. זיי זענען געקומען פון ווייטען: דערהערט פון עמיצען, אז דער דאקטאר קאן זיי העלפען, קאן ראטעווען זייער קינד פון פערבלייבען א קריפעל, און מיט האפנונג, מיט ציטערנדיגע בליקען גאקוקט אויף דעם מאדנעם שווייגענדען דאקטאר.

און דער דאקטאר האט בעוויזען וואס ער קען. ער מיט זיין גהילף האבען אויסגעדרעהט דאס פיסעלע און עס אויסגעגלייכט אזוי ווי עס דארף זיין און ווי די גאטור האט עס פערגעסען צו טון.

„וויפיל טוז איך אייך בעצאהלען?״ האט געפרעגט דער טאטע, ווען ער איז געקומען מיט צעהן טאג שפעטער אפצונעהמען דאס קינד פונ׳ם דאקטאר׳ס קליניק.

„וויפיל איהר ווילט״, האט רוהיג געענטפערט דער מאדנער דאקטאר מיט די גרויע קלוגע גוטע אויגען.

דער טאטער פונ׳ם קינד האט ארויסגענומען 25 דאלאר.

„איך דאנק אייך״, האט געזאגט דער דאקטאר, און נישט דערקלעהרט, אז פאר אזא אפעראציע נעמט ער טויזענטער.

* * *

דאס קינד איז אויסגעוואקסען און זיך פערוואנדעלט אין א בילד שעהן שלאנק מיידעל. זי האט באלד חתונה געהאט. איז געווען גליקליך און גליקליך געמאכט א יונגען פיינעם מענשען. זי האט שוין אליין מוטער געווען, אז זי איז אמאל געווען א קריפעל און אז א צופאל האט זי געזונד און שטארק געמאכט.

א צופאל, אין וועלכען עס האבען אנטייל גענומען — א שיף, א שכור׳ער קאפיטאן, א שווימענדער אייז-בארג, א דאקטאר וועלכער האט צופעליג זיך בעגעגענט מיט׳ן קאפיטאן א פערטעל שעה איידער די שיף איז אונטערגעגאנגען. א צופאל — א לאנגע קייט פון געשעהענישען, אנ׳אומפערשטענדליכע רויהע פון פאסירונגען.

* * *

די שיף, וואס איז דא בעשריבען — איז די „טיטאניק״. דער דאקטאר, — איז דער פערשטארבענער וועגער פראפעסאר לארענץ, אדער דאס מיידעל — עס זענען געווען א סך, א סך אזעלכע קינדער, וועלכער דער צופאל צוזאמען מיט דעם דאקטאר האבען זיי געזונד און שטארק געמאכט.

„כּאַרקיוו" / פון י. י. זינגער

איינדרוקען פון א רייזע איבער רוסלאַנד

אונטערגעדרוקט פון „פאָרווערטס" מיט דער ערלויבניש פון מחבר.

דורך טרוקענע שטעט, הערטע קומט מיר אויס צופאָהרען — שטעט מיט פערוויכערטע פאַבריק-קוימענס, מיט שטיינערנע גלייכע מויערען, מיט רויך און מיט עיפּוש.

איך פאָהר דורך כּאַרקאָוו. כּאַרקאָוו איז איצט נישט עפּעס א ליאַדע שטאָט, דאָ איז די רעזידענץ פון אוקראַינע.

אויף דעם גרויסען כּאַרקאָווער וואָקזאַל, וואָס איז פול געפּאַקט מיט מענשען, איז אָנגעשריבען מיט גרויסע אוקראַינישע אותיות „כּאַרקיוו".

מיינעם א מיטרייזענדען, א מיליטער-מאַן, פּצרדריסט עס שטאַרק, חלמאי מען האָט איהם א תל געמאַכט פון דער שטאָט און געענדערט דעם רוסישען „כּאַרקאָוו" אויף אַן'אוקראַינישען „כּאַרקיוו".

— וואָס משוגעקי, קאָמעדיאַנטי! — זאָגט ער מיר מיט כעס — „כּאַרקאָוו" טויג נישט, נאָר „כּאַרקיוו".

אויף די גאַסען זענען אַלע שילדען אין אוקראַיניש. אויף א מאַגאַזין פון דאַמען-היט איז אָנגעשריבען „זשינאָטשי קאָפּעליוסי" — דערנעבען וואוינט א מענער-שניידער און אויף זיין שילד איז אָנגעשריבען „טשילאָוויטשי קראַוועץ". מיין מיט-רייזענדען דעם מיליטער-מאַן, פּלאַצט שיער נישט די גאַל פאַר אויפרעגונג.

— „טשילאָוויטשי קראַוועץ" — חזר'ט ער איבער א סך מאָל. מען זעהט, אַז דאָס קאָסט איהם געזונד.

מיך וואָלט עס גראָד ווינציג געאַרט. וואָרום, וואו, איך בעט אייך, שטעהט עס געשריבען, אַז „מוזשסקי פּאָרטנאָי" איז בעסער ווי „טשילאָוויטשי קראַוועץ"? ערגער דערפון איז דאָס, וואָס אין שטאָט קאָן מען קיין האָטעל נישט בעקומען, כאָטש לייג זיך אַוועק אין מיטען גאַס.

עס איז אין שטאָט גראָד א צוזאַמענפאָהר, א קאָנפערענץ פון טיער אין די אוקראַינישע פּראָפעסיאָנעלע פערייגען. אַלע האָטעלען זענען פערנומען דורך די דעלעגאַטען.

נאָך לאַנגע אַרומשלעפּעניש און אַרומזוכעניש, בעקום איך ענדליך א שטיקעל האָטעל אין א פערוואָרפען געסעלע. פאַר דריי דאָלאַר (6 רובעל) א טאָג בעקום איך א קאַלטען צימער.

— אפשר וועט מען איינהייצען?

— הייגט נישט.

— וואָס איז דער שכל?

— מען הייצט יעדען צווייטען טאָג. מאָרגען ערשט וועט מען קאָנען הייצען...

צום שלים מזל האָב איך געדאַרפט קומען מ ט א טאָג פריהער, איידער עס איז דער טערמין פון הייצען. אַזוי ווי איך בין געפאָהרען א גאַנצע נאַכט, ווייל איך זיך כאָטש אביסעל צולייגען, נאָר קיין בעטגעוואַנד איז אין בעט נישטאָ.

— איהר האָט נישט קיין אייגען בעטגעוואַנד? — פרעגט מיך דער דינער.

נאָך בעטגעוואַנד פּצהלט מיר צו פּיהרען מיט זיך!

ענדליך בעקום איך בעטגעוואַנד, וואָס שמעקט נישט איבעריג פריש.

— דאָס איז אַזאַ זייף ביי אונז, — זאָגט די פרוי, וואָס בעט דאָס בעט, — עס פיהלט זיך.

— נו, און א ליילעך? — פאַרשטעה איך נישט, — א ליילעך צו דער קאָלדרע!

— מען גיט נישט ביי אונז.

— אָבער איך וויל דאָך נישט שלאָפען מיט א נישט-איבערגעצויגענער קאָלדרע!

— עס וועט קאָסטען נאָך א רובעל.

דאַנקען דעם, וואָס איך האָב זיך די הענד נישט געוואַשען, וואָס פאַר א רובעל ווערט מען פונדעסטוועגען נישט פערפאַלען.

כּאַרקאָוו האָט אייגענטליך אַלץ: אייגענע צייטונגען, און א יודישע צייטונג אויך. אַמאָל איז דער כּאַרקאָווער „שטערן" געווען א גרויסע יודישע צייטונג, איצט איז דאָס בלויז אייגנע-שרומפען געוואָרען אויף א העלפט. כּאַרקאָוו האָט רוסישע, אוקראַינישע און יודישע טעאַטערס, פאַרלאַגען. אין שטאָט געהט אַרויס א חודש-זשורנאַל אויף יודיש „די רויטע וועלט"; א וואָ כענבלאַט פאַר יודישע קאָלאָניסטען, וואָס רופט זיך „דער פויער", פאַרשי-דענע אינסטיטוציעס פאַראַן דאָ, ווי פאַר א רעזידענץ שטאָדט, נאָר א מאָד-נע זאַך, עפּעס איז אומעטיג אין שטאָדט, לאַנגווייליג.

די שטאָדט איז א הערטע, א פאַב-ריקישע, א נישט-היימישע, און א מאָר-נע זאַך, דוקא, ווייל מעהר ווי אומע טום איז דאָ די אסימילאַציע גרויס: אי די אוקראַאינער, אי די יודען, רע-דען דאָ גערנער ווי אַלץ אויף רוסיש. איז פונקט דאָ די הויפּט שטאָדט פון אוקראַאינע.

דאָס איז א שטאָדט אָהן טראַדיציע א פרעמדע, א מין דערווייליגע. מען איז דאָ אָנגעלאָפען פון אַלע זייטען, זעלטען אַז א כּאַרקאָווער זאָל וויסען, וואו א גאַס געפינט זיך, און עפּעס א ברוגזקייט ליגט אויסגעגאָסען אויף אַלץ.

וואָסער געוואַלדיגער אונטערשיד איז פון גרויסען שטיינערנעם כּאַרקאָוו, די רעזידענץ שטאָדט פון גרויסער אוקראַאינע, ביז'ן קליין שטעדטעלדיגען מינסק, די רעזידענץ-שטאָדט פון דער קליינער ווייסרוסלאַנד.

מינסק איז לעבעדיג, צאַפּעלדיג, פול מיט לעבען. כּאַרקאָוו איז קאַלט, געפרוירען. אפילו אין גרויסען יודישען קלוב, וואָס איז איבערגעמאַכט פון דער יודישער כאָר-שול, איז קאַלט, נישט-היימיש. עפּעס שמעקט נאָך ביז איצט מיט מקום קדוש, מיט ספרים.

בלויז אין די פאַבריקען הודיעט און קלאַפּט, צעהנדליגער טויזענדער אַר-בייטער אַרבעטען אין די פאַבריקען, צווישען זיי אַרבייטען אויך טויזענדער יודען. אין דער פאַבריק פון לאָקאָמאָ-טיווען, ביי עלעקטרישע און אין אַנדע-רע פאַבריקען, וואו יודען האָבען קיינ-מאָל נישט געאַרבייט, אפילו קיין איי נער איז אויף קיין רפואה נישט געווען אַרבייטען איצט דרייסהאַלבען טויזענד יודען, וואָס מען האָט אַריינגעפיהרט אין דער אַזוי בערופענער שווערער אינ-דוסטריע אויף 15 טויזענד יודען, מיטגלידער פון פּראָפעסיאָנעלע פער-איינען, זענען א העלפט בעשעפטיגט אין דער גרעסערער אינדוסטריע.

און אויך אויף פעלקער איז א גרע-טענדיש, קיין בייז אויג, אין כּאַרקאָוו. איהר האָט דאָ: אוקראַאינער, יודען, רוסען, פּאָליאַקען. ציגיינער, דייטשען, ליטווינער, עסטאָניער, אַרמענער, גרע קען, קאַרייער, אסירער, גרוזינער, כי נעזער, טשעכען און וועמען נישט!

די אַלע אַרבייטען אין די פאַבריקען טייל האַנדלען-די אסירער זענען כמעט אַלע שטיוועל-פוצער. שוואַרצע, אָפּגע ברענטע שטעהען זיי אויף אַלע ראָגען פון די גאַסען און גלאַנצען מיט די ברענענדיגע אויגען צו די דורכגעהער, מען זאָל זיך פוצען די שיך.

איך פרעג ביי איינעם, וואו מען געהט אויף א גאַס, ער גיט אויף מיר א בליק מיט די צוויי שוואַרצע אויגען, ווי מיט קוילען, און רעדט גיך, מיט א מאָדנעם רוסיש.

— געהסט איין גאַס, — זאָגט ער, — נישט די! — געהסט ווייטער — נישט די! — געהסט ווייטער — נישט די! — געהסט ווייטער — דיינע! — אָט!..

דאָס דאַרף הייסען, אַז מען דאַרף דורכגעהן דריי גאַסען און די פערטע גאַס וועט זיין די, וואָס מיר איז נויטיג.

די אַלע פעלקער האָבען דאָ זייערע קלובען מיט לענין-אומשריפטען, מיט לאָזונגען, מיט אַלע איבעריגע זאַכען.

צום בעדויערען, האָב איך בשום אופן נישט געקענט זיך דערשלאָגען אין אַזאַ עקזאָטישען קלוב אריין — די צייט האָט מיר נישט ערלויבט, און אין א סך טעג איז דער קלוב זייער גע-שלאָסען.

ווי לעבט זיך אין שטאָט?

ווי אומעטום! — די אָנגעשטעלטע, בעאַמטע, אַרבייטער, קוסטאַרען, לעבען זיך דורך, טייל בעסער, טייל ערגער. די „ספּעצען" פערדינען א סך געלד, די אַרבייטסלאָזע וואַרטען אויף אַרבייט, און די סוחרים און הענדלער קלאָגען זיך, אַז די שטייערען און די קאָאָפּע-ראַטיווען פרעסען זיי אויף.

דאָס גרעסטע מזל-ברכה איז דאָ אויף די אַזוי גערופענע „בעזפריזאָרנע". די היימלאָזע קינדער, דער פּלאַץ פון רוסלאַנד. מאַסען זענען זיי דאָ. אין פערלויף פון א האַלבער שעה, וואָס איך האָב געגעסען אין קאַפע, זענען אַריינ-געקומען עטליכע צעהנדליג אַזעלכע, יונגלעך און מיידלעך, באָרוועסע, האַלב-נאַקעטע, און געבעטען נדבות. אויף דעם וואָקזאַל פול מיט זיי. זיי ליגען אויף דער ערד, אין די ווינקלעך, צוזאַמען מיט זיי ליגען דערוואַקסענע שלעפּערס, קראַנקע, זעהר א סך ווייבער. זיי בעטען, שלאָפען זיך, קריגען זיך. מיידלעך פון צוועלף יאָהר, יתומות, ליגען פאַר זייער לייב.

— דיאַדיאַ, אַזריאַם! דיאַדיאַ!

דריי בייגאַכס טרייבט מען אַרויס פון וואָקזאַל, כדי אויפצוראַמען, און ווי מחנות מייזען צושיסען זיי זיך איבער גאַסען און געסלאַך.

ווי אין מעהרסטענס גרעסערע שטעדט אין רוסלאַנד איז דער מאַנגעל אין וואוינונגען גרויס. מען וואוינט ענג. ביי יעדער טהיר איז אָנגעקלעבט א קווימעל מיט ציפערען, וויפיל מאָל מען זאָל קלינגען צו יעדען שכן, צו איינעם דאַרף מען קלינגען איינמאָל, צום אַנדערען צוויי מאָל און אַזוי ווייטער און ווייטער, ביז אפילו צעהן מאָל, און נאָך אַלעמען עפענט מען ערשט נישט. און אין די קליינע ציי-מערלאַך זיצען יודען, ווי אין אַלע אי-בעריגע אוקראַאינישע שטעדט, און לערנען אוקראַאיניש. מען מוז קענען אוקראַאיניש איצט אין אוקראַאינע, ווער עס קאָן נישט די שפּראַך, ווערט דערוואַיטערט פון די אַמטען, און דער עולם זיצט און שוויצט ביים אוקראַ-איניש.

דער יוגענד קומט עס נאָך אָן גישקשה, מען לערענט זיך אויס. נאָר דעם על-טערען עולם קומט עס אָן מיט גריזע וועריצם.

— נאַדיר נאָך אַזאַ מין אומגליק, — קלאָגט זיך אַן'עלטערער יוד. א בוכ-האַלטער אין א רעגירונגס-אינסטיטוציע, — אַז עס קריכט מיר נישט אין קאָפּ אַריין, שוין נישט פאַר מיינע יאָהרען...

(נאָך וועט קומען)

בעטהאָווענ'ס יודישע געליבטע, וועלכע האט זיך נישט געוואָלט שמד'ען...

א מערקווירדיגער עפּיזאָד פון דעם לעבען פון גאַניאַלען מוזיקער

פון ש. פראַנער

וועגן בעטהאָווען זענען שוין אָנגע-שריבען געוואָרען אָהן א שיעור ביכער, וואָס פון זיי אַליין האָט מען געקאָנט צוזאַמענשטעלען א גאַנצע ביבליאָטעק. יעדע איינצעלהייט פון בעטהאָווענ'ס לעבען האָט מען גענוי אויסגעפאָרשט אויסשטודירט.

בעזונדערס זענען געשריבען געוואָ-רען גאַנצע ביכער וועגען די ליבעס, וואָס בעטהאָווען האָט געהאַט אין זיין לעבען. פרויען-ליבע איז דאָס צאַרטסטע געפיהל, דאָס ווירקט אויף דער שטימונג פון מוזיקער; די ליבעס-האָפ-נונגען און ענטוישונגען געפינען זייער אָפּקלאַנג אין די מוזיקאַלישע טענער. עס איז א פאַקט, אַז בעטהאָווען איז געווען פערליבט אין פרויען פון הוי-כען אַדעל, ווי די גרעפען טערעזאַ פאָן ברוינשווייג, גרעפין דזשוליעטאַ דזשואי קאַרדאַ און אַנדערע. אויף די ליבעס-בריף פון בעטהאָווען זענען געשריבען געוואָרען גאַנצע ביכער מיט „פירושים", יעדעס וואָרט איז געלערנט געוואָרען מיט טיפען פשט.

עס איז דעריבער אינטערעסאַנט צו דערצעהלען א זאַך, וואָס איז ביז איצט כמעט ווי גאָרנישט בעקאַנט, וואָס איז נישט פערצייכנט אין קיין ענציקלאָ-פּעדיע, אויך נישט אין די וויכטיגע לעבענס-בעשרייבונגען פון בעטהאָווען. עס צייגט זיך, נעמליך, אַרויס, אַז בעט-האָווען, ווען ער איז אַלט געווען 20 יאָהר האָט ער זיך פערליבט אין א שעהן יונג יודיש מיידעל. דער געניאַ-לער מוזיקער איז געווען אין איהר שטערבליך פערליבט. און ער האָט איהר געמאַכט א פאָרשלאָג, אַז זי זאָל מיט איהם הייראַטען. דערביי אָבער האָט ער פון איהר פערלאַנגט, אַז זי זאָל זיך טויפען. אָבער דאָס יונגע יו-דישע מיידעל, א זעהר קלוגע און גע-בילדעטע, האָט דעם דאָזיגען „פאָר-שלאָג" מיט שטאָלץ און ווירדע און היילינען צאָרן אָפּגעוואָרפען. וועגען דער דאָזיגער מערקווירדיגער ליבע זענען געבליבען אין מאַנוסקריפּט איי-ניגע בריף, געשריבען פון בעטהאָווען, צו דער מיידעל און פון דער מיידעל צו בעטהאָווענ'ען. די בריף זענען זעהר אינטערעסאַנט. זיי וואַרפען אויך ליכט אויף דער שטימונג און בעציהונג פון גרויסען מוזיקער בעטהאָווען צום יודי-שען פאָלק און צו דער יודישער רע-ליגיע.

די געשיכטע איז פאָרגעקומען אין יאָהר 1792. בעטהאָווען איז דעמאָלט געווען נאָך יונג, איינגאַנצען 20 יאָהר אַלט, אָבער זיין מוזיקאַלישער רוהם איז שוין געווען גרויס. דער יונגער מוזיקער איז דעמאָלט געקומען קיין ווין, אום צו נעהמען מוזיקאַלישע אָנ-ווייזונגען ביים גרויסען היידען. אין ווין האָט בעטהאָווען געוויילט א לענ-גערע צייט און ער האָט זיך דאָ בע-קענט מיט א זעהר שעהן יודיש מיידעל מיט'ן נאָמען רחל לעווינשטיין, 17 יאָהר אַלט. א בעריהמטע שעהנהייט אין דער קייזערליכער הויפּט-שטאָדט פון עסטרייך, א זעהר געבילדעטע און קלוגע, און אויך א פערעהרערין פונ'ם יונגען מוזיקער.

מען דאַרף וויסען, אַז דעמאָלט איז געווען ביי די יודען אין דייטשלאַנד און עסטרייך, פון בערלין און ווין, אַזוי גערופענע „אויפקלערונגס-צייט" דער בעריהמטער יודישער פילאָזאָף משה מענדעלזאָהן האָט אָנגעהויבען דאָזיגע עפּאָכע. די דייטשע און עסטרייכישע יודען האָבען מיטאַמאָל אָנגעהויבען אַוועקוואַרפען זייער אַלטע שטייגער פון געטאָ-לעבען, די רעליגיעזע פרומקייט, דעם בית-המדרש. מען האָט זיך גענומען צו בילדונג, השכלה. די יודישע בחורים און מיידלעך האָבען גענומען לערנען שפּראַכען, וויסענשאַפט. חבר'ען זיך מיט די קריסטליכע פאַמיליעס, גענומען פּרעדיגען אַסימילאַציע, אַז די יודען דאַרפען אויסמישען מיט די אַרומיגע פעלקער. ספּעציעל האָבען זיך אַסימילירט די רייכע יודישע מעכטער. די בעריהמטע שעהנע און געבילדעטע יודישע העניריעטאַ הערץ האָט געגרינדעט א „סאַלאָן", וואו די בעזוכער זענען געווען אַזעלכע גייסטער ווי גאָטע, שלעגעל, שליערמאַכער. אין די „סאַלאָן" ווי אויך אין די „סאַלאָנען" פון אַנדערע בעריהמטע יודישע פרויען ווי רחל וואַרנהאַגען פאָן ענזע, איטציג און אַנדערע, זענען אַריין מען רייכע שעהנע, געבילדעטע מיידלעך, געשלאָסען בעקאַנטשאַפט קריסטען. דער סוף איז געווען, אין בערלין און ווין האָט זיך אָנגעהויבען צווישען יודען א גרויסע שמד-גונג; דער בעריהמטער יודישער היסטאָריקער פּראָפעסאָר גרעץ יענע צייט „די עפּאָכע פון מאָסען-פונג", און ער דערצעהלט, אַז אין בערלין אַליין האָבען זיך אויסגעשמד'ט מעהר ווי [illegible] יודען.

אָט אין איינעם פון די סאַ[illegible] אין ווין האָט בעטהאָווען זיך [illegible] מיט דער שעהנער נאָך גאַר [illegible] רחל לעווינשטיין, וועלכע א[illegible]

א קראַנץ פּערל / פון תלמוד און מדרש

די גאַנצע תורה איז געשאַפען געוואָ-רען נאָר צוליב שלום, און אפילו די מלחמות, וואָס ווערען אין איהר דער-מאָנט, זענען אויך פון שלום וועגען... (מדרש תנחומא צ"ו)

ר' אלעזר האָט געזאָגט: א יוד לעגט קיין מאָל נישט אַריין פינגער צום גוי אין מויל, ווען דער גוי האָט זיין פינגער נישט אַריינגעלייגט צום יודען אין מויל. (בראשית רבה פ. פ.)

עס זענען דאָ מענשען, וואָס טראָגען שעהנע נעמען און טוען העסליכע מעשים און עס זענען דאָ אַזעלכע, וואָס הגם זיי טראָגען העסליכע נעמען טוען זיי דאָך שעהנע מעשים. (בראשית רבה פ. צ"ח).

א מאָל ריזיקירט מען און מ'פערדינט און א מאָל ריזיקירט מען און מ'פער-לירט. (פסחים ג.)

דער פיש הויבט אָן שטינקען פון קאָפּ. (סנהדרין ל"ט).

כל זמן דער נאַר שווייגט, האַלט מען איהם פאַר א חכם. (פסחים צ"ט)

לאַנג איז דער וועג א זאַך אויסצו-לערנען, פערקירצען קאָן מען איהם דורך א משל. (מדרש שיר השירים פ' א.)

מ'טאָר נישט געבען די געלעגענהייט צו גנב'ענען אפילו אַן'אָרענטליכען מענשען. (תנחומא וישלח)

א מענש דאַרף תמיד עסען ווייניגער, וויפיל ער וואָלט געקאָנט אויפעסען, און ווען ער איז אין כעס, זאָל ער רעדען ווייניגער, וויפיל ער וואָלט געקאָנט רעדען. (גיטין ע.)

רב יהודה האָט דערצעהלט אין רב'ס נאָמען: עס האָט אַ מאָל איינער בענע-בען צו בעהאַלטען א רענדעל צו אַן'-אלמנה, האָט די אלמנה בעהאַלטען דעם רענדעל אין א קרוג מיט מעהל, שפּע-טער האָט די אלמנה פערגעסען און דעם רענדעל און זי האָט אויסגעבאַקען פון דעם מעהל ומעהל, און די זעמעל האָט זי צוטיילט אָרימעלייט.

אין א געוויסער צייט אָרום איז יע-נער געקומען בעטען זיין רענדעל, האָט די אלמנה געשוואוירען: „אויב איך האָב הנאה געהאַט פון דיין רענדעל, זאָל איינער פון מיינע זיהן שטאַרבען". שפּע-טער איז טאַקע איינער פון איהרע זיהן געשטאָרבען. אַז די חכמים האָבען דער-הערט די מעשה, האָבען זיי געזאָגט: מה-דאָך, אַז מ'שווערט אויף אַן'אמת איז אַזוי, מכל-שכן, אַז מ'שווערט פאַלש. (גיטין ל"ה).

געזאַמעלט דורך א. שלעזינגער

סער אייזעק ניוטאָן — צו זיין 200-טען יאָהרצייט —

פון ד ר. ש. יפה

„די נאַטור און איהרע געזעצען זע-
נען אין דער נאַכט באַהאַלטען, און
גאָט האָט געזאָגט: „יהי ניוטאָן!" און
אַלץ אַרום איז ליכטיג געוואָרען."
פּאָופּ.

די גאַנצע ציוויליזירטע וועלט האָט נישט לאַנג געפייערט דעם 200-טען יאָהרצייט פון איינעם פון די גרעסטע גאונים אין דער וויסענשאַפט, פון סער אייזעק ניוטאָן, דעם גרויסען ענגלישען נאַטור-פילאָזאָף, מאַטעמאַטיקער, אַסטראָנאָם, פאַטער פון דעם בעריהמטען געזעץ פון גראַוויטאַציע.

ניוטאָן איז נישט געווען קיין פרוש, ער איז נישט געווען דער פילאָזאָף און געלערנטער פון יחידי סגולה; זיין חכמה איז די ירושה פון אַלעמען.

ניוטאָן איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1642 אין אַ דערפעל אין לינקאָלענשייער, ענגלאַנד. זיין פאָטער אַ פאַרמער, איז געשטאָרבען איידער ער, אייזעק, איז געבוירען געוואָרען, אַ פּאָר חדשים נאָך דער חתונה. אייזעק, הייסט עס, איז געבוירען געוואָרען אַ יתום. ווען ער איז אַלט געווען 2 יאָהר האָט זיין מוטער געהייראַט אַ צווייטען מאָל, און די פאַמיליע האָט זיך אַרויסגעקליבען פון פאַרם.

ווינציג איז באַקאַנט פון ניוטאָנ'ס קינדהייטס יאָהרען; אַלס שילער פון דער אָרטיגער שול האָט ער זיך נישט אויסגעצייכענט, איז געווען פויל צום לערנען. ער האָט געהאַט אַ גרויסען חשק צו בויען פערשידענע קונציגע זאַכען, ווי ווינט-מיהלען, ציפער בלעטער, וואַסער-זייגערס און נאָך אַזוינע מעכאַנישע מאַכערייקעס.

ווען אייזעק איז אַלט געוואָרען 12 יאָהר האָט מען איהם געשיקט אין דער גרעסער שול; נאָך דריי יאָהר לערנען האָט ער געמוזט פערלאָזען די שול, זיין שטיף-פאָטער איז געשטאָרבען, און די מוטער האָט זיך איבערגעצויגען אויף דער נחלה פון איהר ערשטען מאַן. זי האָט אַוועקגענומען דעם 15 יעהריגען אייזעק פון דער שול, ער זאָל העלפען אַרבייטען אויף דער פאַרם. וואָלט ניוטאָן דאָרט געבליבען, וואָלטען מיר אפשר פון איהם נישט געהערט; זיין גאונות וואָלט פערצערט געוואָרען פון קליינליכקייטען. איז ניוטאָן אָבער געבוירען געוואָרען אין אַ מזל'דיגער שעה, און דער שיקזאַל האָט אַנדערש באַשטימט. זיינע קרובים האָבען אין זיינע מעכאַנישע בייגונגען געזעהן, אַז דער בחור'ל האָט אַ קאָפּ, און זיי האָבען געווירקט אויף זיין מוטער זי זאָל אייזעק'ן לאָזען שטודירען. זיינער אַנ'אָנקעל, אַליין אַ געענדיגטער פון טריניטי קאָלעדזש, האָט געווירקט מען זאָל דעם יונגען אייזעק'ן אַריינגעבען אין דעמזעלבען אוניווערזיטעט. דאָרט האָט ער זיך פעראינטערעסירט מיט אַסטראָנאָמיע און האָט באַלד אויסגעפונען, אַז ער מוז זיך נעמען צו מאַטעמאַטיק אום צו קענען גענוי שטודירען זיין ליבלינג-געגענשטאַנד. ניוטאָן איז געגאַנגען צו די אָריגינעלע קוועלען; ער האָט שטודירט עווקליד'ן, דעם שאַפער פון געאָמעטריע. עס האָט לאַנג נישט גענומען און ניוטאָן האָט דערגרייכט דעם גרונד פון דער מאַטעמאַטישער וויסענשאַפט, און ער האָט גענומען אַליין ביישטראָגען צו דער דאָזיגער וויסענשאַפט.

עס איז אינטערעסאַנט, וואָס דער גרויסער דייטשער געלערנטער פילאָזאָף און מאַטעמאַטיקער, לייבניץ האָט געהאַט צו זאָגען וועגען ניוטאָנען; די קעניגין פון פּרייסען האָט אין אַ געשפּרעך מיט לייבניצען איהם געפרעגט וואָס ער דענקט וועגען ניוטאָנ'ען אַלס מאַטעמאַטיקער, זיין אַנטוואָרט איז געווען, אַז פון די אַלע מאַטעמאַטיקער פון מעשה בראשית ביז ניוטאָן האָט דער לעצטער ביישטראָגען מעהר ווי אַ העלפט צו דער מאַטעמאַטיק.

ביי יענער צייט האָט אַ פּראָפעסאָר אין מאַטעמאַטיק געמוזט האַלטען לעקציעס נישט נאָר אין ריינע מאַטעמאַטיק, נאָר אויך אין די געגענשטאַנדען, וועלכע באַזירען אויף מאַטעמאַטיק. ווי פיזיק, אַסטראָנאָמיע און אפילו געאָגראַפיע. זייענדיג אַליין שטאַרק פעראינטערעסירט אין אַסטראָנאָמיע גיט ניוטאָן זיך פיל אָפּ מיט אָפּטיק, שטודירט די פערשידענע לענזען און די איכות פון ליכט צו זיי. ער בויט אויס אַ ספּעציעלען טעלעסקאָפּ, און, ווען די בעוואוסטע ענגלישע וויסענשאַפטליכע געזעלשאַפט „די ראָיאַל סאָסייעטי", דערוויסט זיך פון דעם, ווערט ניוטאָן, אין 1672, אין אַנערקענונג פאַר זיינע ערפינדונגען, ערוועהלט אַלס מיטגליעד. ווען מען האָט איהם וועגען זיין ערוועהלונג געלאָזט וויסען, האָט ער געענטפערט, אַז ער נעמט עס אָן, נאָר נישט פאַר דעם; ער האָט נאָך פאַרצוברענגען פאַר דער סאָסייעטי עפּעס וויכטיגעס, אַזוינס, וואָס איז אַ סך וויכטיגער ווי דער טעלעסקאָפּ.

ניוטאָן קומט אַרויס מיט זיינע עקספּערימענטען איבער דעם צוזאַמענשטעל פון ליכט; ער האָט דאַן אויסגעזאָגט דעם סוד, אַז ער האָט דעם טעלעסקאָפּ ערפונדען צוליב די שטודיומס איבער ליכט. ניוטאָן האָט געוויזען, אַז ליכט באַשטעהט פון אַ פיעלאַרטיגען געמיש פון פערשידענע שטראַהלען; ער באַשרייבט דעם קלאַסישען עקספּערימענט פון דורכלאָזען אַ שטראַהל ליכט דורך אַ שפּאַלט פון אַ לאָדען און אַ פּריזם (אַ קריסטאַל גלאָז). דאָס איז געווען דער אָנפאַנג פון דעם ספּעקטרום, וואָס האָט אַזוי פיל ביינעטראָגען אין די פערשידענע געביטען פון דער וויסענשאַפט.

ניוטאָן האָט נישט ליב געהאַט קיין ליאַרם. קיין געשריי אַרום איהם, ער האָט זיך נישט געאיילט מיט זיינע ענטדעקונגען. זיינע פריינט האָבען איהם שטענדיג געשטופּט ער זאָל אַרויסקומען מיט זיינע [illegible] לעהרען.

ווען ניוטאָן איז געווען 27 יאָהר אַלט האָט ער פאַר זיינעם אַ פריינד געמאַכט איינינע וויכטיגע מאַטעמאַטישע פּראָבלעמען; די לייזונגען זענען געווען זעהר באַלעהרענד, און דער פריינד האָט איהם געבעטען די ערלויבניש זיי אָפּצודרוקען אין די „פילאָזאָפישע טראַנסאַקציעס פון דער ראָיאַל סאָסייעטי"; ניוטאָן האָט איינגעשטימט אָבער ער האָט געבעטען מען זאָל זיין נאָמען נישט דערמאָנען.

זיין טעלעסקאָפּ איז פאַרטיג געווען אין 1668, אָבער ער האָט וועגען דעם נישט אויסגעזאָגט ביז מיט עטליכע יאָהר שפּעטער. זיינע אויסזיכטען איבער דעם צוזאַמענשטעל פון ליכט האָט ער נישט פערקינדיגט ביז 1672, כאָטש ער האָט עס געוואוסט נאָך איידער זיין טעלעסקאָפּ איז פערטיג געווען.

ניוטאָנ'ס גרויסקייט אַלס מאַטעמאַטיקער און פיזיקער וואָלט אַ הם געמאַכט אַ פּלאַץ צווישען די אונשטערבליכע; ער איז געווען אַ גרויסער גאון אויף די דאָזיגע געביטען, אָבער פאַר דער איצטיגער וועלט און דער קומענדער, כל זמן עס וועלען לעבען מענשען אויף אונזער ערד, וועט ניוטאָנ'ס נאָמען געדענקט זיין נישט דורך זיינע מאַטעמאַטישע אויפטואונגען, נאָר דורך זיינע געזעצען איבער אוניווערסאַלע צוציהונגס-קראַפט, אָדער ווי מיר רופען עס גראַוויטאַציע.

ווי שוין דערמאָנט, איז ניוטאָן געווען שטאַרק פערטון מיט אַסטראָנאָמישע שטודיומס, ער האָט פיל נאָכגעקוקט און נאָכגעפאָרשט; זיין אויג איז געווען געווענדעט צו די הימלען; דאָרט, אין די באַוועגונגען פון די פּלאַנעטען אין דער זונען-סיסטעם, האָט ניוטאָן געפונען מאַטעריאַל פאַר זעהר קאָמפּליצירטע חשבונות, אָבער, ווען ער האָט דעם פּלאַנעטער פונאַנדערגענומען, איז אויסגעוואַקסען אַ מערקווירדיגע סיסטעם פון רעגולערע באַוועגונגען פון די פערשידענע הימלישע קערפּער. דער רעזולטאַט איז געווען, די באַוואוסטע ניוטאָנישע געזעצען איבער גראַוויטאַציע.

עס געהט אַרום אַ לעגענדע, אַז דער געדאַנק פון דער ערד'ס צוציהונגס-קראַפט איז געקומען צו ניוטאָנען דורך אַ צופאַל. עס ווערט דערצעהלט, אַז ווען די פּעסט האָט אין 1666 געבושטוועט אין קאַמברידזש, און ניוטאָן האָט מיט די איבריגע סטודענטען און פּראָפעסאָרען געמוזט פערלאָזען די אוניווערזיטעט, איז ער אַוועק אין לינקאָלנשייר; ליגענדיג אַמאָל אונטער אַנ'עפּעל-בוים און, טראַכטענדיג איבער פערשידענע זאַכען, איז אַנ'עפּעל אַראָפּגעפאַלען, און ניוטאָן האָט זיך געשטעלט די פראַגע: „וואָס אַזוינס האָט געמאַכט דעם עפּעל פאַלען צו דער ערד? און אָט פון דעם פּונקט אָן האָט ניוטאָן אָנגעפאַנגען ענטוויקלען זיינע גענִיאַלע טעאָריען איבער גראַוויטאַציע, ביז ער האָט אויסגעפונען די געזעצען, לויט וועלכע אוניווערסאַלע צוציהונגס כחות אַרבייטען.

אַ סברא, אַז דער אַנעקדאָט איבער'ן עפּעל קומט פון דעם לך וואָלטער. ער האָט געוואָלט האָבען געקראַגען די אינפאָרמאַציע פון ניוטאָנ'ס אַ פּלימעניצע. צי דאָס איז אמת צי נישט, איז נישט וויכטיג. נאָך ניוטאָנס טויט האָבען זיך אַרום זיין פערזענליכקייט פיל לעגענדען געשאַפען. עס ווערט למשל דערצעהלט אַזאַ געשיכטע: ניוטאָן פלעגט זיך פערטיפען אין זיינע געדאַנקען שטונדען-לאַנג, און זיין דינער (ניוטאָן איז געשטאָרבען אַ בחור) פלעגט מיט איהם האָבען צרות איבער'ן עסען. עס פלעגט טרעפען, אַז ניוטאָן פלעגט שעה'ן ווייז אָפּזיצען ביים געגרייטען טיש און נישט עסען. דער דינער האָט איהם איינמאָל אָפּגעטון אַ שפּיצעל: נאָך איינינע שעה וואַרטען, האָט ער פון טיש אַוועקגענומען דאָס עסען, האָט אַוועקגעלעגט אויפ'ן טעלער ביינער, איבערגעלאָזען ברעקלעך און איז אַרויס. ווען ניוטאָן האָט זיך אַ כאַפּ געטון צו עסען האָט ער געזעהען, אַז ער האָט נאָר ביינער. ער האָט אַריינגערופען דעם דינער און זיך ענטשולדיגט, וואָס ער האָט אַ הם געלאָזט אַזוי לאַנג וואַרטען מיט די געשירר אַוועקנעהמען.

די עפּעלבוים-לעגענדע איז געווען זעהר פּאָפּולער. מען האָט זאָגאַר אָנגעוויזען דעם עפּעל-בוים, וואו ניוטאָן זאָל האָבען זיך דערטראַכט צו זיינע וואונדערבאַרע טעאָריען. דער בוים איז אָנגעהאַלטען געוואָרען ביז דעם יאָהר 1820 ווען מען האָט איהם געמוזט אויסהאַקען, ווייל ער איז געווען צופוילט. די האָלץ האָט מען פּרעזערווירט און באַהאַלטען.

די געזעצען פון גראַוויטאַציע האָט ניוטאָן פערקינדיגט אין די יאָהרען 1685 86, און אין דער געשיכטע פון דער וויסענשאַפט זענען די יאָהרען פערצייכענט מיט גאָלדענע בוכשטאַבען.

מיט דער פערקינדיגונג פון די געזעצען פון גראַוויטאַציע איז ניוטאָנס רוהם שנעל געוואַקסען; פון דער גאַנצער וועלט איז מען געקומען צום יונגען געלערנטען שעפּען וויסענשאַפט און חכמה. מיט'ן רוהם איז אויך געקומען אַ פערבעסערונג אין זיין עקאָנאָמישען לעבען. אין 1695 ווערט ער בעשטימט אַלס אויפזעהער אין דער מלוכה-מינץ און מיט צוויי יאָהר שפּעטער ווערט ער דער בעל-הבית מיט אַ געהאַלט פון 1500 פונט יעהרליך. ביי יענער צייט איז עס געווען אַ גרויסע סומע.

אין 1703 ווערט ניוטאָן ערוועהלט אַלס פּרעזידענט פון דער „ראָיאַל סאָסייעטי", אַנ'אַמט, וואָס נאָר גאָר די גרויסע האָבען זיך געקענט דערשלאָגען. פון דאַן אָן ביז זיין טויט אין יאָהר 1727 האָט ניוטאָן געלעבט אין כבוד, אָהן זאָרג; ער האָט זיך אָפּגעגעבען מיט זיינע אַרבייטען מיט פלייס, האָט געריוזט אַביסעל, געלייענט פאָרטראַגען, געשריבען ביז כמעט די לעצטע טעג פון זיין לעבען.

זעהר קלוג און געבילדעט. כאָטש זי איז מעהר נישט אַלט געווען ווי 17 יאָהר. בעטהאָווען האָט זיך אין איהר באַלד פערליבט, זי האָט איהם בעצויבערט נישט נאָר מיט איהר שעהנקייט, נאָר אויך מיט איהר קלוגשאַפט און פּאָעטישער נאַטור. אָבער דאָ האָט דער יונגער בעטהאָווען בעמערקט אַ זאַך, וואָס איז פאַר איהם געווען נישט פערשטענדליך. אין דער צייט, וואָס אַנדערע רייכע געבילדעטע יודישע מיידלעך פון יענער צייט וואָלטען עס געהאַלטען פאַר אַנ'„עהרע" און אַ „זכיה" אויב אין זיי האָט זיך פערליבט אַ קריסטליכער יונגערמאַן, וואָס האָט נאָך דערצו געהאַט אַ רוהם אַלס גענימער מוזיקער, — אָט אין דער צייט האָט רחל לעווינשטיין, די יונגע מיידעל, זיך געזומען פון איהם דערווייטערן. וואָס מעהר בעטהאָווען האָט געפּרובט אויף „שטים לשון" איהר געבען צו ערקלערען ווי ווייט ער איז אין איהר פערליבט, איז זי געוואָרען צו איהם אַלץ קעלטער. בעטהאָווען האָט עס שוין מעהר נישט געקאָנט אויסהאַלטען, און ער האָט איהר אָנגעשריבען אַ פּאָר ווערטער אין פערזען, וואָס קלינגט אַזוי:

„דיך לאַנג זוכט ציעל-לאָז
דיך מיין טרויעריגער בליק;
די זון פון מיין לעבען
קומט ערשט מיט דיר צוריק".

רחל לעווינשטיין האָט איהם אָפּגעענטפערט אין אַ בריף, אין וועלכען זי האָט איהם ערקלערט, אַז כאָטש זי איז באַגייסטערט פון זיין טאַלאַנט, און כאָטש זיין געזיכט איז פאַר איהר אַ „טייערער טרוים", דאָך וויל זי זיין ווייט פון איהם, ווייל זי איז אַ יודישע טאָכטער. איהר דאָזיגען בריף ענדיגט זי אויך מיט קורצע פערזען:

„אונז שיידען הויכע בערג,
אַמביג ווייסט בלייבט דאָס גליק,
לייג צוזאַמען אויף דיין ליבע,
און — טראָג דאָן געשיק".

דער דאָזיגער אָפּזאָג האָט דעם יונגען מוזיקער שטאַרק געערגערט. זיין ליבע צו איהר איז געווען טיף און ערנסט, און ער האָט דעריבער בעשלאָסען צו מאַכען דער יונגער רחל אַ פאָרשלאָג, זי זאָל זיך טויפען און מיט איהם הייראַטען. בעטהאָווען האָט איהר געשריבען אַ זעהר הייסען בריף, אין וועלכען ער גיסט אויס זיין ליבע צו איהר און זאָגט אַרויס זיין מיינונג וועגען דער יודישער רעליגיע. דער בריף קלינגט אַזוי:

„איך זאָג דיר „דו", און דו ווערסט עס מיר פערצייהען. איך קאָן דיך נישט פערלאָזען, כאָטש דו ביזט אַ יודין. אין דער היילינגער ביבעל ווערען פערגעפיהרט די נעמען פון די גרעסטע מענער פון דיין פאָלק, און עס ווערט דאָרט דערצעהלט די גלענצענדע מאַטען, וואָס זיי האָבען געטון. אָבער איך זעה אין די טיפענישען פון מיין האַרץ, דאָרט זעה איך מיין „טעמפּעל-היילינגטום". מיין ערלייזער (דאָס מיינט ער „קריסטוס". רעד.). אָ, פאַרוואָס קומען נישט אַלע מענשען פאַראייניגט אויף דעם פעלד פון ערלייזער? רחל, גלייבטעס ווערען, אין נאָמען פון ערלייזער, באַקעהר דיין האַרץ צו איהם דאָס גליק פון דיין פאָלק איז דאָך נאָר ליידען. ווער מיינע, לערען צו קענען פרייד, צו געניסען פרייד, קריסטליכע פרייד!"

דער יונגער בעריהמטער מוזיקער האָט געמיינט, אַז אַזאַ „גלענצענדער" פאָרשלאָג וועט אויף דעם יונגען עקזאַלטירטען מיידעל מאַכען די גרעסטע ווירקונג. אָבער ווי גרויס איז געווען זיין ערשטוינונג, ווען די 17-יעהריגע רחל לעווינשטיין האָט איהם ענטזאָגט, און — נאָך ווי ענטזאָגט? די יונגע רחל האָט איהם אָפּגעענטפערט מיט אַ בריף וואָס ווען מיר לעזען איהם איצט, דערוועקט ער אין אונז בעוואונדערונג. אין יענער צייט פון שמד און אַסימילאַציע זאָל אַ יונג, געבילדעט יודיש מיידעל שרייבען אַזאַ בריף פול מיט היילינגען כעס! דער בריף קלינגט אַזוי:

„היינט — און מעהר וועל איך דיר שוין נישט שרייבען' — איהר טאַדעלט מיין פאָלק און איהר ריהמט— וועמען? די ליידען פון אונזערע פאָטערס האָבען געבראַכט גליק און זעגען פאַר זייערע קומענדע אייניקלעך. קיין פאָלק שטעהט נישט אַזוי פעסט ווי דאָס יודישע פאָלק. איהר, פרעמדע, בענוצט דאָך דאָס, וואָס דער גאָטדענקענדער גייסט פון ישראל האָט געשאַפען, און דערביי זענט איהר אָהן דאַנק. אָהן פערעהרונג. ווען איך זעה אין די געזיכטער פון אונזערע עלטערען, דערקען איך די הויכע געשטאַלטען פון אַלטען פאָלק ישראל. אייערע פאָלקער האָבען דאָך פערניכטעט, דערמאָרדעט די בעסטע פון אונז. זיכער, עס וועט קומען אַ צייט, ווען אייערע אייניקלעך וועלען דערקענען דאָס אומרעכט, און לאָזען דאָס פאָלק ישראל לעבען פריי, זיין אייגען לעבען. אייערע פריסטער ווילען אונזער פאָלק טויפען, בעקעהרען? פיל פון אונזערע האָבען זיך געלאָזט פערפיהרען, פערפיהרען דורך געווין פון אייך, געוואַלד-בעזיצער. אָבער זיי זענען פערלוירען פאַר דעם יודישען פאָלק, פעראַכטעט דורך אַלע יודען. פערלאָזט מיך, ליבער פרעמדער, פערפאָלג מיך נישט מעהר מיט אייער ליבע! דערבאַרעמט אייך, און מאַכט נישט מעהר טרויעריג מיין אָרים לעבען."

ווען בעטהאָווען האָט דערהאַלטען דעם דאָזיגען בריף איז ער געוואָרען פערצווייפעלט. ער האָט געפּרובט נאָכאַמאָל שרייבען צו דער יונגער יודישער מיידעל אַ בריף, וואָס הויבט זיך אָן מיט די ווערטער „רחל, דו טייערע!" אין וועלכען ער שילדערט פאַר איהר זיין פערצווייפלונג און זיין הייסע ליבע. און ראָט איהר נאָכאַמאָל, זי זאָל איהם „פאָלגען". אין „מוטיג מיט דעם קראַנקען האַרץ לינדערען איהרע שמערצען ביים אַלטער פון קריסטוס". אָבער אויף דעם דאָזיגען בריף האָט איהם רחל מעהר נישט געענטפערט. זי האָט איהם פאָלשטענדיג אויסגעמיטען און נישט געוואָלט מעהר זעהן.

דערמיט האָט זיך געענדיגט איינער פון די אינטערעסאַנטסטע עפּיזאָדען אין לעבען פון בעטהאָווען, ווען ער איז נאָך געווען אַ יונגערמאַן. די אָריגינאַל-בריף, וואָס בעטהאָווען האָט געשריבען צו דער יודישער מיידעל און וואָס זי האָט איהם אָפּגעענטפערט, געפינען זיך אין דער אַמאָליגער קעניגליכער ביבליאָטעק אין פּאַריז.

הומאר · סאטירע

ס'איז פערפלויגן.

ס'איז פערפלויגן שוין דער יום-טוב,
שוין א וואך איז באלד אוועק,
און געקומען זענען מתנות
גרויסע וואכעדיגע טעג...

חייטער מסחר, ווייטער ארבייט,
הארעוואניע ביטער, שווער —
מען פערדינט זיך אן די הויקער'ס
אוז דאס גלייכען, אומגעפעהר..

אויסגערוימט איז שוין דער פסח
מיט די קניידלעך, מיט'ן י"ש;
ווידער וואלגערט זיך דער חמץ
איז דער פוסטער, ווישטער טאש...

ס'איז אוועק, און ס'בענקט זיך ווידער
נאך דעם ביסעל יום-טוב-פרייד,
און ס'איז וואויל און טאקי טייער,
וואס שבועות, זעהט מען, גייט...

וואס א טאג — ער קומט אלץ נעהנטער
ס'קומט דער פריהלינג אויף דער
וועלט —
אך, ווען צו דעם פריהלינג קומט נאך
אויך א ביסל כסף... געלט...

ווען עס ברענגט ווער א הלואה
אין דעם פריהלינג גרין געגראזט,
וואלטעז ווינטען אין די טאשען
נאכ'ן פסח נישט געבלאזט...

ס'וואלט געווען גאר אנדערש,
אנדערש —
כ'זאג אייך, גלויבט'ס מיר אויפ'ן
ווארט:
דאן רעוויזיעס וואלט סקלאדקאווסקי
אויף דעם דלות שוין פעדשפארט...

אליבאבא.

דער חלוק.

חיים: וואס איז דער חלוק פון א שלעכטע ווייב, ביז א פאלימישען ארעסטירטען?

שלמה: א פאליטישער ארעסטאנט הערט אויף צו עסען ווען מען גיט איהם נישט נאך זיינע פאדערונגען און א שלעכטע ווייב הערט אויף „עסען", ווען מ'גיט איר יא נאך איהרע פאדערונגען.

אונשטערבליך.

זלמן: וואס זאגסטו צו מיין אומגליק קלמן? מיין שוועגער איז געווארען, א פערפאסערין, זי שרייבט א גרויסע ווערק!

קלמן: איך פערשטעה נישט, וואס וואס איז דאס פאר אנ'אומגליק?

זלמן: שוטה איינער! זי קען דאך חלילה ווערען אונשטערבליך...

דער פאנטאפעל-מאן.

איז ער א שוסטער, געפינט ער זיך ביי איהר אונטער'ן פאנטאפעל.

איז ער א שניידער, טראגט זי די הויזען.

איז ער א זעלנער מושטירט זי איהם.

איז ער א זינגער, זינגט ער לויט איהרע נאטען.

איז ער א זייגערמאכער, גייט ער ווי זי דרייט איהם אן.

איז ער א שרייבער, שרייבט ער ווי זי דיקטירט.

פערניטיגט פאר'ן שאדען.

— דו האסט מיך אנגענארט! — האט זיך געקלאגט דער מאן נאך דער חופה, ווען ער האט דערזעהן, אז זיין ווייב טוט אויס איהר הילצערנעם פוס

— מיין גאט! — א פוס פון האלץ!

— אבער דערפאר, מיין טייערער, זעגען די ציינער, וואס איך האב פריהער אויסגעטון, פון עכטען גאלד.

מיט אלע מעלות.

גרינשפאן געהט א היים און בעגעגנט פאר זיין הויז-טיר אנ'אלטען בעקאנטען, פראדקינען, מיט וועלכען ער האט זיך שוין א שאק מיט יאהרען נישט געזעהן.

ביידע דערפרייען זיך, און גרינשפאן פיהרט אריין פראדקינען צו זיך א היים.

— זיך — זאגט גרינשפאן, — באלד ברענגט אונז מיין פלונית'טע טיי מיט קוכען.

— פלונית'טע? — פרעגט פראדקין פערוואונדערט — האסטו דען חתונה געהאט?

— חתונה געהאט און אריינגעפאלען.

אין די רייד איז אין צימער אריין א פרוי מיט קרומע פיס, און פראדקין האט באלד פערשטאנען, אז דאס איז גרינשפאנ'ס ווייב. אבער גרינשפאן האט זיך פון זיין ווייב'ס אריינגאנג נישט בעלאזט שטערן און אפילו אויף א האר נישט ארויסגעוויזען דאס קול, האט ער ווייטער גערעדט:

— א חוץ דעם איז זי נאך אביסעל הויקערדיג, מיט שפּעודיגע אויגען...

— שטיל, — האט פראדקין א צי געטון זיין פריינט ביים ארבעל, — זי איז דא!

— דאס מאכט נישט, — האט גרינשפאן געזאגט, — זי איז טויב אויך..

וואס די וועלט זאגט.

די וועלט זאגט: „ווי מען בעט זיך אויס אזוי שלאפט מען", און דער שנארער זאגט: ווי מען שלאפט זיך אויס אזוי בעט מען...

די וועלט זאגט: בעסער א שאנד אין פנים איידער א ווייטאג אין בויך, אנ'אלט מיידעל זאגט: בעסער א ווייטאג אין בויך איידער א שאנד אין פנים.

די וועלט זאגט: דאס לעצטע העמד אוועקגעבן נאר א גביר צו ווערען, און דער פראצענטניק זאגט: דאס לעצטע העמד אוועקצונעמען, נאר א גביר צו ווערען.

די וועלט זאגט: אז מען קלינגט איז א חגא, און דער שילער זאגט: אז מען קלינגט איז נישט א חגא.

די וועלט זאגט: בעסער מיט א קלוגען צו פערשפילען, איידער מיט א נאר צו געווינען, און אנ'עקרה זאגט: צי מיט א קלוגען צי מיט א נאר אבי צו געווינען.

ספירה'דיגע.

— איך צייל ווען איך האב יא צו ציילען און איך צייל ווען איך האב נישט צו ציילען.

איך צייל מיינע טעכטער, וועלכע איך האב יא צו ציילען און איך צייל פאר'ן שדכן דעם נדן, וועלכען איך האב נישט צו ציילען.

איך צייל די שטאטישע און די קהלה ראטמענער, וועלכע איך האב יא צו ציילען און איך צייל דאס, וואס זיי האבען אויסגעטון פאר מיר, וואס איך האב נישט צו ציילען.

*

1) ארימע-לייט ציילען — מכות...
2) קהל'שע-טוער ציילען — אין קעשענע...
3) חתנים ציילען — גרן..
4) מיידלעך ציילען — די יאהרען אויף צוריק...
5) לעהרער ציילען — די שכירות ביי די בעלי בתים..
6) סוחרים ציילען — דעם טערמין פון וועקסעל...

*

— זאגט מיר, ר' זלמן סנדר, וואס איז די נפקא-מינה פון ספירה ביז א ווייב?

— איך וועל אייך זאגען: אז מען ציילט ספירה ווערט אלע טאג מעהרער ביז עס קומט צו א ברעג.

— א ווייב ציילט מען אלע טאג (געלט) איז איהר אלץ ווייניג, און עס גאר קיין ברעג נישט.

*

ספירה הויבט מען אן צו ציילען נאכדעם, ווי עס בעוויזען זיך ארויס שטערענס אויפ'ן הימעל.

א ווייב הויבט מען אן „ציילען" ווי נאר די זון גייט אויף...

אויף בײַז וואונדער.

אין א באהן וואגאן זענען געפאהרען א יוד און אנ'אנטיסעמיט, און ווי דער שטייגער איז, האבען זיי זיך אריינגעלאזט ביידע אין א שמועס מכח יודען.

וועגדענדיג זיך צו זיינע שכנים, האט דער אנטיסעמיט גענומען דער-ציילען מיט א געלעכטער, אז זיינער א פריינד, וואס שוין איז אויסגעוואנ-דערט, האט איהם דערציילט, אז אין אמעריקא איז פערהאן א שטאט וואו עס געפינען זיך נישט צוויי בעשעפענישען: א יוד און א חזיר.

— אויב אזוי רופט זיך אפ דער יוד — לאמיר ביידע זיך אוועקלאזען אהין וועט מען לויפען אונז אנקוקען אויף בייז וואונדער.

צוזישען ווייבער.

1-טע פרוי: מיין מאן איז א לייכט-זיניגער.

2-טע פרוי: און מיין מאן איז אנ'-אייפערזיכטיגער.

3-טע פרוי: אויב אזוי איז שוין מיינער דער בעסערער. מיין מאן איז א קורצזיכטיגער...

א שטיהעל טרייסט.

מאן: מעגסט מיר הייליג גלויבען, אז איך ליב נאר דיך, איך בין נישט קיין צווי פנים דיקער.

פרוי: מעהר וואלט מיר נישט געפעלט אז אזא מאנסביל ווי דו, זאל נאך האבען 3 פנימער.

מוחל טובות.

דאקטאר: (פרעפענדיג דעם קראנ-קענס ווייב אין גאס) וואס מאכט אייער מאן? דארף איך קומען מיט א ווזיט?

פרוי: נישט נויטיג, ה' דאקטאר, מיין מאן איז שוין געשטארבען אהן אייך.

פערשטאנען איהם.

דור: הער, ברודער'ל, וואס ביזטו א לינקער צי א רעכטער?

חיים: א לינקער.

דור: אויב אזוי פערשטעה איך כאטש פארוואס דו האסט נישט געטאן א רעכטען שרוך.

—●●—

הומאר אין דער אדוואקאטור

עפּיזאדען פון אדוואקאטען-פראקטיק.

פון פראפ. מ. ארערהאנד

אין מיין אדוואקאטישער קאנצעלאריע זענען איינמאל געקומען צוויי הערען און האבען ערקלעהרט ביים אריינקומען: „מיר זענען אין קאנקורס — איהר האט פערשטאנען?" אויף וואס איך האב זיי געענטפערט מיט א שמייכעל, אז עס איז נישט אזוי שווער צו בעגרייפען דאס, וואס זיי האבען מיר מודיע געווען.

דאן האבען מיר מיינע קליענטען פערשטענדיגט וועגען דעם, אז זיי זענען געווארען גוטפעלכטער, נאר זיי זענען געווארען באנקראט. האבען זיי דאן מיט מיר דורכגעפיהרט א שטרענגען עקזאמען.

נאך דער דאזיגער קאנפערענץ, וואס האט געדויערט העכער א שעה הויבען זיך מיינע קליענטען אויף און לאזען זיך ארויסגעהען נישט בעצאהלענדיג מיר קיין האנאראר. ווען איך האב דערצו געמאכט א פערוואונדערטע מינע האט זיך איינער פון זיי אנגערופען:

„מיר זענען געגען אייך נישט בעגאנגען קיין שום בעטראג, מיר האבען גלייך אין אנהויב ערקלעהרט, אז מיר בעפינען זיך אין קאנקורס און איהר ווייסט דאך גוט, אז אזא פערשוין דארף נישט צאהלען".

* * *

א יוד פון דער בוקאווינא האט מיר איבערגעגעבען אנ'ענין און פרעגט וויפיל ער דארף בעצאהלען. איך האב פער-לאנגט 100 קראנען און דערויף זאגט דער קליענט:

„לעבען זאלט איהר מיר הונדערט יאהר, נעמט ביי מיר 80 קראנען".

דערויף האב איך איהם געענטפערט:

צוואנציג יאהר קען איך אייך נאכ-לאזען נישט קיין 20 קראנען.

דערויף רופט זיך אן דער קליענט און לעגט דעם-ביי אנידער אויף דעם טיש 100 קראנען — נאך וואס זאלט איהר נאכ-לאזען 20 יאהר? אט האט איהר 100 קרא-נען און לעבט 120 יאהר.

* * *

איינמאל האב איך בעקומען די פער-טיידיגונג פון אנ'ארימאן און איך האב זעהר ענערגיש פערטיידיגט מיין קליענט. פון וואס דער געגנער איז וועניג צו-פרידען געווען. דעם פראצעס האב איך אויסגעשפילט און דער געגנער וועלכער דיג מיר סעקירען האט דאן איבערגע-שיקט די קאסטען צום קליענט, וואס עס איז אבער לויט געזעץ נישט דערלאז-באר, ווארים די קאסטען פון פערטרע-טען אנ'ארימער צו געהערען צו דעם אדוואקאט, וואס האט זי פערטיידיגט. איך האב אלזא פערלאנגט מיין האנא-ראר, וועלכען דער געגנער האט צום סוף בעצאהלט, און איבערגעשיקט איהם דורך א פאסט-אנווייזונג. ער האט דא-ביי צוגעשריבען די ווערטער:

— דער פרוי אין די קינדער ווינש איך דאס בעסטע געזונד.

* * *

בשעת דעם שרייבען פון א קאגט רעקט האט א קליענט צוגעצאהלט צו דער סומע, וועלכע איז פעסטגעשטעלט געווארען אין די פערהאנדלונגען, א גרעסערע געלד-סומע, ווייל ער האט אויג-בעדונגען געוואלט דעפיניטיוו ערלעדי-גען דעם קאנטראקט.

ווען עס איז דאן געקומען צו דעם בעצאהלען מיר דעם האנאראר, האט זיך דער קליענט שטארק געדונגען ווע-גען א אומבעדייטענדען סכום. ווען איך האב דערצו בעמערקט אז קרזיוויצקע'ן (אזוי האט געהייסען דער אנדערער קאנטראהענט) האט ער געגעבען א פאר טויזענד קראנען מעהר, ווי עס איז נויטיג געווען און מיט מיר דינגט ער זיך וועגען א קלייגעם בעטראג, האט דער קליענט געזאגט:

אנ'אנדערער קרזיוויצקי קאן מיר דעם קאנטראקט נישט אינטערשרייבען, אויפ-שרייבען קאן אבער אויך אנ'אנדערער אדוואקאט".

* * *

א ריכטער א גע'שמד'טער יוד האט געפיהרט די אויספארשונג געגען א יוד, וועלכער איז געווען בעשולדיגט וועגען א מהאס, וואס ער האט בעגאנגען נישט ווויסענדיג אז זי איז שטראפבאר. צום גרויסען בעדויערען פון בעשולדיגטען האט איהם דער ריכטער אויפגעפאדערט ער זאל פרייטאג צו נאכט קומען צום פערהער. דער בעשולדיגטער האט גע-בעטען דעם ריכטער ער זאל איהם בע-פרייען, ווייל ער וויל געהען אין שוהל אריין דאווענען, וואס עס וועט נישט מעגליך זיין ביי א לענגערען פערהער. דער ריכטער האט דערצו נישט מסכים געווען, ער האט דעם יוד פעהרט אין גאך דעם פערהער האט ער איהם געהייסען אויסווארטען און איז ארויס-געגאנגען. דאן איז ער צוריקגעקומען און געהייסען דעם יוד געהן א היים.

דעם צווייטען טאג איז מען אין שטאט געוואהר געווארען, אז דער ריכ-טער האט זיך אויף דער נאכט געווענ-דעט צום פראקוראטאר מיט דער בקשה ער זאל שטעלען א פארשלאג אויף ארעסטירען דעם יוד, ווייל עס וואלט געשט געשאדט צו פערהאלטען איהם אבער שבת אין אויספארשונגס-ארעסט. ווען דער פראקוראטאר האט דערצו בעמערקט, אז דער אויספארשונגס-ריכ-טער האט אליין דאס רעכט פון פער-שפארען אנ'אנגעקלאגטען אין אנ'אויס-פארשונגס תפיסה און דארף נישט האבען דערצו קיין פארשלאג פון פראקו-ראר, האט דער ריכטער געענטפערט, אז ער וויל ליבער האבען די הסכמה פון פראקוראר, כדי עס נישט אויס-זעהען ווי א סעקאטור, ווען דער בע שולדיגטער וועט דאן אריינטראגען א רעקורס וועגען זיין האנדלונג אויף א האנד.

דערויף האט דער פראקוראר גע-פרעגט:

וואס, איהר דארפט נאך אלץ האבען א שבת-גוי, וואס זאל אייך אנצינדען די ליכט אום שבת?

* * *

דער זעלבער ריכטער האט שוין אלס פארזיצענדער געזאלט איינמאל פערהע-רען א יוד אלס עדות. דער יוד האט געבעטען מען זאל איהם בעפרייען פון דער שבועה. אבער דער אדוואקאט, וועלכער האט פערטרעטען דעם געגנער, האט אומבעדינגט געפאדערט א שבועה, דער יוד האט ווייטער גע-בעטען מען זאל איהם בעפרייען און דער פארזיצער האט געפיהרט א הויכע דיסקוסיע און האט זיך גענעבען מיה צו איבערצייגען דעם אנגעקלאגטען וואס ער זאל בעפרייען דעם עדות פון דער שבועה. צום סוף איז איהם דאס געלונגען. דער אדוואקאט האט אבער נישט קוקענדיג דערויף ער-קלעהרט, אז ער פערלאנגט א שבועה. דער פארזיצענדער האט פערהערט דעם עדות אהן א שבועה און דאן האט ער געפרעגט די צדדים אויב זיי שטעלען דעם עדות פראגען. ווען דער אדוואקאט פון בעשולדיגטען האט דערצו בעמערקט, אז דער עדות האט נאך נישט געשוואוירען האט דער פארזיצענדער געזאגט און דאס נישט שטארק העפליך, אז ער האט דאך בעפרייט דעם עדות פון דער שבועה. דערויף האט דער אדוואקאט געזאגט אז דאס האט געטון א צד און אז ער האט דאס נישט געהערט, ווייל צוליב דעם דינגען זיך פון פארזיצער מיט'ן עדות איז פון געריכט-זאל געווארען א חדר, און א ערקלעהרונג פון א צד אויב זי בעציהט זיך נישט אויף די פאקטען האט נישט קיין בעדייטונג. דער פאר-זיצענדער, ווען די גאנצע זאך האט אביסעל צורייצט האט בעמערקט, אז עס וואונדערט איהם, וואס דער אדוואקאט האט נישט קיין פערטרויען צו דעם עדות, ווען דער צד גלויבט איהם יא. דערביי האט זיך דער אנגע-קלאגטער אויפגעכאפט און אויסגערופען, אז איצט גלויבט ער שוין נישט מעהר דעם עדות, און פערלאנגט די בעשווערונג, און דער הער פארזיצער ווייסט דאס אליין, אז מען קאן דאך זיין גלויבען בייטען.

אין פלאַמען פון ליבע און האַ

קאַפּיטעל 1.

פער'משפּט צום טויט.

דער פערטיידיגער, אַדוואָקאַט ד"ר לאַנדוי האָט בעהאַלטען זיין פערטיידיגונגס רעדע ניט אין געמאַכטען אויפגעבלאָזענעם טאָן, ווי ס'בענוצען דאָס געוועהנליך אַדוואָקאַטען אין זייערע רעדעס, נאָר מיט אַ אויפריכטיג, אינערליך געפיהל פון אַ מענש, וועלכער איז טיף איבערצייגט אין דער אונשולד פון זיין קליענט.

אַדוואָקאַט לאַנדוי האָט געענדיגט זיין רעדע:

— הערען געשוואוירענע! אין עטליכע מינוטען אַרום וועט איהר דאַרפען דערציילען אייער שווערע פליכט. פון אייך איז אָנגעלאַנג די פרייהייט אָדער גאָר דאָס לעבען פון דעם מענשען, וועלכער איז אומשולדיג אָנגעקלאָגט אין בעגעהען אַ שרעקליך פערברעכען. איידער איהר גיט אַרויס אייער אורטייל, פערטראַכט זיך ווענען די לאַנגע שעה'ן פון די געריכטס-פער-האַנדלונגען, זאָלען אין אייער אויערען אָפּקלינגען די טרעהרען און קרעכצען פון דעם דאָזיגען אומגליקליכען מענשען.

אַ ת'ע מערדער, האָט אַדוואָקאַט לאַנדוי ווייטער געזאָגט, — קענען ניט אַזוי וויינען. קוקט זיך גוט איין אין פנים פון'ם אָנגעקלאָגטען אין בעת ן אַרויסגעבען דעם אורטייל, זאָל דאָס פנים, וואָס דריקט אויס אַזויפיל וועהטאָג און טרוי-ער, שטעהען פאַר אייערע אויגען!

אַדוואָקאַט לאַנדוי האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף זיין פלאַץ

אין גרויסען געריכטס-זאַל האָט געהערשט אַ טויטע שטיל-קייט. פון צייט צו צייט האָט מען נאָר געהערט די דערשטיקטע קרעכצען פון דעם אָנגעקלאָגטען סאַמועל לוריע.

ס'האָט זיך געקענט אויסדוכטען, אַז דער אביעקטיווער געריכטס-פאָרזיצענדער האָט געוואָלט איבערלאָזען גענוג צייט, כדי די לעצטע ווערטער פונ'ם פערטיידיגער זאָלען קענען מאַ-כען אויף די געשוואוירענע ריכטער דעם געהעריגען איינדרוק און זיי צוגרייטען צו אַ מילדען אורטייל.

אַלע צוועלף בירגער, וועלכע זענען לויט'ן געזעץ אויס-געקליבען געוואָרען אַלס ריכטער אין דעם דאָזיגען פראָצעס, האָבען געהערט צו פערשידענע געזעלשאַפטליכע קרייזען; אינ-דוסטריעלער, סוחרים, אַרבייטער, און אַן אַרטיסט. זיי זענען אַלע געזעסען אין אַ טיפער שטילקייט, מיט די אויגען איינגעגראָבען אין דעם אָנגעקלאָגטען לוריע, אַזוי-ווי זיי וואָלטען געפרובט דורך דעם אָנגעקלאָגטנ'ס טרעהרען אַריינצודרינגען אין זיין געוויסען און אַרויסבעקומען דעם אמת.

נאָר איינער פון זיי איז געווען עפּיס מאָדנע צוטראָגען. דאָס איז געווען קאַרל דרייוויך אַ פאַבריקס-אָנגעשטעל-טער, וועלכער איז לויט'ן גורל אויסגעקליבען געוואָרען אַלס פאָר-זיצענדער פון די געשוואוירענע ריכטער.

דרייוויך האָט זיך געוואָרפען אין די אויגען צוליב זיין הויכער, שטאַרקער פיגור, זיינע ברייטע פלייצעס און זעלטען שעהן פנים.

אין איצטיגען מאָמענט איז דרייוויך געזעסען מיט די אויגען אַראָפּגעלאָזט אויפ'ן טיש, אויף וועלכען עס זענען גע-לעגען פאַפּירלעך מיט פערשידענע נאָטיצען. ער איז געווען זעהר בלאַס, כסדר נערוועזיש אונטערגעהויסט און זיך געווישט מיט אַ קליין טיכעלע דעם שטערן.

צי האָט אַדוואָקאַט לאַנדויס רעדע געמאַכט אַזאַ איינדרוק אויף דרייוויצין? גיכער איז דאָ געווען פערהוילען עפּיס אַן אַנ דער סוד...

דער געריכטס-פאָרזיצענדער האָט זיך געווענדעט צום פּראָ-קוראָר.

— צי ווילט איהר נאָך ענטפערען דעם פערטיידיגער!

— ניין, ה' פּרעזעס, איך האָב גאָרנישט מעהר צו-צוגעבען. איך האַלט לוריע'ן פאַר דעם שולדיגען אין דער'הרג'ענען און בערויבען דעם שטאַבס-אָפיציר עמיל לעווענטאַל.

— דער פאָרזיצענדער האָט זיך געווענדעט צום אָנגע-קלאָגטען.

— אָנגעקלאָגטער לוריע, איהר האָט דאָס לעצטע וואָרט!

דער אָנגעקלאָגטער האָט געמאַכט עטליכע בעוועגונגען, געפרובט עפּיס צו זאָגען, אָבער פון זיין האַלז האָבען זיך אַרויס-בעקומען נאָר עטליכע הייזעריגע ווערטער! פון וועלכע מ'האָט נאָר געקענט פערשטעהן:

— איך... אונשולדיג... אונשולדיג... דער ערמאָרדעטער — מיין בעסטער פריינד... איך און ער... צוויי יודישע כלל-טוער...

— די געריכטס-פערהאַנדלונג איז געשלאָסען! — האָט ער-קלערט דער פאָרזיצענדער.

און אין עטליכע ווערטער האָט ער פאַר די געשוואוירענע ריכטער רעזומירט דעם גאַנג פון פּראָצעס:

— הערען געשוואוירענע! לויט דער אויספיהרונג פון פּראָקוראָר, וועלכער פערדופט זיך אויפ'ן בעשולדיגונגס-אַקט, איז לוריע שולדיג אינ'ם מאָרד, וועלכען ער האָט געזאָלט בע-געהן אין דער נאַכט פון 5-טען אויפ'ן 6 טען מאַי 1914 איבער דער פערזאָן פון שטאַבס-אָפיציר עמיל לעווענטאַל, צורויבענדיג דערביי אַ געוויסע סומע געלד און וויכטיגע מיליטערישע דאָ-קומענטען.

„לויט'ן פערטיידיגער, איז לוריע ניט שולדיג ניט אין מאָרד און ניט אין דער גנבה

„איהר האָט אויך דאָס געהערט, אַז דער אָנגעקלאָגטער ערקלעהרט עקשנות'דיג, אַז ער איז אונשולדיג. אַט דאָס זענען די פראַגען, אויף וועלכע איהר געשוואוירענע, דאַרפט אין הסכם מיט אייער געוויסען געבען אַן ענטפער:

1. צי איז דער אָנגעקלאָגטער שולדיג אין או ספיהרען דעם מאָרד!

2. צי האָט דער אָנגעקלאָגטער אויך אויסגעפיהרט די גנבה פונ'ם געלד און מיליטערישע דאָקומענטען, און

3. צי זענען פאַרהאַן מילדערנדע אומשטענדען?"

די געשוואוירענע זענען אַוועק אין זייער בעראַטונגס-צי-מער און דעם אָנגעקלאָגטען האָבען די פּאָליציאַנטען אַרויס-געפיהרט פון געריכטס-זאַל.

די בעראַטונג פון די געשוואוירענע האָט אָנגעהאַלטען גע-דויערט 15 מינוט, עס האָט זיך דערהערט דאָס קלינגען פון גלעקעל, וואָס האָט אָנגעזאָגט וועגען דער ענדע פון דער בע-ראַטונג.

אַלע געשוואוירענע זענען מיט ערנסטע פנימער צוזאַמען אַריינגעקומען.

דער פאָרזיצענדער האָט זיך געווענדעט צו קאַרל דרייוויך:

— איך בעט צו פערעפענטליכען דעם רעזולטאַט פון אייער בעראַטונגען.

דרייוויך איז אויפגעשטאַנען, נאָך בלאַסער, ווי פריהער, וועלענדיג בעקעמפען זיין צוטראָגענקייט, האָט ער געוואָר-פען בלאָנדושענדע בליקען אַרום זיך, נאָכדעם אויף די ריכ-טער, און דערנאָך האָט ער אַרויסגעשטאַמעלט עטליכע ניט-פערשטענדליכע ווערטער.

צווישען פובליקום האָט זיך דערהערט אַ שושקעריי, קיינער האָט ניט געקענט פערשטעהן, וואָס דאָס זאָל בעדיי-טען.

— הער פאָרזיצער פון די געשוואוירענע, — האָט געזאָגט דער טריבונאַל-ריכטער, — אויב איהר זענט אַזוי איבערגענומען, ערלויבט אַדורכצולייענען דעם אורטייל איינעם פון אייערע קאָלעגען!

דרייוויך האָט זיך שוין אָבער געהאַט בעהערשט. ער האָט זיך אויסגעגלייכט ווי אַ זעלנער און האָט געלייענט מיט אַ הוי-כער און פעסטער שטימע:

— אויף אונזער עהרע און געוויסען פאַר גאָט און לייטען איז דער בעשלוס פון די געשוואוירענע פאָלגענדער:

אויף דער ערשטער פראַגע: יאָ, דער אָנגעקלאָגטער איז שולדיג.

אויף דער צווייטער פראַגע: יאָ, דער אָנגעקלאָגטער איז שולדיג.

אויף דער דריטער פראַגע: ניין, קיין מילדערנדע אומ שטענדען זענען ניט פערהאַן!

אַ הילכיג געשריי און דערנאָך אַ היסטעריש געוויין האָט זיך דערהערט פון דער גאַלעריע. דאָס איז געפאַלען אָהן בע-וואוסטזיין די טאָכטער פון דעם אַ געקלאָגטען, אידאַ, מ'האָט זי אַרויסגעפיהרט פון געריכטס-זאַל און ווידער איז אַלץ געוואָרען שטיל. אין דער גרעסטער שפּאַנונג האָבען אַלע געוואַרט אויפ'ן אורטייל.

אַריינפיהרען דעם אָנגעקלאָגטען! — האָט פּעראָרדענט דער פאָרזיצענדער.

לוריע איז אַריינגעקומען.

ער האָט ניט מעהר געוויינט, אָבער ציטערנדיג אינגאַנצען ווי אין פיבער האָט ער זיך געבויגט פאַר די ריכטער, פובליקום אַליין ניט ווייסענדיג וואָס ער טוט...

נאָך אַ קורצער פויזע האָט דער פאָרזיצענדער איבערגע-לייענט:

אויפ'ן גרונד פון דער דעציזיע פון די געשוואוירענע ריכ-טער, ווערט דער אָנגעקלאָגטער 42 יעהריגער שמואל לוריע פער-משפט צום טויט דורך אויפהענגען. דער אורטייל דאַרף אויסגע-פיהרט ווערען אין דריי טעג אַרום.

לוריע האָט אָנגעהויבען היסטעריש צו לאַכען:

טויט-שטראָף! — מיך אויפהענגען! — פאַרוואָס? אַזאַ קאָ-מעדיע!

דער אומגליקליכער האָט נישט געגלויבט אין דעם, וואָס זיינע אויערען האָבען געהערט.

די פּאָליציאַנטען האָבען איהם אַרויסגעפיהרט אָבער ער האָט נישט אויפגעהערט צו לאַכען.

ער איז געווען ווי משוגע.

פלוצים האָט ער זיך אָפּגעשטעלט אין געריכטס-קאָרידאָר, און שאַרף אָנגעקוקט די פּאָליציאַנטען, וועלכע האָבען איהם גע-פיהרט אונטער די הענד.

איך בין פער'משפּט צום טויט? — האָט ער אַ פרעג גע-טון — מ'וועט מיך טאַקי אויפהענגען?...

אַ ביסעלע אויפהענגען — האָט געענטפערט און חויך איינער פון די פּאָליציאַנטען.

צו וואָס האָסטו דער'הרג'עט? — האָט צוגעגעבען אַן אַנדע-רער.

לוריע איז שטיל געבליבען. אין זיין מוח איז פאָרגעקומען אַ שרעקליכער קאַמף.

רוהיג איז ער צוגעגאַנגען ביז דער טורמע און אָהן שום ווידערשטאַנד זיך געלאָזט איינשליסען אין דער קאַמער. ער האָט זיך נישט געלעגט שלאָפען, און די גאַנצע נאַכט האָבען די טור-מע וועכטער געהערט זיינע קרעכצען:

— מיין איינציג קינד! מיין טייערע יהודית!... די שענ-סטע און געראָטענסטע אין אונזער שטאָט... מיינע פריינד... איך אַ מערדער? אַ גנב? אַ שפּיאָן?

באַלד אינדערפריה איז אין קאַמער געקומען אַדוואָקאַט ד"ר לאַנדוי.

— מ'טאָר ניט פערלירען די האָפנונג, — האָט געזאָגט דער אַדוואָקאַט.

— וואָס איז איצט צו טון? — האָט געפרעגט לוריע, — ס'איז דאָך שוין צו שפּעט.

— מ'דאַרף אָפּגעבען אַ ביטע וועגען בעגנעדיגונג.

— צי קאָן דאָס עפּיס העלפען?

— זיכער! אייער טאָכטער און אייערע פריינד טוען וואָס ס'איז נאָר מעגליך, כדי צו בעווייזען אייער אונשול-דיגקייט אין זיי אין אַלץ צו העלפען.

לוריע האָט אונטערגעשריבען די ביטע וועגען בעגנע-דיגונג און אַדוואָקאַט לאַנדוי איז אַוועק.

די פינף פון האָפנונג, וועלכע דער אַדוואָקאַט האָט געבראַכט אין לוריען, האָט געענדערט דעם פער'משפּט'ענעם מוגג, ער האָט זיך פערטראַכט וועגען זיין אידאַ, וועלכע האָט אַזוי ליב געהאַט, וועגען די יודען פון זיין שטאָט בראָד. צי גלויבען זיי די שטאָט-לייט אין זיין אונשולד?

עס האָט איהם געוואָרפען אין היץ, און קעלט, די געדאַנקען האָבען זיך איהם געפּלאָנטערט זיין ערמאָרדעטער חבר לעווענטאַל און דעם ערמאָרדעטענס זוהן, קורט, וואָס געווען פערליבט אין זיין איינציגער טאָכטער, אידאַ, אין יהודית'ל.

— צי האָט ער זי איצט ניט אָפּגעשטויסען פון זיך, בענדיג, אַז איהר פאָטער האָט דערמאָרדערט זיין עהרליכען טאַטען?..

בעפיינינגט פון די מחשבות איז ער איינגעשלאָפען ס'האָט זיך איהם געחלומט, אַז זיין ביטע וועגען בעגנ איז בעריקזיכטיגט געוואָרען: דער אמת'ער שולדיגער איז געפונען געוואָרען, זיין גוטער נאָמען איז איהם צו קעהרט געוואָרען. ער איז אינדערהיים, מ'ווינשט איהם פון אַלע זייטען, זיין טאָכטער מאַכט איהם גרייט דאָס בעט און זייט אַ לאַנגע צייט וועט ער זיך קענען גוט און אויסשלאָפען.

פלוצים האָט זיך איהם אויסגעדוכט ווי אימיצער איהם געוועקט און גערופען.

— שטעה אויף, לוריע, שטעה אויף!

— לורוע האָט אַרויסגעברומט פון שלאָף:

— לאָזט מיך היינט אַ ביסעלע לענגער שלאָפען.

— שטעה אויף האָט, — האָט שוין לוריע דערפ שטויס אין דער זייט, אייער ביטע וועגען בעגנעדיגונג געוואָרפען געוואָרען.

לוריע האָט זיך אויפגעזעצט אויפ'ן בעט, אויסגעריסענע אויגען, זיך ניגיריג אַרומגעקוקט אין דער טורמע, און געמאַכט דעם איינדרוק. ווי ער וואָלט ניט געוואוסט איז, וואו זיין טאָכטער איז, זיינע פריינד, זיין שטוב...

אָנשטאָט די דאָזיגע ליבע גאָהענטע פנימער, האָט זיך דערזעהען אַ רב, אַ פּאָליציי קאָמיסאַר, דעם פּראָקוראָ מע-דירעקטאָר און פיר טורמע-וועכטער.

— וואָס בעדייט דאָס? — האָט לוריע אויסגעשר וואָס זאָל דאָס בעדייטען?

און באַלד איז איהם קלאָהר געוואָרען די גאַנצע לאַגע, אין וועלכער ער געפינט זיך.

— אייער ביטע וועגען בעגנעדיגונג איז אָפּגעוואָר וואָרען! — האָט מיט אַ אונרחמנות'דיגער שטום אַרויס דער פּראָקוראָר.

— שטאַרבען?... אַלזאָ, מוז איך שטאַרבען? מ'ווי אויפהענגען?

דער רב האָט איהם אַרומגענומען און מיט טרער די אויגען, פאָטערליך געזאָגט:

— מוט, מיין קינד, טראַכט וועגען גאָטס רחמנות, אַן'אל-רחום-וחנון.

— איך זאָל שטאַרבען? — האָט לוריע ניט מענשליך קול אויסגעשריגען — אָבער איהר, רבי דער אַמבעסטען וויסט, אַז איך בין אומשולדיג!

דער רב האָט אַוועקגעדרעהט דעם קאָפּ און זיך די טרעהרען.

לוריע איז געזעסען אויפ'ן בעט, האַלב וואַהנזי האָט ניט פערשטאַנען די בעפעהלען, וואָס זענען געגע וואָרען און זיך געלאָזען אָנטון פון די טורמע-וועכטער.

— נו, לוריע, סיי-ווי-סיי וועט איהר שטאַרבען מודה, איהר האָט ערמאָרדעט?

לוריע איז אויפגעשפּרונגען:

— יאָ, איך געה שטאַרבען, אָבער אויף קידוש-ה שווער, אַז איך בין אונשולדיג!..

דער בעפעהל „געהן!", האָט איבערגעריסען דאָס אַלע אָנוועזענדע האָבען זיך געלאָזט געהן נאָ דער צוג האָט אויסגעזעהן ווי אַ לויה.

וואוהין פיהרט איהר מיך? האָט געפרעגט לורי

— אין קאַבינעט פון הויפּט-וועכטער.

— נאָך וואָס?

— אָפּנאָלען די האָהר.

— לפנים איז ער געגאַנגען רוהיג, אין קאָפּ געהאַקט ווי מיט האַמערס: איך בין אַ קרבן, איך שט קידוש-השם.

דער תליון איז שוין געווען גרייט, אָנגעטון ווייסע הענדשקעס און אַ מאַסקע אויפ'ן פנים. ער אַלץ געהאַט גרייט, כדי אויסצופיהרען זיין מלאכה.

פון דערווייטענס איז אָנגעקומען דער טרויער-צ

פון פאָרענט איז געגאַנגען לוריע, אָפּגענאָלט די הענד פערבונדען אויף הינטען און נאָך איהם די וואַקעלדיגער מיט אַ ספר'ל אין האַנד. דער רב הו ווערט נאָך וואָרט:

— אשמנו, בגדנו, גזלנו...

און לוריע האָט נאָכגעשעפּטשעט פער'חיש'ט:

אשמנו, בגדנו, גזלנו...

(פאָרטזעצונג זונטאָג).

...נאַ „ERA" פרי־ העדר „פלאַראַ": די גרעסטע פילם־אַטראַקציע!

זאַווישאַ 22 (באַלוט)

היינט און פאָלגענדע טעג! דער שלאַגער פון אַלע צייטען!

...ער צאַרישער קוריער (Kurjer Carski)

לויט דער ערציילונג פון – – זשול ווערן. – –

די 2־טע און לעצטע סעריע אין 10 אַקטען.

ספּעציעל צוגעפּאַסטע מוזיק, אויסגעפירט דורך אַ פאַרגרעסערטן אָרקעסטער

הויפּט־ראָלן: דער ...ן פון עקראַן IWAN MOZŻUCHIN און NATALJA KOWANKO

ביליג און גוט!

ספּאָרט־וואַגען . . . . —.58 זל
קינדער־בעט מיט ניקל און שאַטק, מאַטראַץ —.65 „
פעלד־בעט מיט ווענטלעך מיט אָדער ברוין —.15 „

פאָדערט איבעראַל!

פון דער פירמע פעלד־בעטן פון דער פירמע

„PALMA-PATENT"

לאָדז, פּאָלנאַצנאַ 24, טעל. 31-85.

הורט. פאַר רעיעלקייט גאַראַנטירט. דעטייל.

פּאָלאַ נעגרי

וואָלט ביז היינטיגן טאָג געווען אַ בעשיידענע כאָריסטקע פון וואַרשאַווער באַלעט, ווען זי וואָלט נישט באַנוצט דעם וואונדערבאַרן מיטעל

COSMOPOLIS

וועלכער פרישט דאָס פּנים, די הענט און דעם קערפּער, נעבענדיג די הויט אַנ׳אונפערגלייכליכער עלאַסטישער און צערטליך סאַמעטענער גלאַטקייט. „Cosmopolis" איז נישט קיין קרעם, „Cosmopolis" דאָס איז נישט קיין פּאַסטע צום געזיכט, נור „Cosmopolis" איז נעצליך עפּעס נייעס נאָך ביזהער נישט געזעהענעס.

הויפּט־סקלאַד אין פּוילען: ROMAN WŁODARSKI, WARSZAWA, LUBIECKIEGO 5

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקן, אַפּטייק־סקלאַדן און פּאַרפומעריע־געשעפטן. פּרייז 2.50 זל. פּער שטיק. ווען מ׳קריגט נישט, דאַרף מען זיך ווענדן צום הויפּט־סקלאַד אויף פּוילען. פאַר קונים פון דער פּראָווינץ ווערט אַרויסגעשיקט נאָך׳ן בעקומען פאָראויס 2.75 אָדער 25 8 אויף אַ נאָכנאַהמע.

היט זיך פאַר פעלשונגען!

1842

פערטרעטער אויף בעזונדערע שטעט אויף אייגענער רעכנונג ווערט געזוכט.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

בזשעזשינער 11, טעל. 37-63

אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונד

ד״ר וואַלינסקי	נאָז, האַלז, אויערן־קר.	4—3
ד״ר הערשנער	קינדער־קראַנקהייטן	12—9½ 5—4
ד״ר שיפּמאַן	אינערליכע קראַנקה.	1—11 6—5
ד״ר לוביטש	הויט־און געשלעכט קר.	2—12
ד״ר שטיינגעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	3—1
ד״ר גאָלדבלאַט	אויגען־קראַנקהייטען	2—12.30
ד״ר עליאַסבערג	כירורגישע קראַנקה.	— 1
ד״ר בערנסאָן	פרויען און געבורטס־הילף	4—3

פּסיכאָ־טעראַפּיע, שפּר. ד־אַפּערוגען, וי שטראַלען א. ז. וו. מאַקען־יצטעלן, קינסטליכע בערג־זון־בעשטראַהלונג אַנגעשפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס. אויך פערלונג — וויזיטען אין שטוב. — אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אָנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, ווי אורין, פלעגמע און בלוט.

2120

אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען אַ רענטגענישער קאַבינעט

עס נעהמען אָן:

ד״ר זילבערשטיין	צאָהן־אַרצט	10 — 2 נ.מ.
ד״ר פּאָשינסקאַ סטאַראָמאַלסקאַ	צאָהן־אַרצט	7—3

קינסטליכע ציין, קראָנען, פּלאָמבען א. ז. וו. די לעטשניצע איז אויך שבת אָפען.

Dr. med.

H. Lajchter

קאָנסטאַנטינער 9.

רוג זאַכאָדניע טעל. 49-66

צאָהן־כירורג

ספּעץ. פון כירורגישע קראַנקהייטען ווי: שטשענקעס, גומענס, רושאָנסלעס, צאָהן־פיסטולעס א. ז. וו. נעמט אָן פון 1½—5 און פון 8—9 אָוו. זונטאָג 11—2.

Dr. med

STUPEL

Szkolna 12

ספּעציאַליסט פאַר הויט, האָר און וועגערישע קראַנקהייטען, מענער־שוועכע, רענטגען־שטראַהלען און קווארץ־ליכט, עלעקטראָ־טעראַפּיע.

נעמט אָן פון 6—9 אין אָוונד, פרויען—12 ביז 3 נאָכמ. 873

מעבעל

שלאַף־צימער, עס־צימער, ביוראָ־איינריכטונג, קוכען־מעבעל

אַלעס אייגענע אויסאַרבייטונג!

קאָנקורענץ־פּרייזען! צו בעקומען ביי די בעסטע בעדינגונגען!

פלאַכעוויטש און רעכט, פּעטריקאַווער 145 (אין הויף).

פערקויפט נישט אייערע דיוואַנעם

44 מעבעל!

...ען, ניי־מאַשינען סאַמאָוואַרען א. אז. וו. בעפאָר איהר איבערצייגט אייך נישט ביי די פירמע,

44 Ch. ŁAZNI 4

גדאַנסקאַ (דלוגאַ)

בעמערקונג: ביי מיר איז שטענדיג אויף לאַגער פערשידען ...בעל, שיין גוט! און ביליג!

לעטשניצע

פעטריקאַווער 62, טעל. 31-53.

ד״ר ס. גוטענטאָג
„ ל. פאַמיליער
ד״ר ב. ראַבינאָוויטש
„ מ. וואָלפסאָן
„ א. טענענבוים
ד״ר י. שרייבער
„ פּאָכשאָווסקי
ד״ר ד. אַלטערמאַן
„ מ. פעלדמאַן
פ־ין ד״ר זעלקאָוויטש־קלאַטשקאָ
„ גוטשאָוואָ זאַגר טענענבוים
ד״ר מ. מאַשלאַנקאַ
ד״ר פ. ברוין
„ י. פּאַלאָווישיק
ד״ר י. סטופּאַי
„ ס. האַלענדערסקאַ
ד״ר מ. קלאַטשקאָ
„ באַל. כאַן
ד״ר לערנער
צאָהן־אַרצט ס. שטוועם
„ מ. רעזניקאָוואַ
„ ב. טשורנאָווסקאַ
„ נ. קאַצענבאַגען

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

...ן ערצטליך־רענטגענישער קאַבינעט

זגיערסקאַ 17, טעל. 16-33.

...ר ראַטאַווסקי	נאָז, האַלז, אויערן קר.	11-10 3-2 6½— 7½
...ר רוזשאַנער	הויט־און געשלעכט־קר.	11—10 2—1
...ר גאָלדשפּיין־פּאַלאַק	אויגען־קראַנקהייטען	2-1 8-7
...ר זוסמאַן	נערווען־קראַנקהייטען	2—12
...ר ראַזענצווייג	קינדער־קראַנקהייטען	12-10 5-4
...ר פּאַפּיערני	פרויען־און געבורטס־הילף	1-11½ 6-5
...ר קאַנטאָר	כירורגישע־קראַנקהייטן	4-3 2-1.3
...ר ווינבערג	אינערע הערץ לונגען־קר.	1-11 7-5½
...ר סטופּעל	רענטגען	6-4 12-10
...ראַדזענטשיק	צאָהן־אַרצט	7—3
...נ. ראָזען	צאָהן־אַרצט	2—9

...־פונדהיילונג, בעליכטונגען, קראָנען, פּאָסטען, א. אז. וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען

רענטגען־אינסטיטוט

...ונג פון הויט־קראַנקהייטען פון קאָפּ (פאַרך) סיט ...אַגענשטראַהלען, פּער בעשטראַהלונג און דורכלייכטונ־... קאָהרן־לאָמפּע, דיאַטערמיע, לעקטרזאַציע, אַלע ...ליכע אַנאַליזען. אַ קורס פאַר מאַסאַזשיר. ...אימפונגען געגען שאַרלאַך (שקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכמ.

די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.

היטעט אייך דער שטאָט.

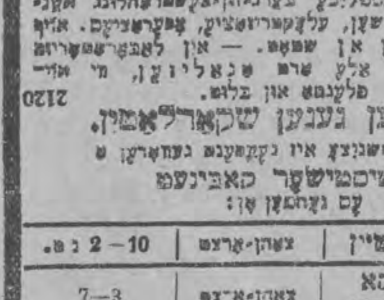

לונגען־קראַנקהייטען!

רעקאָמענדירט דורך די ה״ה דאָקטוירים

Balsam Thlocolan Aqe

ביי סוכאָטעס, בראָנכיט, הוסט פערליידעטערט ביי פלעגמע, פערשטאַרקט דעם אָרגאַניזם און דעם ווידערשטאַנדפעהל פון קראַנקען, פערגרעסערט די וואָג פון קערפּער

„Balsám Thlocolán Aqe" פערקויפען אַפּטייקען. פערלאַנגט נור אין אָריגינעלער פּאַקונג פון דער אַפּטייק 1962

A.Gąsecki w Wárszáwie, ul. Leszno 41

LEKARZ-DENTYSTA—צאָהן־אַרצט

M. KARABANOW

וואָלטשאַנסקאַ 31 (אין הויף) טעלעפאָן 59-09

היילט, פּלאָמבירט ציהט ציין גאַנץ אָהן שמערצען, קינסטליכע ציין אָהנע גומענס און רעפּעראַטורען ווערען שנעל און ביליג אויסגעפירט.

נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 8 אין אָוונד. 1195

לעטשניצע פּרייזען. בעראַטונג אומזאָנסט.

מעבעל

אין קויף און פערקויף

דיוואַנעס, בעלצען, ניי מאַשינען, גאַרדעראָבען, סאַמאָוואַרען א. ז. וו. און צאָהלט די העכסטע פּרייזען

א. ווייצמאַן נאַרוטאָוויטש 19

(רזיעלנאַ)

אין מעבעל־געוועלב, (פּרזשעס־וואָלגוגג שענקעוויטשאַ 29) ביי מיר איז שטענדיג דאָ פערש. געניצטע מעבעל און גוטען צושטאַנד צו פערקויפען. 1333

J. BERMAN

Al. I Maja 20

poprawia wszelkie brzydkie charaktery pisma w przeciągu gziesięciu lekcji. 803

קראָוואַטן־נייטאַרינס

ווערען פון זאָפאָרט געווצט ביי גרינשפּאַן. נאַוואָ־טאַרגאָווא 4 וו. 12.

Dr. med.

A. MAZUR

נאַרוטאָוויטש(רזיעלנאַ)44

טעלעפאָן 22-44.

אויערען און האַלז קראַנקהייטען שטימע און שפּראַך־פעהלערען (שטאַמלען א.אז.וו.) נעמט אָן פון 12—2 און פון 6³⁰—8 אָוו.

דאס לאָדזער לעבען

נייער פאָלקסבלאַט
29. אַפּריל 1927.

29 פרייטאָג כז ניסן תרפ"ז	אַפּריל זון-אויפגאַנג 4.10 זון-אונטערגאַנג 6.58 לענג פון טאָג 13, 12 ליכט צינדען: 6.46

אין שפּאַניען און פּאָרטוגאַל

עפענען זיך גרויסע אפּזאַץ-מערק פאַר לאָדזער טעקסטיל-סחורות.

די אַלגעמיינע לאַגע אין לאָדזער האַנדעל.

די נאָך יום-טוב וואָך האָט אין לאָדז נישט ערפילט די האָפנונג, וואָס מ'האָט אויף איהר געלעגט.

די הויפּט-סבה פון'ם שטילשטאַנד איז דער נישט קלאָרער וועטער, וואָס האָט געהערשט די גאַנצע צייט. די פּראָווינ-צער סוחרים זענען נישט געקומען די גאַנצע וואָך קיין לאָדז און אויפ'ן

בוימוואָל סחורות מאַרק

האָט געהערשט אַ גוואַלדיגער שטיל-שטאַנד. אַ ביסעל האָט מען געקויפט זומער-סחורות ריפסען, שעמיזעס א.א.וו. וואָס ווערען איצט אויסגעאַרבייט אין גרויסע סכומים. די אומזיכערקייט פון וועטער האָט געשטערט אויף דעם איינ-צעלען פדיון און דער פּראָווינץ און ס'בעווייזען זיך איינצעלנע פּראָטעסטען. די דאָזיגע פּראָטעסטען זענען נישט קיין מאַסען-ערשיינונג און די „פּראָטעסטאַנ-טען" וועלען זיי אויסקויפען באַלד ווי ס'וועט ווערען אַ ביסעל לעבעדיגער.

קיין בעזונדערע אויפלעבונג איז אויך נישט געווען מיט

וואָלענע סחורות.

אין די סוחרישע קרייזען ערוואַרט מען, אַז אַ בעוועגונג זאָל זיך אָנהויבען שוין אין די נאָהענטסטע טעג. אין דער בראַנזשע זענען קיין פּראָ-טעסטען ביז איצט נישט אָנגעקומען און די שטימונג ביי די סוחרים איז אַ גאַנץ מונטערע. לעבעדיג איז געווען מיט

בוימוואָל-גאַרן

דאָ האָט ווייטער אויסגעפעהלט סחורה און פאַר איינציגע נומערן צוזערן האָט מען געצאָהלט פּראַאוויס, אַבי מ'זאָל נאָר געבען סחורה. די סיטואַציע איז זעהר אַ פעסטע אין די שפּינערייען אַרבייטען מיט'ן פולען אימפעט.

אַ סענסאַציע האָט אַרויסגערופען אין די לאָדזער האַנדעלס-קרייזען די ידיעה, אַז לאָדז הויבט אָן פערהאַנדלונגען מיט

שפּאַניען און פּאָרטוגאַל

וועגען עקספּאָרט פון טעקסטיל סחורות. נאָך אין די אַלטע צייטען פאַר'ן קריג האָט לאָדז זיך אויסגעצייכענט מיט איהר דערגרייכען אויף די ווייטסטע געביטען.

אָרגאַניזירט און אונאָרגאַניזירט איז די לאָדזער טעקסטיל-פּראָדוקציע אַריינ-געדרונגען אין די ווייטסטע ווינקעלען פון דער וועלט. דורך אַ צופאַל האָט אַ לאָדזער יודישע טעקסטיל-פירמע בעקו-מען פערבינדונגען מיט די פירענעען, זיך בעקענט מיט די דאָרטיגע פער-העלטענישען און פעסטגעשטעלט, אַז איי-ניגע סאָרטען טעקסטיל-סחורה, וואָס ווערען אויסגעאַרבייט אין לאָדז קענען דאָרט בעקומען אַ גוטען אָנזאַץ. די דאָזיגע פירמע האָט אַפילו פערשאַפט פערשי-דענע מוסטערן פון די דאָרטיגע סחורות און זיי דאָ געפּרובט אויסאַר-בייטען. ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז די קאַלקולאַציע האַלט אויס און ס'איז אַרויסגעשיקט געוואָרען דער ערשטער טראַנספּאָרט. דערביי ווירקט מיט דער נישט לאַנג אָפּגעשלאָסענער פּויליש-שפּאַנישער האַנדעלס-טראַקטאַט, וואָס זעהט פאָר אַ רייה פערלייכטערונגען פאַר'ן פּוילישען אימפּאָרט קיין שפּאַ-ניען.

הכלל מיר שטעהען פאַר נייע אויסזיכטען פאַר דעם פּוילישען טעק-סטיל-עקספּאָרט.

דער גורל פון יודישען טעאַטער אין לאָדז.

דעם „סקאַלאַ"-בנין שטעהט פאָר פערוואַנדעלט צו ווערען אין אַ מאַנופאַקטור-לאַגער

דעלעגאַציע פון זשורנאַליסטען און קולטור-טוער ביי'ם פּרעזעס אָסקאַר קאָהן. —

אין דער לעצטער צייט ווערען גע-מאַכט פּרובען — און גאַנץ ערנסטע — אַריינצובלאָזען אַ נייעם גייסט אין דעם לאָדזער יודישען טעאַטער-לעבען, וואָס האָט שוין אויסגעוויזען צו זיין איינגע-גאַנגען אונטערגעגאַנגען. אַ גרופּע זשור-נאַליסטען, אַרטיסטען און אַנדערע פּער-זאָנען, וואָס האָבען אַן אינטערעס פאַר'ן יודישען טעאַטער, האָבען געגרינדעט אַ געזעלשאַפט, וואָס איהר ציל איז צו שאַפען אַ יודיש-קונסט-פּאָזיציע. עס אָר-גאַניזירט זיך אַ קרייז ערנסטע יודישע שוישפּילער, וועלכע וועט זיין פעהיג צו שאַפען דעם יסוד פאַר אַ גוט יודיש טעאַטער און צו דערהאַלטען עס אויף דעם געהעריגען קולטורעלען ניוואָ. עס לאָזט זיך בכלל בעמערקען אַן אויפלע-בונג אויף דעם געביט. אַ ווילען אי-בערצורייסען מיט דער גלייכגילטיגקייט און אַפּאַטיע לגבי דעם יודישען טעאַ-טער און זיין קינסטלעריש ערציהערי-שען ווערט.

ביז עס וועט געשאַפען ווערען די מעגליכקייט איינצואָרדנען אַ ניי יודיש טעאַטער און אַן אייגענער היים, איז די אויפגאַבע פון די טעאַטער-טוער אויפצוהאַלטען דאָס יודישע טעאַטער אויף דעם פּלאַץ, וואו עס האָט זיך שוין געהאַט איינגעבירגערט און גע-וואָרען דאָס טראַדיציאָנעלע אָרט פון יודיש טעאַטער-שפּילען. מיר מיינען דאָס סקאַלאַ-טעאַטער. ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז מיט דעם דאָזיגען טעאַטער האַלט עס זעהר שלעכט. דאָס טעאַטער אַלס אַזעלכעס געפינט זיך פאַקטיש אין סטאַדיום פון ליקווידאַציע. טאָג-טעגליך ווערט עס לעדיגער און וויסטער, און ווי ס'איז בעקאַנט געוואָרען, האָט די „ווידזעווער מאַנופאַקטור", צו וועלכער די געביידע פון „סקאַלאַ" געהערט, בדעה צו פערוואַנדלען דעם לאָקאַל אין אַ מאַנופאַקטור-סקלאַד.

צוליב דעם האָט זיך געכאַפּט אַ דע-לעגאַציע פון דער יודישער פּרעסע און קולטורעלע טוער געווענדעט צום פּרעזעס פון דער ווידזעווער מאַ-נופאַקטור ה' אָסקאַר קאָהן, כדי די זאַך אַרומצורעדען און זיך בעמיהען אָפּצוּווענדען דעם קלאַפּ, וואָס דראָהט דעם יודישען טעאַטער אין לאָדז. די דעלעגאַציע, וועלכע איז בעשטאַנען פון די ה"ה: רעד. י. אונגער, דיכטער מ. בראָדערזאָהן, רעד. לאַזאַר פוקס און רעד. י. קאַהאַן, האָט אויפגעקלערט דעם ה' קאַהאַן די סכנה, וואָס דראָהט דעם יודישען טעאַטער אין פאַל, ווען „סקאַ-לאַ" זאָל אַלס טעאַטער אונטערנעהמונג ליקווידירט ווערען.

ה' קאָהן האָט אין זיין ענטפער נישט אָפּגעלייקענט, אַז די עקספּאַנסיע פון דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור" פער-לאַנגט פאַקטיש אַן אויסברייטונג פון לאָקאַל און דערביי קומט מאַקע אין בעטראַכט דאָס „סקאַלאַ-טעאַטער, וואָס דאַרף פערוואַנדעלט ווערען אין אַ מאַ-נופאַקטור-סקלאַד. דער ענין איז אָבער נישט איינגאַנצען אויפגעקלערט און איז נאָך נישט ענטשידען. די ענטשיידונג וועט קומען אין משך פון די נאָהענט-סטע עטליכע וואָכען. אויב עס וועט זיך אַרויסווייזען, אַז די „ווידזעווער מאַנופאַקטור" קאָן זיך אָהן דעם לאָקאַל נישט בעגעהן, דאַן וועלען אַלע מאַטי-ווען מוזען אָפּטרעטען אָן אַ זייט, ווייל „געשעפט איז פאַר אַלעם".

אויב אָבער, האָט פּרעזעס קאָהן, ווייטער ערקלערט, עס וועט זיך אַרויס-שטעלען, אַז די „ווידזעווער מאַנופאַק-טור" וועט קאָנען אויף דעם לאָקאַל פאַר איהר אייגענעם געברויך פערציכ-טען, דאַן וועט „סקאַלאַ" אָפּגעגעבען ווערען פאַר אַ יודיש טעאַטער. ה' קאָהן האָט בולט אונטערגעשטראָכען, אַז ער וועט דעם לאָקאַל געבען נאָר פאַר אַ יודיש טעאַטער, און אַז אַלע אַנדערע פאָרשלאָגען, וועלכע ער האָט דורך-געקומען ביז איצט אין אַ זעהר גרויסער צאָהל, ווערען דורך איהם אַפילו נישט גענומען אין בעטראַכט.

ה' קאָהן האָט אָבער בעמערקט, אַז עס וועט זיך איהם דעמאָלט האַנדלען אין שאַפען אַן'אמת קולטורעלע פּאָזי-ציע, אַ יודיש טעאַטער אין בעסטען זין פון וואָרט, וואָס זאָל קאָנען זיין אַ מוסטער פאַר אַנדערע. עס וועט איהם דעמאָלט לחלוטין נישט געהען אין מאַ-טעריעלע פּראָפיטען, און דעם לאָקאַל וועט ער אָנפערטרויען נאָר אַזאַ פער-זאָן אָדער געזעלשאַפט, וואָס וועט איהם געבען די גאַראַנטיע, אַז נאָר אַזאַ טעאַטער און נישט קיין אַנדערס וועט געשאַפען ווערען.

מלוכה-פּרעזידענט קומט קיין לאָדז אויפ'ן 15 און 16. מאַי

ער וועט זיין ביי די פייערונגען פון 28. פּולק און וועט בעזוכען אַ רייה פאַבריקען.

(מ) ווי מיר האָבען שוין מיטגע-טיילט, איז אַ דעלעגאַציע פון לאָדזער שטאָט-ראַט, מיט'ן אָנטייל פון מיליטער-פאָרשטעהער. ד"ר פיכנא און ד"ר ראָזענבלאַט, אַרויסגעפאָהרען קיין וואַר-שא, כדי צו פערבעטען דעם מלוכה-פּרעזידענט מאָשטשיצקי צו דער פיי-ערונג פון איבערגעבען דעם 28. שיסער-פאָלק אַ פאָהן פון דער שטאָט לאָדז.

דער מלוכה-פּרעזידענט האָט די איינ-לאַדונג אָנגענומען און ער וועט דעם 15. מאַי קומען קיין לאָדז.

כדי אָבער זיך צו בעקענען גענויער מיט'ן לאָדזער לעבען, פאַבריקען און סטאַטישע איינריכטונגען, האָט דער פּרעזידענט אויסגעדריקט זיין גרייטקייט צו בלייבען אין לאָדז אויך דעם 16. מאַי.

דער מלוכה פּרעזידענט וועט אַלזאָ ווילען אין לאָדז דעם 15. און 16. מאַי. אַלע פאַרבערייטונגען ווערען שוין געמאַכט.

גרונדשטיין צום קאָשטשושקאָ-דענקמאַל

וועט געלעגט ווערען דינסטאָג, בעת דער פייערונג פון 3 מאַי.

(מ) אונטער'ן פאָרזיץ פון ביסקופּ טימיעניצקי איז אין קאַבינעט פון שטאָט-ראַט-פאָרזיצער פאָרגעקומען אַ גרעסערע זיצונג פון בירגער-קאָמיטעט, וועלכער אָרגאַניזירט די 3-מאַי-פייערונגען אין לאָדז.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז די פייערונגען זאָלען זיך אָנהויבען מאָנ-טאָג, דעם 2. מאַי אין אָוונד מיט אַ מאַרש פון די מיליטער-אָרקעסטערס.

דינסטאָג אינדערפריה וועלען אין אַלע קאָסטשאָלען פאָרקומען גאָטעס-דינסטען.

11 פאַרמיטאָג וועט זיך אָנהויבען דער צוג, וועלכער וועט געהן איבער אַ רייה גאַסען ביז צום פרייהייטס-פּלאַץ, וואו ס'וועט געלעגט ווערען דער גרונד שטיין צום קאָשטשושקאָ-דענקמאַל.

אין אָוונד וועט פאָרקומען אַ פייער-ליכע פאָרשטעלונג אין שטאָטישען טעאַטער.

אין די פאַרקען און גערטנער וועלען שפּילען אָרקעסטערס.

לאָדזער מיסיאָנערען ווילען כאַפּען נשמות.

מיט אַ פּאָר טעג צוריק האָבען זיך בעוואונדערט צו אַ מיטגליד פון דעם יו-גענד-פערבאַנד „ירדניה" צוויי פּערזאָן און געבעטען, אַז מען זאָל זיי פערדינ-גען דעם לאָקאַל אויף דאָנערשטאָג פאַר אַ מיטגלידער-פערזאַמלונג פון אַ געווי-סען פעראיין. דער פאָרשטעהער פון „ירדניה" האָט צוגעזאָגט צוגעבען אַנ-טפער, ווען זיי וועלען צושטעלען די ערלויבניש פון רעגירונגס-קאָמיסאַריאַט. די דערמאָנטע הערן זענען אַוועקגע-גאַנגען און מעהר נישט געקומען.

נישט קוקענדיג דערויף האָבען זיך געכטען בעוויזען אין די גאַסען פון דער שטאָדט גרויסע פּלאַקאַטען וועגען אַ פערזאַמלונג מיט אַ בולט'ער מיסיאָנע-רישער טענדענץ. די פערוואַלטונג פון „ירדניה" האָט זעלבסטפערשטענדליך אָבגעשלאָסען דעם לאָקאַל און נישט דערלאָזט, אַז אַזאַ פערזאַמלונג זאָל דאָרט פאָרקומען.

גלייכצייטיג איז מיטגעטיילט געוואָ-רען וועגען דעם פאַקט דעם רעגירונגס-קאָמיסאַריאַט, און די פערוואַלטונג פון „ירדניה" וועט אויך צוציהען צו גע-ריכטליכע פעראַנטוואָרטליכקייט די פער-אַנשטאַלטער פון דער פערזאַמלונג פאַר מיסברויכען מיט דעם נאָמען פון „ירדניה". די דערמאָנטע „פערזאַמלונג" איז, ווי געזאָגט, נישט פאָרגעקומען.

אָט מיט וואָסערע שפּיצלעך עס בע-נוצען זיך די מיסיאָנערען, כדי צו כאַ-פּען נשמות, נישט אָבשטעלענדיג זיך אַפילו פאַר אַזעלכע שאַנטאַזש-מיטלען.

דאָסמאָל אָבער איז דאָס זיי נישט געלונגען.

„אַבראַמאָווי".

לעצטער טאָג פון צאָהלען.

(י) היינט איז דער לעצטער טערמין פון איינצאָהלען די „זאַליטשקעס" אויפ'ן אינדוסטריע שטייער („אַבראַמאָווי"), פאַר'ן ערשטען קוואַרטאַל 1927.

עס דאַרפען צאָהלען די, וועלכע פיהרען נישט קיין ביכער און זענען נישט מחויב צו צאָהלען דעם שטייער חודש'ליך.

עס דאַרפען אויך היינט איינצאָהלען די ראַטע די שטייער-צאָהלער, וועלכע פיהרען ביכער און זענען מחויב צו צאָהלען חודש'ליך.

היינט קען מען נאָך צאָהלען דעם שטייער אָהן שום שטראָף.

צום 1. מאַי.

צונרייטונגען פון דער פּאָליציי.

(י) די לאָדזער פּאָליציי האָט בע-קומען אַ צירקולאַר פון דער צענטראַ-לער מאַכט, אַז אין טאָג פון 1 מאַי זאָל זיך די פּאָליציי געפינען אין גרייט-קייט, איג'ם צירקולאַר ווערט אָבער געזאָגט, אַז די פּאָליציי זאָל זיך פער-האַלטען אין רעזערוו און אינטערווע-נירען נאָר אין נויטיגע פעלען.

רוסלאַנד

קומט היין לאָדז קויפען סחורות

(ס) קומענדיגע וואָך קומען קיין לאָדז פאָרשטעהער פון דער סאָוויעטישער האַנדעלס-מיסיע און פון „סאָוועטלאָרג", כדי צו מאַכען גרעסערע טראַנזאַקציעס אויפ'ן לאָדזער מאַרק.

ווי מ'גיט איבער האָבען די סאָוויע-טישע האַנדעלס-פאָרשטעהער איצט בדעה צו מאַכען גרעסערע בעשטעלונ-גען ביי דער פירמע איטינגאָן אויף אַ סומע פון 2 מיליאָן זלאָטעס.

אין לאָדז וועלען גענוי אַרומגערעדט ווערען די בעדינגונגען פון די בעשטע-לונגען.

10 מיליאָן זלאָטים

פאַר לאָדז פערלאַנגט דער וואַ-יעוואָדע ביי דער רעגירונג.

(י) דער לאָדזער וואָיעוואָדע ה' יאַש-משאָלט האָט היינטיגע וואָך אינטער-ווענירט ביי דער רעגירונג וועגען גע-בען פאַר לאָדז אַ הלואה פון 10 מיליאָן זלאָטעס אויף אַ רייה אינוועסטיציע-אַרבייטען בויען שולען א. ד. גל.

בוי-אַרבייטער

האָבען בעקומען 27 פּראָצענט הוספה.

(י) נעכטען איז געשלאָסען געוואָרען אַן'אָפּמאַך צווישען די לאָדזער בוי-אַר-בייטער און די אונטערנעהמער, די בוי-אַרבייטער האָבען בעקומען 27 פּראָ-צענט הוספה.

קראַנקען-קאַסע שיקט קראַנקע קיין שטשאַווניץ און ראַבקאַ.

(י) ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, האָט די לאָדזער קראַנקען-קאַסע בע-שלאָסען אָפּמאַכען מיט אַ רייה קור-ערטער וועגען אָהנישיקען קראַנקע לאָדזער פערזיכערטע.

מאָרגען ווערען שוין אַרויסגעשיקט קיין ראַבקאַ 60 קינדער און קיין שטשאַווניץ — 30 דערוואַקסענע.

די דאָזיגע ערטער וועלען אויך בע-זוכט ווערען דורכ'ן הויפּט-דאָקטאָר פאַמאַשיעוויטש און פאָרזיצער קאַלו-זשינסקי.

Reduta

אָנהויב שבת און זונטאָג 2 אַ זייגער נאָכם, געוועהנליכע טעג 6 אַ זייגער. לעצטער סעאַנס 10 אַווענד.

היינט פּרעמיערע! 2 גרויסע מייסטערווערק פון פוילישע ליטעראַטור! :—: 3 פילם-שטערנס פון פוילישע עקראַן!

בונד פון ברוט און אייזן

דראַמאַטישע דראַמע אין 8 אַקטען, געשאַפען אויפ'ן גרונד פון דער נאָוועלע פון G.Daniłowski אַ נ. „דאָס לעצטע מייסטערווערק" און „דער צוג".

Halina Łabędzka

די פוילישע עקראַן-קינסטלערין קרעאירט אין דעם פילם אַ פרוי, ביי וועלכער עס האָט זיך ערוועקט אַ שטורמישער טעמפּעראַמענט, דורשט נאָך וואַחנזין און פּראַכט. :—:

אויסערדעם די פּראַכטפולע דראַמע אין 2 אַקטען, געשאַפען אויפ'ן גרונד פון דער נאָוועלע פון ציקל St. Grabinski

שאָמאַטס געליבטע

אין דער אויספיהרונג פון

H. Makowska, Juljan Igo Syn

W. Ordynski, O. Kaczanowski, W. Zawiszânkâ

פּאַספּאַרטוס און הנחה-בילעטען זענען ערשט גילטיג פון מאָנטאָג ד. 2 מאַי.

טרויער-זיצונג פון שטאָט-ראַט

לכבוד דעם ערמאָרדעטען פּרעזידענט צינאַרסקי.

(—) די נעכטיגע זיצונג פון שטאָט-ראַט איז געווען געווידמעט ספּעציעל דעם אָנדענקען פון ערמאָרדעטען שטאָט-פּרעזידענט צינאַרסקי.

די פייערליכע טרויער-רעדע האָט געהאַלטען דער פּרעזעס פון שטאָט-ראַט ד"ר פּיכנאָ.

„בעת דעם לעצטען געזעגענען זיך, זאָגט פּרעזעס פּיכנאָ, האָבען מיר זיך געוואונשען אַ פריילעכען יום-טוב, ליידער האָבען מיר געהאַט טרויעריגע טעג, פון אַ מערדערישער האַנד איז געפאַלען דער פּרעזידענט פון דער שטאָט לאָדז צינאַרסקי, און היינט גיבען מיר איהם אָפּ דעם לעצטען כבוד.

די שרעקליכע טאַט האָט צוויי כאַראַקטעריסטישע מאָמענטען, ערשטענס אַ געזעלשאַפטליכער. פּרעזידענט צינאַרסקי איז געווען אַ געזעלשאַפטליכער טוער און דאָס בעוויזט, ווי שווער און פעראַנטוואָרטליך איז די אַרבייט פון געזעלשאַפטליכע טוער.

דער צווייטער מאָמענט איז דער באָדען, אויף וועלכען דער מאָרד איז אויסגעפיהרט געוואָרען. דאָס איז די געזעלשאַפטליכע נויט, וואָס הערשט ביי אונז אין שטאָט. מיר דאַרפען, דעריבער, נאָך מעהר ווי פריהער צו זעהען די דאָזיגע נויט צו לינדערען. צה'ן דעם אָנדענק פון פּרעזידענט צינאַרסקי".

די דאָזיגע רעדע איז דורך אַלע אָנוועזענדע אויסגעהערט געוואָרען שטעהענדיגערהייט.

ווייטער איז אָהן דיסקוסיע בעשלאָסען געוואָרען צו דעקען פון דער שטאָט-קאַסע 29 טויזענד זלאָטיס, וואָס האָבען געקאָסט די אויסגאַבען אויף איינצואָרדנען די קבורה פון ערמאָרדעטען פּרעזידענט. אַ חוץ דעם איז בעשלאָסען געוואָרען אַנ'אייביגע פּענסיע פאַר דער אַלמנה אין דער הויך פון 500 זל. אַ חודש און פאַר די יתומים אויך 500 זלאָטיס אַ חודש.

צום סוף האָט דער פּרעזעס פּיכנאָ מיטגעטיילט אַז דער מלוכה פּרעזידענט מאָשטשיצקי האָט אָנגענומען די איינלאַדונג פון דער שטאָט צו בעזוכען לאָדז און וועט ווייזען אין אונזער שטאָט דעם 15-טען און 16 טען מאַי.

איבעראַכטאָג פרייטאָג — מען משפּט'ן

די צוויי מערדער פון לאָדזער פּרעזידענט צינאַרסקי.

(—) נעכטען איז געוואָרען 14 טאָג זינט ס'איז אויסגעפיהרט געוואָרען דער מאָרד איבער'ן פּרעזידענט צינאַרסקי.

צוליב דעם, וואָס ביז נעכטען איז נאָך אין קריי-געריכט נישט אָריינגעפאַלען דער בעשולדיגונגס-אַקט געגען וואָלאָשאַק'ן און רידזעווסקי'ן, איז ענטשטאַנען די מיינונג, אַז די בעשולדיגטע וועלען נישט שטעהן פאַר אַ שטאַנד-געריכט, נאָר פאַר אַ געוועהנליכען, ווייל נאָך 2 וואָכען פון פערברעכען, קען שוין נישט זיין קיין שטאַנד-געריכט.

דער קאַמעראַל-פּראָקוראָר ה' קריכאָווסקי האָט אָבער נעכטען אויפגעקלערט, אַז די 2 וואָכען זענען נאָר חל אויף דער פּאָליציי-אויספאָרשונג. דער פּראָקוראָר בלייבט נאָך דאָס רעכט אויף נאָך 48 שעה.

ערשט היינט ווערט דעריבער דער בעשולדיגונגס-אַקט איבערגעשיקט אין קריי-געריכט און מאָרגען, שבת, ווערט דער בעשולדיגונגס-אַקט איבערגעגעבען ווערען די בעשולדיגטע.

אין די געריכטס-קרייזען פערזיכערט מען, אַז די בעשולדיגטע וועלען אונבעדינגט שטעהן פאַר אַ שטאַנד-געריכט.

דער פּראָצעס וועט פאָרקומען פרייטאָג, דעם 6 מאַי.

אין די אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט-דיזשורען.

(§) היינט דיזשורירען ביינאַכט פאָלגענדע אַפּטייקען: ליפּיעץ (פּיעטרקאָווער 193); מילער (פּיעטרקאָווער 46); גראָשקאָווסקי (קאָנסטאַנטינער 17); גערטנער (ציגעל-גאַס 64); ניעווייאַראָווסקי (אַלעקסאַנדראָווסקאַ 37); יאַנקיעלעוויטש (אַלטער מאַרק 9).

מאָרגען, שבת: פּאָוולאָווסקי (פּיעטרקאָווער 307); האַמבורג (גלובנאַ 50); גלוכאָווסקי (נאַרוטאָוויטש-גאַס 4); שיטקיעוויטש (קאָפּערניקאַ 26); כאַרעמזאַ (פּאָמאָרסקאַ 10); פּאָטאַש (פּל. קאָשטשעלני 10).

נייע פּאָסט-מאַרקען.

(—) דעם 3 טען מאַי ווערען אַרויסגעלאָזט אין אומלויף נייע פּאָסט-מאַרקעס מיט די בילדער פון פּרעזידענט מאָשטשיצקי און מאַרשאַל פּילסודסקי.

אַנ'אינקאַסענט פון „יענע" אינקאַסענטען...

(י) מיט אַ צייט צוריק האָט דער סוחר אַלגונסקי געשיקט זיין אינקאַסענט יעקב אָרענשטיין צום סוחר אימבער איינקאַסירען 200 דאָלאַר.

אָרענשטיין האָט דאָס געלד צוגענומען פאַר זיך און — נעלם געוואָרען.

שפּעטער האָט ער זיך אַליין געמאָלדען אויף דער פּאָליציי און זיך מודה-געווען.

דאָס געריכט האָט איהם פערמשפּט אויף 4 חדשים טורמע.

פערזאַמלונגען

חעגען ענגלישען שבת.

(י) עהרגעכטען זענען אין די קלאַסען-פעראיינען און אין „פּראַצאַ" פאָרגעקומען דעלעגאַטען-פערזאַמלונגען וועגען דעם „ענגלישען שבת" (6 שעה אַרביים שבת), וועלכען די אינדוסטריעלער ווילען אָבשאַפען.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען זיך שאַרף ענטגעגענצושטעלען די דאָזיגע פּרובען.

*

דער אַרבייטסלאָזען-פאָנד האָט בעשלאָסען אויסצאָהלען שטיצע די אַרבייטער פון ריכטער'ס פאַבריק, וועלכע שטרייקען צ ליב'ן אָבשאַפען דעם „ענגלישען שבת".

פאַרלעזונג

פון חיעניאַוואַ-דלוגאַשאָחסקי.

היינט פרייטאָג, קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע-זאַל אַ פאָרלעזונג פון רעד. ס. וויעניאַוואַ-דלוגאַשעווסקי א. ד. ט. „דאָס אַראָבוואַרפען דעם צאַר" (די רוסישע רעוואָלוציע).

פון געריכט.

2 גנבים — 2 יעהרלעך.

(י) דאָס לאָדזער קריי-געריכט האָט נעכטען בעטראַכט דעם פּראָצעס געגען: דור גאָלדרובין און טעאָפיל מאַלאָוואַניעץ, וועלכע זענען געווען בעשולדיגט אין אויספיהרען אַ רייה גנבות.

נעכטען האָט מען זיי בעת'ן אויספיהרען אַ גנבה אויף 1 מאַי-אַליע נומער 7.

דאָס געריכט האָט ביידע גנבים פערמשפּט צו אַ יאָהר טורמע יעדען.

ביי מאַגען אומאָרדנונגען

הארץ-ברענען, פערקלענערטע הונגער-געפיהל, קישקע פערשטאָפּונג, בעקלעמונגען, גלידער-ציטערן וכ"ו שוואַכקייט בעווירקט אַ גלאָז נאַטירליך ביטער-וואַסער פון **Franciszek Józef** ביי יעדער עלטער און געשלעכט, שנעלע בעלעבונג פון דער נידעריגע פערדייאונג.

ערצטליכע מיטטיילונגען פון די טראָפּישע-לענדער ריהמען זעהר דאָס וואַסער פון **Franciszek Józef** אַלס אַ וויכטיגע הילפס-מיטעל געגען דיזינטעריע, זאָווי מאַגען-קראַנקונגען, וואָס פעראורזאַכען אַ פיבער.

פאָדערט אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטעקעס.

העברעאישער שריפטשטעלער נתן ביסטריצקי קומט קיין לאָדז.

היינט פרייטאָג קומט קיין לאָדז דער בעקאַנטער העברעאישער שריפטשטעלער ה' נתן ביסטריצקי פון א"י, וועלכער ווילט איצט אין פוילען אין די אָנגעלעגענהייטען פון קרן-קימת. ה' נ. ביסטריצקי פערבלייבט אין לאָדז עטליכע טעג און וועט האַלטען אַ רייה רעפעראַטען איבער פערשידענע אַקטועלע ארץ-ישראל טעמע'ס.

Dr. H. SPIRA-BORNSTEINOWA
Cegielniana 4
טעלעפאָן 34-90.
ספּעציאַליטעט: אַקושער און פרויען-קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 3—6 נאָכמיטאָג.

פּראָפ. ד"ר פ. שניאורזאָן אין לאָדז

אַ רעפעראַט אין דער יודישער פאָלקס-אוניווערזיטעט.

ווי מען טיילט אונז מיט אָרדענט די יודישע פאָלקס אוניווערזיטעט איין זונטאָג דעם 1-טען מאַי אַ רעפעראַט פון בעקאַנטען דענקער און פּעדאַגאָג פּראָפעסאָר פון בערלינער אוניווערזיטעט ד"ר פ. שניאורזאָן, ער וועט רעפערירען א. ד. ט. „צווישען זעלבסטמאָרד און לעבענס-שכרות".

דער רעפעראַט וועט געוויס אַרויסרופען אַ גרויסען אינטערעס צווישען די לערנענדע קרייזען אין אונזער שטאָט.

מאָרגען הויבט אָן שפּילען!

אין לאָדז דער בעריהמטער „אַזאַזעל".

איצט ערשט, נאָך אַ רייה חדשים, קען מען מיט זיכערקייט זאָגען, אַז „אַזאַזעל" איז דאָס איינציגע יודישע קינסטלערישע מיניאַטור-טעאַטער אין פוילען.

פערשידענע סיבות האָבען געווירקט דערצו, אַז ווי יעדעס יודישע טעאַטער, האָט אויך „אַזאַזעל" געמוזט וואַנדערן איבער שטעט און שטעטלעך. און אפשר איז עס גאָר אַ מעלה: אין אַלע ווינקעלעך פון פוילען, אין וואָהלין, אין ליטע, אין מזרח און מערב גאַליציען—אומעטום האָט מען געזעהן דעם „אַזאַזעל" און אומעטום איז דער ערפאָלג געווען אַ גרויסער. די האַרציגע „אַזאַזעל"-מוזיק (קאָנ'ס), די פיינע לידלעך, סצענקעס, ווערטלעך (בראָדערזאָנ'ס), דער דיסקרעטער וויץ (גאַדיק'ס)—פאָלק איז אַריין אין פאָלק, געוואָרען היימיש און נאָהענט.

און—איצט איז „אַזאַזעל" צוריק אין לאָדז. בערייכערט און פערשטאַרקט; אָנגעפּאַקט מיט נייע פּראָגראַמען, נייע „שלאַגערס" פון ערשטקלאַסיגער בעדייטונג.

צוזאַמען מיט אונזערע אַלטע בעקאַנטע און בעגאַבטע: גאַדיק, לילית, סטרוגאַטש, לאַנדוי, פר. לוריע-שפּיגעל און די „מוזיניקלעך": פּאָזנאַנסקי, פּאָטאַשינסקי, מאַנסדאָרף און מעלניק,—איז אויך מיטגעקומען מיט דער טרופּע דער בעריהמטער יודישער מאָהלער פריץ קליינמאַן, וועלכער האָט צוגעגרייט דעקאָראַציעס — צאַצקעס!

אַלזאָ נאָך חדשים פון ווינטער, שניי, קעלטען, איז איצט צוזאַמען מיט'ן פריהלינג צוריקגעקומען— דער „אַזאַזעל". לאָדז — פּרעה זיך!

אונזער שוואַרץ'ס

קונסט-אויסשטעלונג.

נאָך עטליכע טעג, און די פּרעכטיגע אויסשטעלונג פון מאַרק שוואַרץ וועט זיך איבערטראָגען אין וואַרשאַ.

די ביז-איצטיגע אויסערגעוועהנליכע פּרעקווענץ האָט בעוויזען, אַז צו אונזער יונגען טאַלאַנטפולען קינסטלער, וועלכער האָט זיך קונה שם געווען אין דער גרויסער וועלט—האָט זיין געבורטשטאָט אַרויסגעוויזען דעם געהעריגען אינטערעס.

אַ גאַנצע רייה בילדער פון דער אויסשטעלונג זענען פערקויפט געוואָרען צו לאָדזער פּריוואַט-זאַמלער און מעצענאַטען, וועלכע האַלטען, אַז כל זמן דער לוקסעמבורגער גאַלעריע אין פּאַריז לוינט צו האָבען ביי זיך אַ „מאַרק שוואַרץ" לוינט זיך דאָך זיי אַוודאי!

ווער ס'האָט די מעגליכקייט די דאָזיגע אויסשטעלונג צו זעהן, און האָט עס נאָך דערוויל נישט בעוויזען צו טון—מוז זיך צואיילען!

שאַך-טורניר

רעזולטאַטען פון נעכטיגען טאָג.

דער נעכטיגער טאָג האָט פאַר די שאַכיסטען געברענגט אַ סענסאַציע: רובינשטיין האָט פערשפּילט ביי קלעטשינסקי'ן.

ווייטער האָט גלאַס געוואונען ביי פרידמאַן (לעמבערג); מאַקאַרטשיק האָט געוואונען ביי דאַנישעווסקי'ן; פרידמאַן (וואַרשאַ) האָט געוואונען ביי לאָווצקי; די פּאַרטיעס: קאָן-כוואַיניק, קאַלסקי-טאַרטאַקאָווער און רעגעזשינסקי-קרעמער זענען געבליבען נישט פערענדיגט.

דער 1-טער מאַי און די ר ארבייטס-ציוניזם.

די ציוניסטישע אַרבייטס-פּאַרטיי „התאחדות" אָרדענט איין מאָרגען אַ מיטינג א. ד. ט. דער ערשטער מאַי און דער „אַרבייטס-ציוניזם" אַלס רעפערענטען טרעטען אַרויס די ה"ה נתן ביסטריצקי פון א"י און ד"ר אריה טאַרטאַקאָווער.

מעלדונגען.

מאָרגען, שבת, 4 אַ זייגער נאָכם. קומט פאָר אין לאָקאַל פון יודישען פרויען-גימנאַזיום פּיראַמאָוויטשאַ 7 אַ פערזאַמלונג פון לעהרער פון יודישע מיטעל און פאָלקס-שולען, מיט דער בעטייליגונג פון העברעאישען שריפטשטעלער פון ארץ-ישראל ה' נתן ביסטריצקי. אַלע לעהרער ווערען געבעטען פּינקטליך צוקומען. 879

פון „החלוץ-המרכזי" אין לאָדז.

שבת דעם 30/4 פּינקטליך 7 אָווענד קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4) אַנ'אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון „החלוץ-המרכזי" אין לאָדז. 877

פאַר 5 זלאָטעס

עלעקטריש בעלייכטונג אין שטוב

יעדער איינציגער, וואָס וויל האָבען עלעקטרישע בעלייכטונג אין שטוב פאַר 5 זל. אַ וואָך זאָל זיך צואַנדען צו בעזוכען די קאָנצעסיאָנירטע פירמע

ת. סאַלניק און מ. טאַרנער

צעגעלניאַנאַ 68, פראָנט-געוועלב אין הויז פון פוילישען טעאַטער.

בעמערקונג: זשאַרובקעס מיט 25 פּראָצענט בילינער ווי איבעראַל.

Grand-Kino

היינט און פאָלגענדע טעג! דער גרעסטער קינעמאַטאָגראַפישער טריומף! פאַר יוגענד ערלויבט!

דעם שעיק'ס זוהן

(SYN SZEIKA)

מיט דעם אונפערגעסליכען — עקראַן — בעזויבערער

Rudolf Valentino

יעדע איינציגע דאַמע, וואָס קויפט אַ בילעט בעקומט אַ אומזיסטע פאָטאָגראַפיע פון רודאָלף וואַלענטינאָ. כדי אויסצומיידען אַ געדראַנג ביי דער קאַסע, ווערט דאָס געעהרטע פּובליקום געבעטען צו קומען אויף די פריהערדיגע סעאַנסען.

בעמערקונג: פּאַספּאַרטו'ס און הנחה-בילעטען זענען אונבעדינגט נישט גילטיג ביז צום אָברופען. פערגרעסערטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' י. קאַנטאָר.

אָנהויב פון די סעאַנסען 3.30 נאָכמיטאָג. שבת און זונטאָג 1 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

בעמערקונג: פון 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג אָן שפּילט צו דער פולער אָרקעסטער

קאלעגן,
האנדעלס- און ביורא-אנגעשטעלטע!

מיר ריפען אייך צו דער פײערליכער דעמאנסטראציע פון 1-טען מאַי, דעם אינטערנאציאנאלען פראלעטאַרישען יום טוב

דורך אַ צאָהלרייכען אָנטייל אין דער מאַניפעסטאַציע צוזאַמען מיט׳ן גאַנצען ארבײטער-קלאַס, דורך אַ צאַהלרייכען אַנטייל אין דער מאַי-אַקאַדעמיע, וועל־כע קומט פאָר אין פעראייגס לאָקאַל 6 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

די פערוואלטונג

פון פראפעסיאנעלען פעראײן פון האנדעלס- און ביורא-אנגעשטעלטע אין לאדז, אל. קאשטשושקי 21.

857

פודער און זייף
פאר
קינדער
BÉ BÉ
SZOFMANA
אַנערקענט פאַר די בעסטע

פודער הײלט אלע הויט - צורײצונגען. זייף היט אפ פון דעם און רעם „בעבע" בענוצט מען נור דאמאלסט ווען די ווירקזאמקייט פון פודער איז נישט גענוגענד.

8-טונג, פינטשעווער חסידים לאדז!

זונטאג, ערב ר״ח אייר, קומט פאָר די

סיום-הספר-פײערונג

פון פינטשעווער שטיבעל (פאדרושעטשנא 5), צו וועלכער עס איז געקומען צו פאָהרען כ״ק מרן הה״צ שליט״א מפינטשעוו אונגעפינט זיך אויף סאַלנאַ 11.

אלע פינטשעווער חסידים און סתם פינטשעווער, ווערען געבעטען צאָהלרייך אנטייל צו נעהמען אין דער שמחה של מצוה

דער סיום קומט פאָר אין שטיבעל אויף פאָדרושעטשנא 5.

מיט אכטונג גבאי על הספר תורה

יוסף ברוך זאלצבערג.

לעטשניצע (פאר קומענדע קראנקע)

פון ראקטוירים ספעציאליסטען און צרצטליך דענטישער קאבינעט

„SALUS"

גלובנא 41 טעל. 46-65. — איז עפען טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אוונט, זונטאג — פון 9 פריה ביז 9 נאכמ.

ד״ר ז. ראקאווסקי	אוירען-האלז און נאז-קראנקהײטען	פון 11 — 12
ד״ר לאנדקאו	אינערליכע קראנקהײטען	פון 1 — 2 און פון 5 — 7
ד״ר דינענזאהן	קינדער-קראנקהײטען	פון 11—12 און 4.30—6
ד״ר וויים	כירורגישע קראנקהײטען	פון 1—2 און פון 6.30—7.30
„ שמערלאווסקי	פרויען-קראנקהײטען און אקושעריע	2.30 — 3.30, 5.30—6.30 זונטאג פון 12—1
„ זילבערשטראם	וענערישע און געשלעכטס-קראנקה.	פון 11.30—1 און 7—8
ד״ר גאלדבערג	אויגען קראנקהײטען	פון 10.30—12.30
ד״ר גאלדרינג	אינערליכע קראנקהײטען	פון 11—12 און פון 3—5
צאהן-ארצט פרוי לאנדקאו „ סט. געלבערג	צאהן-און מויל-קראנקהײטען	9.30—12 און פון 4—7 12—2 און פון 7—8

אפאראציעס, אפעראציעס, אײנשפריצונגען, פאקען-שטעלען. אלעריי אנא־ליזען, (ווי אורין, פליגמע, בלוט אז״וו) דורכלייכטונגען און רענטגען-אויפ־נאהמען. קורס פאר שטאמלער. געבורטס-הילף פראטוגען פאר מי־טערס. קינסטליכע ציין, קאראנעס, גאלדענע בריקען, פלאמבן א. אז. וו. ספעצ. קורסען פאר שטאמלער. וויזיטען אין שטאדט. שוץ-אימפונגען געגען שארלאטין. 311

Dr. m. I. Bette

ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדערקראנקהײטען

iotrkowska 6, telefon 44-95.

נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—6 נאכמיטאג

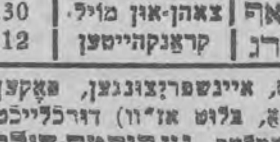

Dr. med. **BRAUN**

פאלודניאווא 23 טעלעפאן 40-26

ספעציאל-ארצט פאר הויט און וענערישע קראנקהײטען און מענער - שוועכע. בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (האר-אויספאל)

נעמט אן פון 9—12 פריה און פון 5 — 8 אוונט

Dr. med.

Różaner

צוריקגעקעהרט.

ספעציאל-ארצט פאר וענערישע און הויט-קראנקהײטען.

— בעהאנדלונג — מיט קינסטליכע בערג-זאננע.

נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 5 — 8 אוונט

נארוטאוויטש 9 1. שטאק טעלעפאן 28-98.

Dr. med.

W. Eychner

פרויען-קראנקהײטען און אקושעריע

נאַווראָט ... נגעװשער 11 טעל. 34-72

נעמט אן אין דער לעטשניצע פעטריקאווער 294 פון 12—2 מיטאג אין דער היים פון 6-8 אוו.

הײלפעדאגאגישע קורסען

פאר שוואכבעפעהיגטע און שווערערציהבארע קינדער. שפראכשטערונגען (שטאמלען, טויבשטומהייט)

Dr. med. **Ludwik Rapeport**

Pr. Narutowicza 25 (Dzielna) tel. 44-10.

ספעציאליסט פאר נירען, בלאַזען און הארן - קראנקהײטען.

נעמט אן פון 1 ביז 2 און פון 4 ביז 7 אוונט.

Dr. med. A. Szmirgeld

נערווען-ארצט.

עלעקטריזאציעס, ליכטהײלאפאראטען.

CEGIELNIANA 5, tel. 51-89

עמפפאנגט פון 5 — 7 אוונט.

וױלט איהר אָהן נעפאהר בעפרײט ווערען פון

גיכט, רעוומאטיזם,
העקסענשוס און אישיאס?

רעוומאטיזם איז אַ שרעקליכע ווײט-פערברײטערטע קראנקהײט. זי שוינט נישט אָרים און נישט רייך, זי זוכט איהרע קרבנות אין דער הוטע און אין פאלאץ. זעהר פילזײטיג זענען די פאָרמען, אין וועלכע די שמערצען בעווײזען זיך און סיים־טענס זענען קראנקהײטען, וועלכע ווערען מיט גאנץ אנדערע נעמען בעצייכענט, זיי זענען נישט אנדערש, ווי

רעוומאטיזם.

דאָ זענען די שמערצען אין די גלידער און געלענקען, דאָ זענען געשוואָלענע גלידער-מאסען, פערקריפעלטע הענד און פיס, דאס ציקען, שטעכען, ציהען אין פערשידענסטע קערפערטײלען, אויך שוואכקײט פון די אויגען דאס זענען אלץ די פאָל־גען פון רעוומאטישער און גיכטישע לײדען. אזוי פערשידענארטיג איז דאָס בילד, וועלכעס די קראנקהײט בײט זיך, אזוי פילזײטיג זענען אויך אלע מעגליכע און אונמעגליכע היילמיטלען, מעדיקאמענטען, מיקסטורען, זאלבען א. ז. וו. וואס ווערען פאר די לײדענדע מענשהײט פארגעשלאגען. די מײסטען פון די מיטלען זענען נישט אימשטאנד צו הײלען, זיי ברענגען העכסטענס לינדערונג אויף אַ קורצע צייט.

דאָס וואָס מיר עמפפעהלען אייך, איז אַן׳אונשעדליכער ברונען-טרינק-קור, וועלכער האָט שוין

פיל לײדענדע געהאָלפען!

אונזער קור איז אויסגעצייכענט און ווירקט שנעל אויך ביי

פעראלטערטע כראָנישע צושטאנדען.

כדי נאָכמעהר אָנהענגער צו געווינען, האָבען מיר זיך ענטשלאָסען יעדען, וועלכער שרײבט צו אונז,

גאנץ אומזיסט איבערצושיקען!

אונזערע אינטערעסאנטע, זעהר בעלעהרענדע ברונען-שריפט. אלזאָ דער, וועלכער איז פון שמערצען געקוועלט, דער, וועלכער וויל זיך גרינדליך און אָהן געפאהר שנעל בעפרײען, שרײבט נאָך הײנט!

851 **AUGUST MÄRZKE, BERLIN-WILMERSDORF, BRUCHSALERSTRASSE Nr. 5, Abt. 61.**

מעבעל

שלאף- עס-צימערן און קלוב-קאבינעטען, מעדכען-צימערן, קיך איינער לטונגען ווי אויך אייגצעל מעבעל-געגענשטענדע צו מעסיגע־פרייזען און אויף בעקוועמע בעדינגונגען עמפפעהלט

W. TYRKELTAUB, 5 ZAWADZKA 5 (אין הויף) 688

Miejski Kinematograf Cświatowy

Wodny Rynek.

היינט און פאָלגענדע טעג!

פאר דערוואַקסענע און יוגענד!

„דער גנב פון באגדאד"

(Złodziej z Bagdadu)

מיט DOUGLAS FAIRBANKS אין דער הויפטראָלע

אַ קוואליפיצירטער דעקאטעזירער

ווערט זאָפאָרט געבראַכט ביי זאבינאחסקי, פיעטריקאווער 200.

824

די מאדערנסטע

לאמפען

פאר שפייז-צימערן און קאבינעטע

קויפט זיך אמבעסטען צו פאבריקס-פרייזען

ביי **ש. פ. שמאלעוויטש**

פאלודניאווא 8.

בעמערקונג: עס ווערען אויך אנגע־נומען אלערלײ איבערארבײטונג פון גאז אויף עלעקטריע, אויך אקסעדירט. 1523

ראנטיסט און צאהנטעכניקער

י. ביטענסקי

5 קאסטשעלנע ...

נעהמט אן אַלע טאג פון 9 פריה ביז 8 אוונט

פרייזען ... [illegible]

LEKARZ-DENTYSTA צאהן-ארצט

St. GELBERG

זאכאדניא 15, טעל. 31-08

הײלט גאנץ פערנאכלעסיגטע ציינער און מויל-קראנקהײטען, צאהן־ציהונג אָהן שמערצען, הײלט מיט ליכט-בעשטראהלונג, ספעציעלער לאבאראטאריום פון קינסטליכע ציין. נעהמט אן פון 9—12 פארמיטאג און פון 3—7 אַ זייגער אוונט. ביליגע פרייזען. 1481

עלטערן!

פאר 3 זלאָטים אַ וואָך ווערט געלערנט מיט קינ־דער וואס לערנען אין פאלקס-שולען: חומש, רש״י נ״ד, משניות, גמרא, יהדות, היסטאָריע, רעדען און שרײבען העברע־איש און יודישע בריף זעלבסט צוזאַמענשטעלען, דורכ׳ן בעוואוסטען ארטאדאקסישען העברעאישען לעהרער י. ד. ראָ־זענפעלד, פלאַק וואָלנאָשטשי 6 קווער אָפּ. רעכטס 2 שט.

בעמ.: סווערען אויך אנגענומען אנפענגער פון 5 יאהר אן. אַ שטרענג רעליגיעזע ערציהונג! ערפאלג גאראנטירט!

טליתים-פאבריק

אויסגעצײכענטע פון וואָלענע, האלב-וואָלענע וײדענע טליתים בני פערקױפט, ווי אויך טליתים-קטנים הורט און דעטײל! מיט אויספער־טיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית

צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל

ביי א. ה. ציטרינאווסקי, קאמיענא 4.

אין צמיימען מויער פארטער. קומט און איבערצייגט אייך! בעמערקונג: ס׳ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צו וואשען.

אפרעבלאנקע

ווערט געזוכט

(יודיש, פויליש, העברעאיש)

קאנדידאטקעס מיט נויטיגע קוואליפיקאציעס קענען זיך מעלדען צום לאנדק ה ב. ש. האנדעלסמאַי אלעקסאנדער ביי לאדז.

821

שוינט אייער געלד!

און קויפט

שירמס און שטעקענס

נור אין דער שירם-ווערקשטעל פון

ס. פײגענבוים,

נארוטאוויטש 19 (דזשעלנא)

ווייל איהר קענט דארט קויפען מיט 25% ביליגער ווי איבעראל. בעסטע אויספיהרונג.

בעמ.: ס׳ווערט אנגענומען אלע רעפעראטורן ווי אויך איבערציהען

ענטשולדיגונג.

אַלס צייכען פון ענטשולדיגונג פאר ה משה סליעפאַ, גינעקאָלאָגיער אלעקסאנדראווסקא 8 שענקט איך 10 זל. פאַר׳ן „בית היתומים" זגערסקא 40 עקספעדיענט באַיר.

836

CASINO

מא־גען פרעמיערע! | מארגען פרעמיערע!

צי זענען פראוויען פערקויפבאר?
די פערפיהערישע גאס

נעשיכטע פון ליבע און ליבעס. פראכט און עלעגאנץ — פון דער וועלט־הויפטשטאט — פאריז

(Rue de la Paix)

דער פילם ענטשיידעט די אייביגע פראגע: „צי קען מען א פרוי קויפען פאר געלד?"

LEON MATHOT — אלס איהר פארטנער שפילט דער גענייאלער פראנצויז. שוישפילער

ANDREE LAFAYETTE — אין דער ראלע פון דער געגענווארטיגער „פרוי", צו וועלכער עס לאקערט א שטראם פון זינד און אויסגעלאסענקייט, פון דער אנדערער זייט, די פולע מיט פיקאנטעריע

היינט צום לעצטען מאל: „פעדארא‎-FEDORA" — מוזיקאלישע אילוסטראציע מיט דעם אנסאמבל פון רוסישען כאר „גרינער פאפוגיי"

פון 1,30 ביז 3 א זייגער נאכמיטאג זענען די פרייזען פון אלע פלעצער 50 גראשען און 1 זל.

LUNA

היינט צום לעצטען מאל!

די געליבטע פון א גווארדיסט

היינט צום לעצטען מאל! מיט דער וואונדערבארער KONSTANCE TALMADGE

מארגען גרויסע שלאגער־פרעמיערע!

דאס פינגסטנבלאט

אדער „אדם כ'האב נישט אין וואס זיך אנצוטון".

ODEON
צום ערשטען מאל אין לאדז!

די מאראל פון דער גאס

טראגישע סענסאציאנעלע דראמע אין 12 אקטען אויס דעם בערלינער ליבעס־לעבען. אין די הויפט־ראלען:

Werner Krauss, Ernst Hoffman, Margarete Kupfer און אנד.

CORSO
צום ערשטען מאל אין לאדז!

בעמ.: כדי צו געבען די מעגליכקייט די ברייטע מאסען צו זעהען דעם ערשטראנגיגען פילם, דעמאנסטרירען מיר דעם פילם אויך אין קינא „לארא". וואו די פרייזען זענען ביליגער. 398

קינא־טעאטער **SYRENA** אלעקסאנדראווא 37 ט. 49-48

היינט פרייטאג, שבת און זונטאג 30 אקטען, 4 שלאגער־פילמען אין איין פראגראם!

1) דער קאובאי אין פראק — שפאנענד סענסאציאנעל בילד אין 10 אקטען מיט Willi Desmond אין דער הויפטראלע.

2) דער רפעראט וואס איז נישט געשעהן — העכסט אינטערעסאנטער פילם אין 12 אקטען מיט Virginia Vally און Eugeniusz O'brien אין די הויפטראלען. כדי אויסצומיידען פאמיליען־סכסוכים דארף יעדער איינציגער צו זעהען דאס בילד.

3) דער נישט געלונגענער מעטש־שפילער — הערליכע קאמעדיע אין 4 אקטען.

4) דער בעסערער פוהם — גרויסע קאמעדיע אין 4 אקטען.

ב־מערקונג: די קאמעדיעס ווערען נאר דעמאנסטרירט היינט פרייטאג.

כדי אויסצומיידען א געדראנג ביי דער קאסע, ווערט געבעטען צו קומען אויף די פריהערדיגע סעאנסען. אנהויב פון די סעאנסען היינט פרייטאג פון 5 א זייגער, שבת און זונטאג פון 1 א זייגער, לעצטער סעאנס פונקט 9.30 אווענד. פון 1 ביז 130 זענען די פרייזען פאר דערוואקסענע 50 גראשען און פאר קינדער 30 גראשען. ●●●●●●●●●● ארדנונג געזיכערט. ●●●●●●●●●● פערשטארקטער ארקעסטער.

השבת אבדה.

ס'איז פערלוירען געווארען א וועקסעל אויף 134 זל. אויסגעשטעלט ל. פלום, צאהלבאר דעם 3 מאי ד.י. ארדרע פ. י. נאלדבערג. דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאר אונגילטיג. דער עהרליכער פינדער ווערט געבעטען אפצוגעבען אין אדמיניסטראציע. 258

די מאסקווער ארטיסטען פון „הבימה"

האבען אויך אנערקענט, אז די שענסטע פאטאגראפיעס. פארטרעטען ווערען קינסטלעריש אויסגעפירט נור אין דעם — ערשטקלאסיגען פאטאגראפישען אטעליער —

„PARISIENNE"

69 ברזשעזשינער 69

צופאהר מיט'ן טראמוואי נומער 1.

קאפ־וועהטאג און ערשפינג,

ווי אויך מאגען־פערדארבונג, לעבער־קראנקהייטען, נירען, גאל־שטיינער, רעומאטיזם, ארטרעטיזם, העמארידען־וועהטאגען קומען פון פאר צוליב דער שלעכטער שטאף־וועקסלונג און פערגיפטונג פון בלוט אין מענשליכען ארגאניזם.

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA

היילען צו א גוטער שטאף־ענדערונג, ערוועקען צו פערדייען, ריינינגען דאס בלוט און אלערערשט מאכען געזונד דעם מאגען און ברענגען צו א רעגולערע פונקציע פון דער לעבער און נירען, זאווי בעזייטיגען שטולגאנג, און

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA

בעזייטיגען פון ארגאניזם די נישט פערדייטע רעשטלעך, די אויך בעקעמפען דאס שאפען זיך פון פערזעצונגען, וואס איז גורם צו רעומאטיזם און ארטרעטיזם.

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA

בעזייטיגען און פערהיטען דאס שאפען זיך פון גאל־שטיינער און פערמילדערן די דעמארי־שמערצען.

די פרייזען א האלבע שאכטעל 1.50 זל.
א דאפעלטע שאכטעל 2.50 זל.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און אפטייק־סקלאדען. 159

א טיכטיגער **אגענט** צו הראכאטען ווערט פון זאפארט געזוכט. אפערטען אונטער „אגענט" אין אדמ. פון דער צייטונג.

אנ'אנשטענדיגער **יונגערמאן** זוכט אנ'ארט צו שלאפען ביי אנ'אינטעליגענטער פא־מיליע. אפערטען אונט. A אין אדמ. פון דער צייטונג

קוואליפיצירטע **שאכטעל־מאכערס** צו שטרימפף־ ווי אויך צו אלע אנדערע שאכטלען ווערען זאפארט געברויכט. מעלדען זיך זאכאדניא 66 ביי לעווין.

2 יונגעלייט קענען בעקומען **א ארט צו שלאפן** מיט אלע בעקוועמליכקייטען צו ערפאהרען פאנסקא 85. רוזשיצקי, אין פראנט־געוועלב. 860

קאסמעטיש־מעדיצינישער קאבינעט
Dr. med. P. MARKOWICZ
פיעטריקאווער 124
נעמט אן פון 3 ביז 7, זונטאג און אנד. חגאות־פון 11 ביז 2 הויט־ און האר־קראנקהייטען הארלונג געזיכטס־פעהלער, מאסאזש, עלעקטראטעראפיע, 312

א געוועלב אין 3 שויבען מיט א קיך נאנט נאהענט פון דער נאוואמיעסקא. זאפארט צו פערדינגען. ערפאהרען ביי י. נאשעלסקי, פעטר' קאווער 9, מעבעל־געשעפט, 874

בעקאנט. אכו.ג.

דערמיט מאך איך בעקאנט מיין געעהרטע קונדשאפט, אז מיין **קינדער־נארדעראבען אטעליער** אויף קאנסטאנטינער 6 איז וויטער טעטיג און פיהרט אויס אלערליי ארבייטען פונקטליך און רעיעל. 975

מיט אכטונג ר. בוימאן, קאנסטאנטינער 6.

פאבריקה פון **זשירנדאלען**
ווי אויך גאלוואנישע **בראנזיר־אנשטאלט**
מ. לידער, לאדז
צעגעלניאנא 33, טעל. 53-41

נעהמט אן אלערליי געגענשטענדע צו איבערגילטען, פערזילבערן, ניקלען, בראנזירען און אקסידירען. עס ווערען אויסגעפיהרט אלע ליי רעפעראטורען פון פערשיעדענע מעטאלענע און זילבערנע געגענשטענדע. פונקטליכע אויספיהרונג. גוט און ביליג מיט א גאראנטיע פאר דויערהאפטיגקייט.

א טיכטיגער **בוכהאלטער** ווי אויך אלס פערקויפער זוכט א פאסטען געגען א מעסיגען געהאלט. אפ אין אדמ. אונט. L. S.

שטעפער־געזעלען ווערען פון זאפארט נעצוכט ביי מישעל בורסקי, גלובנא 35. 856

א בעקוועם צימער צו שלאפען פאר 2 פריילינס. צו ערפאהרען אין א־מיניסטראציע. 854

אין לאדז: א חודש — 5 זלאטעס, — אויף דער פראווינץ: א חודש — 6 זלאטעס, אין אויסלאנד מיט 50 פראצענט טייערער. — פאר'ן אינהאלט און טערמין פון די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

באנאמענט־פרייז:

אנאנסען־פרייז: פאר א מילימעטער־שורה. פאר'ן טעקסט 15 גראשען, פרייטאג 20 גראשען, אין טעקסט 49 גר., פרייטאג 60 גראשען, נאכ'ן טעקסט 10 גראשען, פרייטאג 15 גראשען. — פאר אויסלענדישע אנאנסען 100 פראצענט טייערער. אויסער דער שטאט — 50 פראצענט טייערער.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman